Bertold Brecht

ÜÇÜNCÜ REİCH'IN KORKU VE SEFALETİ

[Furcht und Elend des III. Reiches]

27 Bölüm ve İki Ek Bölüm

Türkçesi: Yılmaz Onay

Birlikte çalışan: Margarete Steffin

ALMAN GEÇİT TÖRENİ

Beşinci yılda duyduk ki, kendini
Tanrı'nın lûtfu sayan o hazret
Savaşına hazırmış, tanklar, toplar
Savaş gemileri yapılıp bitmiş ve
Hangarlarında öyle çok uçak varmış ki
Onun bir işaretiyle havalandılar mı
Kapkara olurmuş gökyüzü, öyleyse
Bakalım dedik biz de, nasıl bir halktır, ne durumda
Ne düşüncede, nasıl insanlardır toplayacağı
Bayrağının altına. Bir geçit töreni düzenledik.
İşte geçmeye başladı Karış kuruş, benzi sarı
Bir kalabalık. Önde bayraklar Kan kırmızı, üstlerinde Yoksula dönük çengeliyle
Gamalı haç var.
Uygun adım atamayanlar Sürünerek gidiyorlar Onun savaşına doğru.
Duyulmuyor ne oflama, puflama Ne soru, ne yakınma, yalnızca Askeri marş
uğultusu.
Geliyorlar çocuk kadın Ağırlığıyla beş kışın Bir beş daha ne belli?
Yaşlılar, hastalar sırtta Geçiyorlar sıra sıra Bu bütün ordunun töreni.

HALK BİRLİĞİ

SS'ler geliyor işte
Onun birasıyla, söyleviyle
Şişmiş mide kafa.
İsterler ki güçlü bir halk olsun
İnançlı olsun, korkulsun
İtaat da etsin ama.

30 Ocak 1933 gecesi. Çok sarhoş iki SS subayı yalpalayarak sokaktan aşağı gelirler.

BİRİNCİ: Başa geçtik işte. Ne muhteşem fener alayı! Dün batmıştık, bugün başbakanlık bizde. Dün çöplük kargasıyken bugün devlet kartalı.

İKİNCİ: Şimdi halk birliğine geldi sıra. Alman halkının manevi yükselişi en muazzam olmalı, diyorum.

BİRİNCİ: Önce Alman insanını, şu ikinci sınıf insan haşaratından temizlemek gerek. Ne biçim bir yer ki burası? Hiç bayrak asılmamış.

İKİNCİ: Yolumuzu şaşırdık galiba.

BİRİNCİ: İğrenç bir manzara.

İKİNCİ: Azılılar mahallesi.

BİRİNCİ: Bir bela gelmesin burada?

İKİNCİ: Benim mazbut vatandaşım böyle mezbelelikte oturmaz.

BİRİNCİ: Işık da yok hiç!

İKİNCİ: Evde değiller.

BİRİNCİ: Emekçi kardeşler bunlar. Üçüncü Reich'ın doğuşunu yakından seyretmeye mi gitmişlerdir dersin ha? Arkayı kollayarak tüyelim. *(yine yalpalayarak yola koyulurlar, biri ötekinin ardında)*

BİRİNCİ: Kanal boyundaki mahalle değil mi bura?

İKİNCİ: Bilmem.

BİRİNCİ: Şu köşede bir Marksist yuvasını basmıştık. Sonradan güya Katolik çırak tekkesiymiş diye tutturdular. Hepsi yalan. Katolik yakalığı yoktu hiç birinde.

İKİNCİ: Halk birliğini başarır mı, ne dersin?

BİRİNCİ: Her şeyi başarır o! *(birden donmuş gibi durur, kulak kesilir; bir yerden bir pencere açılmıştır)*

İKİNCİ: Neydi bu? *(tabancasının emniyetini açar; açılan pencereden bir ihtiyar adam eğilmiştir, hafifçe "Emma, sen misin?" diye seslendiği duyulur)*

İKİNCİ: Onlar işte! *(çılgın gibi dolanıp her yöne ateş etmeye başlar)*

BİRİNCİ *(haykırır):* İmdaaat!

İhtiyarın olduğu pencerenin karşısındaki bir pencerenin ardından vurulan birinin korkunç çığlığı işitilir.

İHANET

Komşunun kuyusunu kazan Gammazcılar göründü uzaktan.

Onları tanıyan yok mu?

Sokak: Ya unutmazsa?

Uykuları kaçar: Çünkü daha Gelmedi dünyanın sonu.

Breslau, 1933. Bir küçük burjuva evi. Bir adamla bir kadın kapının ardında durmuş, dışarıyı dinliyorlar. Sapsan kesilmişler.

KADIN: Merdiveni indiler.

ADAM: Henüz değil.

KADIN: Korkuluğu kırdılar. Daha kapıdan çıkarırlarken kendini kaybetmişti adamcağız.

ADAM: Ben, Rus radyosunun sesi bizden değildi, dedim sadece, ne dedim ki?

KADIN: Sadece onu demedin işte.

ADAM: Başka hiçbir şey söylemedim ben.

KADIN: Bana öyle bakma. Hak ettiler zaten. Ne diye komünist oluyorlar ki onlar da?

ADAM: Yalnız, ceketini de yırtmaları gerekmezdi yani. Hangimizde var öyle ceket?

KADIN: Ceketin ne ilgisi var şimdi canım?

ADAM: Yırtmaları gerekmezdi.

TEBEŞİR İŞARETİ

SA'lar bu gelenler Av köpeği gibi izlerler Kendi kardeşlerini

Teslim ederler kodamanlara Ve elleri kalkar selama Boştur kanlı elleri.

Berlin, 1933. Bir patron konağının mutfağı. Bir Aşçı Kadın, bir Hizmetçi Kız, bir Şoför* ve *bir SA.

HİZMETÇİ KIZ: Hepsi hepsi yarım saatin mi var sahi?

SA: Gece talimi!

AŞÇI KADIN: Ne talim edip duruyorsunuz ki?

SA: Vazife sırrı!

AŞÇI KADIN: Bir baskın mı?

SA: Yaa, bunu bilmek istiyorsunuz, değil mi? Ama benden kimse lâf alamaz. Ser verir

sır vermeyiz biz.
HİZMETÇİ KIZ: Şimdi çıkıp ta Reinickendorf'a mı gideceksin?
SA: Reinickendorf veya Rummelsburg, hatta belki de Lichterfeld'e, tamam mı?
HİZMETÇİ KIZ (*biraz kafası karışmış):* Gitmeden bir lokma bir şey yesen?
SA: Girmeden bir kavgaya: Karavanayı kaşıkla! *(Aşçı Kadın bir tepsiyle yemek getirir)* Evet, gevezelik yok! Düşmanı gafil avlayacaksın hep! Onun en ufak bir kuşku duymadığı tarafta bitivereceksin. Führer'e bakın, darbesini nasıl hazırlar? Hiç açık vermeden! Tek bir belirti sezemezsiniz. Belki kendi bile baştan bilmez. Ve bir anda yıldırım gibi vurur. Harika. Bizden korkmaları bu yüzden işte, *(peçeteyi boynuna bağlamış, çatal bıçağa davrandığında sorar)* Anna, efendi birden içeri dalıvermesin? Böyle ağzım dolu sosla enselenirsem, *(ağzı doluymuş gibi abartıyla bağırır)* Heil Hitler!
HİZMETÇİ KIZ: Yok yok, onlar önce araba için zile basarlar, değil mi Bay Francke?
ŞOFÖR: Ne buyurdunuz? Ha evet, öyle! (SA, *rahatlamış olarak yemeğe koyulur*)
HİZMETÇİ KIZ (*yanına oturur):* Yorgunsun, değil mi?
SA: Hem nasıl.
HİZMETÇİ KIZ: Cuma günün boş ama ha?
SA *(başını sallar):* Bir şey çıkmazsa.
HİZMETÇİ KIZ: Baksana, saatin tamiri dört buçuk Mark tuttu.
SA: Rezalet.
HİZMETÇİ KIZ: Saatin kendisi on iki Mark'tı yani.
SA: Eczanedeki o tezgâhtar oğlan hâlâ sarkıyor mu sana?
HİZMETÇİ KIZ: Amaaan.
SA: Bana söyle yeter.
HİZMETÇİ KIZ: Söylüyorum ya her şeyi. Yeni çizmeler ayağında mı? SA *(keyifsizce):* Evet. Niye sordun?
HİZMETÇİ KIZ: Aaa Minna, Theo'nun yeni çizmelerini görmüş müydünüz?
AŞÇI KADIN: Yoo.
HİZMETÇİ KIZ: Göster göster, Theo! Bunları veriyorlar şimdi. *(SA, bir yandan lokmasını çiğneyerek isteksizce ayaklarım uzatıp gösterir)* Ne güzel, değil mi? (SA, *çevresine bakınır)*
AŞÇI KADIN: Bir şey mi istediniz?
SA: Boğazımı ıslatmak için.
HİZMETÇİ KIZ: Bira ister misin? Getiriyorum, *(koşup çıkar)*

AŞÇI KADIN: Kızcağız sizin için kendini paralıyor, Bay Theo!

SA: Bana öylesi yakışır. Yıldırım gibi.

AŞÇI KADIN: Siz erkekler de amma çok şey bekliyorsunuz yani!

SA: Kadın öylesini ister. (Aşçı *Kadın ağır bir kazanı kaldırınca)* Ne zorlanıyorsunuz öyle? Bırakın bakalım, bu benim işim, *(kazanı kendisi taşır)*

AŞÇI KADIN: Ne iyisiniz. Hep bana yardım edecek bir şey bulursunuz. Herkes öyle yapmıyor. *(Şoför'e kinayeyle bakmıştır)*

SA: Lâfı mı olur canım. Seve seve yaparız biz bunu, *(mutfak kapısı vurulur)*

AŞÇI KADIN: Gelen benim kardeşimdir. Radyo lambasını[10] getirecekti de. *(bir işçi olan erkek kardeşini içeri alır)* Kardeşim.

SA ve ŞOFÖR: Heil Hitler! *(İşçi, ağzının içinde icabında 'Heil Hitler' gibi de anlaşılabilecek bir sesle mırıldanır)*

AŞÇI KADIN: Lambayı getirdin mi?

İŞÇİ: Evet.

AŞÇI KADIN: Hemen takacak mısın? *(ikisi birlikte çıkarlar)*

SA: Ne biçim biri bu?

ŞOFÖR: İşsiz.

SA: Sık gelir mi?

ŞOFÖR *(omuz silkerek):* Ben pek olmam ki burada.

SA: Yani, tombulun milliyetçiliğine diyecek yoktur hani.

ŞOFÖR: Kesinlikle.

SA: Ama o öyle olmakla, erkek kardeşi pekâlâ çok başka olabilir.

ŞOFÖR: Niye, bir şeyden mi kuşkulandınız?

SA: Ben mi? Yoo. Asla! Kuşku hiç olmaz bende. Bakın, kuşku zaten kesinlik gibi bir şeydir. Ve o zaman gereken yapılır.

ŞOFÖR *(mırıltıyla):* Yıldırım gibi.

SA: Öyledir, *(arkaya yaslanmış, bir gözü kapalı)* Ne mırıldandığını anlamış mıydınız? *(İşçi'nin selamını taklit eder)* Heil Hitler demiş olabilir. Olmayabilir de ama. Ne severim bu kardeşleri *(kahkahayla güler; Aşçı Kadın ile İşçi dönerler; Aşçı Kadın, kardeşine yiyecek bir şey koyar)*

AŞÇI KADIN: Kardeşim radyonun ustasıdır. Ama dinlemekten hiç hazzetmez. Ah benim zamanım olsa düğmesini hiç kapatmam. *(İşçi'ye)* Oysa senin dünya kadar da zamanın var, Franz.

SA: Sahi mi? Bir radyonuz var ve hiç açmıyorsunuz yani, ha?

İŞÇİ: Arada bir müzik için.

AŞÇI KADIN: Hem de hiç yoktan en kalite bir alet yapıp çıkardı kendine.

SA: Kaç lambalı acaba?

İŞÇİ *(inadına gözünü ona dikerek):* Dört.[11]

SA: Yani, herkesin zevki kendine göre elbet. *(Şoför'e)* Öyle değil mi?

ŞOFÖR: Ne buyurdunuz? Ha, elbette. *(Hizmetçi Kız elinde birayla gelir)*

HİZMETÇİ KIZ: Buz gibi, buz!

SA *(elini dostça onun omzuna atarak):* Soluğun kesilecek neredeyse kız. Böyle koşturmana ne gerek var, beklerdim ben. *(Hizmetçi Kız onun bardağını doldurur)*

HİZMETÇİ KIZ: Önemi yok. *(İşçi'nin elini sıkar)* Lambayı mı getirdiniz? Ama oturun birazcık. O kadar uzun yoldan geldiniz yine. *(SA'ya)* Evi ta Moabit'de.

SA: Biram nereye gitti benim? Birisi biramı yürütmüş. *(Şoför'e)* Biramı siz mi aldınız?

ŞOFÖR: Yok canım, asla! Nerden çıkardınız? Biranız yok mu?

HİZMETÇİ KIZ: Bardağını ben kendim doldurdum ya!

SA *(Aşçı Kadın'a):* Siz içip bitirdiniz demek ki! *(kahkahayı basar)* Tamam tamam, boş verin. Bizim SA lokalinden[12] küçük bir numara! Çaktırmadan birayı lüplemek. *(İşçi'ye)* Bir diyeceğiniz mi vardı?

İŞÇİ: Bayat numara.

İŞÇİ: Güzel. Şimdi bu bira, *(bardağı kaldırır)* şimdi de numara geliyor.

(birayı keyifle sonuna kadar içer bitirir)

AŞÇI KADIN: Herkes gördü ama!

İŞÇİ *(ağzını silerek):* Yok ya? Demek ki, beceremedim. *(Şoför kahkahayla güler)*

SA: Çok mu komikti?

İŞÇİ: Siz de başka türlü yapmış olamazsınız ki. Nasıl yapıyordunuz meselâ?

SA: Biramı bitirdiniz, nasıl göstereyim?

İŞÇİ: E, bu da doğru. Biranız olmazsa numara da yapamazsınız. Peki, başka numaranız yok mu? Sizlerin numaranız bu kadarcık değildir.

SA: Kim bu sizler?

İŞÇİ: Siz, gençler yani.

SA: Haa.

HİZMETÇİ KIZ: Bay Lincke bir şaka yaptı ama Theo, ne var bunda?

İŞÇİ *(ortalığı yumuşatmayı yeğler):* Gücenecek bir şey yok besbelli.

AŞÇI KADIN: Ben hemen bir bira daha getireyim size.

SA: Gerekmez. Yuttum gitti işte.

AŞÇI KADIN: Bay Theo şakadan anlamaz mı canım.

SA *(İşçi'ye):* Niye oturmuyorsunuz? Adam yemeyiz biz. *(İşçi oturur)* Hayat bu. Arada şaka da olacak elbet. Niye olmasın? Bizim bir tek, fikriyat meselesinde şakamız yoktur.

AŞÇI KADIN: Olmamalı da.

İŞÇİ: Peki fikriyat nasıl şimdilerde?

SA: Fikriyat iyidir. Siz aynı fikirde değil misiniz yoksa?

İŞÇİ: Yoo, onu demek istemedim. Yalnız, kimse kimseye fikrini pek söylemiyor da.

SA: Söylemiyor mu? Niye ki? Bana söylüyorlar.

İŞÇİ: Sahi mi?

SA: Düşündüklerini söylemek için sizin ayağınıza gelecek değiller ya. Siz onlara gideceksiniz.

İŞÇİ: Nereye meselâ?

SA: Diyelim, işsizlik yardımı için damga kuyruğuna.[13] Öğleden önceleri o kuyruklara gireriz biz.

İŞÇİ: Eh, bazen boşboğazlık eden biri çıkar orada, doğru.

SA: Elbette.

İŞÇİ: Ama bu yolla ancak bir kişiyi enselersiniz, sizi hemen tanırlar. Ondan sonra yine susarlar.

SA: Nasıl tanıyacaklarmış ki? Göstereyim mi size, tanınmadan nasıl olur bu iş? Numaralara pek meraklısınız ya hani? Bir tanesini göstermekle bir şey olmaz, çünkü bolca var bizde. Ve hep derim ki, çantamızın ne hünerlerle dolu olduğunu anlayıp gittikçe incelen bu açmazları asla aşamayacaklarını gördüklerinde herhalde teslim olacaklardır.

HİZMETÇİ KIZ: Hadi Theo, nasıl yaptığınızı anlat!

SA: Peki, diyelim ki Münzstrasse'deki damga kuyruğundayız. *(İşçi'ye bakar)* Siz de kuyrukta benim önümde duruyorsunuz. Yalnız, önceden küçük bir iki hazırlık yapmam gerek, *(çıkar)*

İŞÇİ *(Şoför'e bir göz kırpar):* Dur bakalım hele, görelim nasıl yapıyorlarmış.

AŞÇI KADIN: Bütün Marksistler enselenecek tabii, her şeyi yerle bir etmelerine göz yumulacak değil ya!

İŞÇİ: Yok ya? (SA *döner)*

SA: Sivil kıyafetteyim tabii ki. *(İşçi'ye)* Hadi bozgunculuğa başlayın.

İŞÇİ: Ne konuda?

SA; Aman canım bırakın şimdi, her zaman şikâyetlenecek bir şeyleriniz vardır.

İŞÇİ: Benim mi? Yoktur.

SA: Siz de hepten ağzı yanık biri çıktınız yani. Her şeyin tıkırında gittiğini de iddia edemezsiniz ya!

İŞÇİ: Niyeymiş?

SA: Ooo, böyle olmaz ki. Siz hiç katılmazsanız yürümez.

İŞÇİ: İyi peki. Madem öyle ağzımı açayım bari. Burada böyle ayakta bekletiyorlar bizi. Sanki bizim zamanımızın hiç değeri yok. Rummelsburg'dan buraya gelmem zaten iki saat sürdü.

SA: Bu bir şeye yaramaz. Üçüncü Reich'da Rummelsburg, Münze'ye[14] Weimar kodamanlar Cumhuriyeti'nden daha uzak olacak değil ya. İşin aslına girin bir hele!

AŞÇI KADIN: Bu sadece bir oyun, Franz, senin burada yaptığının hiç de kendi düşüncen olmadığını biliyoruz elbette.

HİZMETÇİ KIZ: Siz o bozguncu denenlerden biriymiş gibi yapacaksınız, o kadar! Theo'nun sizi yanlış anlamayacağına kesin güvenebilirsiniz. Bir şey göstermek istiyor yalnızca.

İŞÇİ: Peki. Ben de derim ki o zaman: Bütünüyle SA, güzel görünüşüne bakmadan, hepsi kıçımı yalasın benim. Ben Marksistlerden yanayım, hem de Yahudi'lerden yanayım.

AŞÇI KADIN: Ama Franz!

HİZMETÇİ KIZ: Bu kadar da olmaz ki, Bay Lincke!

SA *(gülerek):* Be adam, o zaman sizi hemen en yakın polise tutuklatırım, olur biter! Beş paralık hayal gücünüz yok mu sizin? Öyle şeyler söyleyeceksiniz ki, şöyle az çok gerçekten söylenebilir olsun, icabında lâf çevirmeniz mümkün olsun.

İŞÇİ: Tamam, o zaman siz de beni kışkırtın biraz.

SA: Nicedir tutmuyor artık ama neyse. Şöyle diyebilirim: Bizim Führerimiz yeryüzünde gelmiş geçmiş en büyüklerden daha büyüktür, öyle ki Hazreti İsa'yla Napolyon'un toplamından daha büyük. O zaman olsa olsa, eh öyledir, derler. O zaman ben de öbür yola başvurur, derim ki: Ama büyüklükleri lâfta. Hepsi propaganda. O işte çok ustalar işte. Goebbels'le[15] iki bit fıkrasını biliyor musunuz? Duymadınız mı? İki tane bit, Goebbels'in ağzının bir ucundan öteki ucuna hangisi daha çabuk varacak diye yarışa girmişler, kafayı arkadan dolaşan yarışı kazanmış. O yol daha kısaymış.

ŞOFÖR: Vay be. *(hepsi güler)*

SA *(İşçi'ye)* : Hadi ama biraz da siz riske girin.

İŞÇİ: Yoo, böyle bir durumda ağzımı açamam. Bu fıkrayı anlatan biri rahatlıkla casus

olabilir.

HİZMETÇİ KIZ: Doğru söylüyor, Theo.

SA: Amma boktan heriflersiniz be! Ne kafamı bozuyorum ki ben de! Kimsenin çıt çıkarmaya cesareti yok.

İŞÇİ: Bu şimdi sizin kendi fikriniz mi, yoksa damga kuyruğunda mı söylüyorsunuz?

SA: Damga kuyruğunda da söylerim, n'olmuş!

İŞÇİ: Hah, eğer siz bunu damga kuyruğunda söylüyorsanız, ben de damga kuyruğunda size diyorum ki: Tedbir, sırça kümesin anasıdır. Ben korkağım, çünkü tabancam yok.

SA: Madem tedbirli olmaya bu kadar önem veriyorsun, sana bir şey söyleyeyim arkadaş: Bir tedbirli, iki tedbirli, derken kendini bir anda gönüllü çalışma kampında[16] buluverirsin!

İŞÇİ: Peki ya tedbirsiz olursam?

SA: O zaman haydi haydi boylarsın orayı, doğru. Kabul ediyorum. Gönlüne göre artık. Boşuna gönüllü dememişler!

İŞÇİ: E bu durumda, o öylesine cesur biri olup ikiniz de damga kuyruğunda dikiliyorsanız ve bu mavi gözlerinizle ona öyle bir baksanız ki o da kamptaki gönüllü çalışma üstüne içinden geleni bir kez daha söyleyiverse. Ne dese meselâ? Şöyle diyebilir belki: Dün yine on beş kişi gitmiş. Kendi kendime sorup duruyorum, gidip çalışan, gitmeyip çalışmayandan daha fazla bir şey kazanmıyor, ama daha fazla yemesi gerekiyor, e peki her şey gönüllüyse eğer o gidenlerin gitmesini nasıl beceriyor bunlar? Derken Doktor Ley[17] ile kedi fıkrasını duyunca her şeyi anladım. Fıkrayı biliyor musunuz?

SA: Yoo, bilmiyoruz.

İŞÇİ: Anlatayım öyleyse. Doktor Ley iş gezisine çıkmış, hani eğlenerek güçlenme[18] var ya, o işte, derken Weimar cumhuriyetinin kodamanlarından birine rastlamış, adını bilemeyeceğim, belki de toplama kampında rastlamış zaten, gerçi Doktor Ley çok akıllı olduğundan oraya uğramaz ya neyse, kodaman hemen sormuş, yahu demiş ne yaptınız da bu işçiler eskiden ellerinin tersiyle ittikleri her şeyi şimdi hapır hupur yer oldular? Doktor Ley orada güneşte yatan bir kediyi göstermiş, şimdi demiş meselâ siz şu kedinin önüne bir avuç hardal koysanız ve beğensin beğenmesin o hardalı mideye indirmesini isteseniz, ne yaparsınız? Kodaman, hardalı alıp kedinin ağzına bulayıvermiş. Tabii kedi hardalı aynen kodamanın suratına pıksırmış, yutmak şöyle dursun bir de adamın yüzünü gözünü tırmalamış. Olmadı işte, demiş Doktor Ley başarı havasıyla, bu yanlış. Bir de bana bakın! Hardalı almış, el çabukluğuyla zavallı hayvanın, affedersiniz, kıçına

yapıştırmış, *(bayanlara)* Kusura bakmayın, fıkra işte. Hayvancağız, acıdan deli gibi kendinden geçmiş vaziyette hemen hardalı yalamaya başlamış. Gördünüz mü, demiş Doktor Ley gururla, işte yiyor! Hem de gönüllü olarak! *(gülüşler)*

İŞÇİ: Evet, bu komik işte.

SA: Eh, şimdi oldu biraz. Gönüllü çalışma kampı, iyi bir konu. Ama işin kötüsü, kimse direnmeye kalkmıyor artık. Zaten bize bok bile verse1er yemek için, üstüne bir de teşekkür ederiz.

İŞÇİ: Yoo, bu da doğru değil. Geçende Aleks[19] meydanında durmuş düşünüyordum, bu gönüllü çalışma kampına kendiliğimden mi gidip başvursam, yoksa beklesem de onlar mı alıp götürse, diye. Köşedeki bakkaldan çelimsiz bir kadın çıktı geliyor, içimden, görünüşe bakılırsa bir proleter karısı, diye geçiyordu ki, dur bakalım, dedim, Thyssen'in[20] bile katıldığı bir halk birliği içindeyiz, Üçüncü Reich'da ne zamandan beri proleter kaldı ki artık? Hayır, dedi kadın, bana baksanıza siz, margarinin fiyatına yine zam yapmışlar! Elli Fenik'ken tam bir Mark olmuş. Bunu halk birliği diye mi yutturacaksınız bana? Bak anacık, dedim, dikkati olun biraz, ben iliğime kadar milliyetçiyim, dedim. Ne iliği be, dedi kadın, kemik var yalnız, et de yok, una da kepek karıştırdılar zaten, bu hale geldi! Şaşırıp kalmıştım, mırıldandım: O zaman tereyağı alın! Daha da sağlıklıdır! Sağlıktan kısmak yok sakın, bu halk birliğimizi zayıflatır, hele en yüksek makamlara kadar bizi kuşatmış düşmana karşı buna asla göz yumamayız... Hep uyarıyorlar ya bizi! Kadın: Yoo, dedi, biz hepimiz Nazi'yiz, son nefesimize kadar, zaten son nefesimiz de yakındır bu savaş tehlikesi içinde. Ama geçen gün, dedi, tek divanımı kış yardımına vermek istedim, çünkü duydum ki Göring[21] hammadde sıkıntısı yüzünden kuru yerde yatıyormuş, götürdüm divanı, dairedekiler, "Piyano getirseydiniz daha iyi olurdu," demezler mi? 'Eğlenceyle güçlenme' içinmiş meğer biz un bulamazken. Aldım divanı 'Kış Yardımı'ndan,[22] köşedeki eskiciye götürdüm, ne zamandır iki yüz elli gram tereyağı almak istiyordum. Dükkândakiler, 'Bugün tereyağı yok, vatandaş, bir top verelim,[23] ister misin?' dediler. 'Verin!' dedim," dedi kadın, ben: "Bu da ne demek oluyor anacık, ne yapacaksın topu aç karama?" diye sordum: Ben açlıktan ölecek olursam, taş üstünde taş kalmasın! Bütün pislik, başta Hitler... Nee? Diye haykırdım dehşetle, "Başta Hitler, Fransa'yı da alacağız," dedi, "yünden benzin bile elde ediyoruz ya artık" ! "Peki ya yünü?" diye sordum, "Yünü de benzinden elde ederiz ne var," dedi, "ihtiyacımız var zaten yüne" ! Eski güzel günlerden iyi bir yünlü parça düşecek olsa kış yardımına, oradaki ahbap çavuşlar hemen kendilerine ayırıyorlarmış, ah bunları Hitler bir bilse, diyorlar, hiçbir şey bildiği yokmuş onun, kafa tıntınmış, doğru dürüst bir

öğrenim bile görmemiş. Eh artık, bozgunculuğun bu kadarı karşısında dilim tutuldu doğrusu. Hanım, dedim, sen az bekle, ben Aleks'e bir gidip geleyim! Ama yanımda bir görevliyle[24] döndüğümde ne gördüm dersiniz, beklememiş gitmiş! *(oynamayı keser)* Evet, buna ne diyeceksiniz?

SA *(oyuna devamla):* Ben mi? Evet, ne desem? Kötü kötü bakarım belki. Doğru Aleks'e, derim ya da. Seninle lâflamaya hiç gelmez ki!

İŞÇİ: Gelmez, doğru. Bana sökmez. Ağzınızdan bir şey kaçırdınız mı yandınız. Vatandaş olarak görevimi bilirim ben, kendi annem bile kulağıma tereyağı fiyatları yükseldi filân diye fısıldamaya kalksa, o an SA merkezine koşarım. Gönüllü çalışma kampı üstüne kendi kardeşim bile bozguncu lâflar söylese hemen onu ele veririm. Nişanlım bile mektubunda yazsa ki, kamptakiler "Heil Hitler!" diyerek ırzına geçip hamile bırakmışlar, ihbar ederim onu. Çocuğu düşürmek de yok. Çünkü eğer böyle yapmazsak, eğer hepimiz kendi canımıza ciğerimize karşı bile tavır almazsak, o zaman her şeyin üstünde değer verdiğimiz o Üçüncü Reich da ayakta kalamaz. Nasıl, daha iyi oynadım mı? Beğendiniz mi?

SA: Eh, tamam sayılır, *(oyunu sürdürerek)* Şimdi rahatça girip işsizlik karneni damgalatabilirsin. Seni anlıyorum, hepimiz anlıyoruz seni, değil mi dostlar? Hem, bana kesin güvenebilirsin arkadaş, bana söylenmiş söz, boş mezara söylenmiş demektir *(diyerek elini işçinin sırtına koyar; sonra oyunu keser)* Evet, şimdi damgalatmak için gir içeri, bak seni nasıl alıp götürüyorlar.

İŞÇİ: Siz kuyruktan çıkıp beni izlemeseniz de mi?

SA: Evet evet.

İŞÇİ: Kimseye de bir işaret çakmadan, ha? O da dikkat çekebilir çünkü.

SA: Kimseye.

İŞÇİ: Nasıl oluyor o zaman?

SA: Numarayı öğrenmek istiyorsunuz, değil mi? Ayağa kalkın, sırtınızı bana dönün bakalım. *(İşçi'nin sırtını ötekilere gösterir, sonra da Hizmetçi Kız'a gösterir)* Görüyor musun?

HİZMETÇİ KIZ: Bir çarpı işareti var sahi, beyaz!

AŞÇI KADIN: Sırtının ortasında.

ŞOFÖR: Gerçekten.

SA: Peki o nereden geldi oraya acaba? *(avucunun içini açar gösterir)* İşte o çarpının aynı, tebeşirle avucumun içinde çizili! *(İşçi, ceketini çıkarır ve çarpıya bakar)*

İŞÇİ: İnce iş.

SA: İyi, değil mi? Tebeşiri hep yanımda taşırım. Kafayı çalıştıracaksın, her şey talimnamede yazmaz, *(keyiflenmiş)* Eh, şimdi doğru Reinickendorfa... *(yaptığı gafı düzeltir)* Yani, orada bir teyzem var da. Ne o, pek hoşlanmış görünmüyorsunuz? *(Hizmetçi Kız'a)* Ne öyle aptal aptal bakıyorsun, Anna? Numarayı hiç anlamadın besbelli, ha?

HİZMETÇİ KIZ: Anladım, ne sandın, o kadar da ahmak değilim.

SA *(tam keyfi kaçmış gibi elini Hizmetçi Kız'a uzatır):* Silsene şunu. *(Hizmetçi Kız bir bezle onun avucunu siler)*

SA: Führerimizin bütün milletlere parmak ısırtan başarılarım yerle bir etmek istiyorlar madem, biz de onlara karşı böyle yöntemlerle çalışırız işte.

ŞOFÖR: Nasıl buyurdunuz? Çok doğru, *(saatini çıkarır bakar)* Ben arabayı bir yıkayayım hele. Heil Hitler! *(çıkar)*

SA: Bu nasıl biridir?

HİZMETÇİ KIZ: Kendi halinde bir insandır. Politikayla hiç ilgisi yok.

İŞÇİ *(doğrulur):* Ee Minna, ben de yola düşeyim. Bira için kusura bakmayın, n'olur. Açık söyleyeyim, bir kez daha emin oldum ki, Üçüncü Reich'a karşı kötü niyet besleyen hiç kimsenin zerrece şansı yok, bu çok rahatlatıcı bir şey. Bana gelince, benim zaten o bozgunculara bir alışverişim yok, olsa elbette karşı çıkardım. Yalnız bende sizin elinizdeki o yıldırım gücü yok işte, *(açık seçik)* Evet Minna, teşekkürler ve Heil Hitler!

ÖTEKİLER: Heil Hitler!

SA: Benden size tavsiye, çok da suçsuz görünmeseniz daha iyi olur. Göze batıyor. Benim yanımda bir iki lâf çakıştırmışsınız, sorun değil elbet, şakadan anlarım ben. Hadi, Heil Hitler! *(İşçi çıkar)* Gidişleri pek bir ani oldu bu kardeşlerin. Bir şeylerden gocundular! Reinickendorf'u fena kaçırdım ağzımdan. Av köpeği gibi tetiktedir bunlar.

HİZMETÇİ KIZ: Sana bir şey soracaktım, Theo.

SA: Sorsana, durma!

AŞÇI KADIN: Ben gidip çamaşırları çıkarayım. Gençliği biz de yaşadık herhalde, *(çıkar)*

SA: Evet, neymiş?

HİZMETÇİ KIZ: Ama yine hemen bozulmayacağına söz ver, o zaman söyleyeyim, yoksa söylemem.

SA: Çok tehlikeli bir şey galiba.

HİZMETÇİ KIZ: Yoo, öyleyse söylemiyorum. Bozuldun işte.

SA: Söyle hadi!

HİZMETÇİ KIZ: Sırf şey için... Söylemesi kolay değil... Ortak paramızdan yirmi Mark gerekiyor bana.

SA: Nee, yirmi Mark mı?

HİZMETÇİ KIZ: Bozuldun işte bak!

SA: Ortak hesaptan yirmi Mark gidecek, hiç hoş değil. Ne için istiyorsun ki?

HİZMETÇİ KIZ: Söylemesem daha iyi.

SA: Sahi mi? Söylemesen daha iyi ha? Garip doğrusu.

HİZMETÇİ KIZ: Söylersem kabul etmeyeceğini biliyorum, onun için en iyisi sebebini hiç söylemeyeyim dedim, Theo.

SA: Bana güvenin yoksa yani...

HİZMETÇİ KIZ: Olmaz olur mu?

SA: Ortak hesabı kapatalım mı diyorsun peki?

HİZMETÇİ KIZ: Ne ilgisi var canım! Yirmi Mark çeksem de doksan yedi Mark kalıyor yine.

SA: Bana hesap çıkarmana gerek yok, ne kaldığını ben de biliyorum. Yalnız, başka biriyle kırıştırdığın için benden ayrılmak istiyorsun gibime geliyor. Belki ona hesabı da kontrol ettireceksin sonra, ha?

SA: Öyleyse niye?

HİZMETÇİ KIZ: Vermek istemiyorsun işte.

SA: Peki, aykırı bir şey için olup olmadığını nereden bileceğim? Sorumluluğum var benim.

HİZMETÇİ KIZ: Aykırı filân değil, hem ihtiyacım olmasa istemezdim. Bunu da biliyorsun.

SA: Hiçbir şey bilmiyorum. Tek bildiğim, bu iş fazlaca karanlık kokuyor. Bir anda yirmi kâğıt birden niye gereksin ki? Büyük para bu. Hamile misin yoksa?

HİZMETÇİ KIZ: Hayır.

SA: Emin misin?

HİZMETÇİ KIZ: Evet.

SA: Eğer yasaya aykırı herhangi bir niyetin kulağıma gelirse, böyle bir şey sezersem eğer, her şey biter, bak demedi deme. Doğacak çocuğa karşı her girişimin en büyük cinayet olduğunu işitmişsindir, eğer aklından geçiyorsa hani. Alman halkının çoğalması sürmezse, bu onun tarihsel misyonunun sonu demektir.

HİZMETÇİ KIZ: Sen nelerden söz ediyorsun anlamadım, Theo. Öyle bir şey yok ki!

Olsa zaten sana söylerdim, seni de ilgilendirirdi çünkü. Ama madem aklıma böyle şeyler geliyor, söyleyeyim o zaman. Sırf Frieda'ya bir kışlık manto almaktı mesele.
SA: Peki, kız kardeşin kendi mantosunu niye kendisi satın alamıyormuş?
HİZMETÇİ KIZ: Malulen emeklilik maaşıyla nasıl alsın, ayda yirmi altı Mark seksen Fenik'le?
SA: Kış yardımı ne oluyor peki? Ama asıl mesele bu işte, nasyonal sosyalist devlete güveniniz yok sizin. Bu mutfakta geçen konuşmalardan bile anlıyorum bunu. Demin benim gösterdiğim numaraya bozulduğunu fark etmedim mi sanıyorsun?
SA: Belliydi, belliydi. Aniden tüyen kardeşler gibi tıpkı.
HİZMETÇİ KIZ: Bak eğer samimi fikrimi bilmek istiyorsan, öyle şeyler benim de hoşuma gitmiyor doğrusu.
SA: Hoşuna gitmeyen nedir, sorabilir miyim acaba?
HİZMETÇİ KIZ: Zavallı yoksulları bir de numaralarla, oyunlarla faka bastırman. Benim babam da işsiz.
SA: Yaa, bunu duyduğum iyi oldu işte. O Lincke ile konuşurken gerekeni zaten düşünmüştüm.
HİZMETÇİ KIZ: Biz hepimiz onu heveslendirdik, o da senin istediğin bir şeyi yaptı diye şimdi adamcağızın başına bir çorap örmek niyetinde misin yoksa?
SA: Bir niyetim filân yok, söyledim ya. Ama görevimi yerine getirirken yaptıklarıma karşı bir diyeceğin varsa, *Kavgam*'ı[25] oku derim sana. Halkın eğilimini yoklamak için Führer'in kendisi de pek istemediği şeyler yapmış,[26] hatta uzun süre işi buymuş onun, ordudayken yani, ama bütün bunlar Almanya içindi ve büyük sonuçlan da gerçekleşti işte.
HİZMETÇİ KIZ: Böyle üstüme geleceksen, Theo, o zaman ben de yirmi Mark'ı alıp alamayacağımı bileyim, o kadar.
SA: Öyleyse benden sana söylemesi, şu anda zırnık kaptıracak havada değilim.
HİZMETÇİ KIZ: Kaptırmak da ne demek? Senin paran mı o, yoksa benim param mı?
SA: Ortak paramızdan bir anda garip bir biçimde söz etmeye başladın! Kendi vatandaşlarımız bizi sömürsün diye mi biz Yahudileri milli hayatımızdan sürdük yani?
HİZMETÇİ KIZ: Bir yirmi Mark için bütün bunları söyleyemezsin herhalde.
SA: Benim zaten kendi masraflarım var. Yalnız çizmeler bile yirmi yedi Mark'a patladı.
SA: Evet, öyle sanıyorduk. O yüzden ben de gittim iyisini, tozluklu olanını aldım. Sonra parasını bizden alıverdiler, şapa oturduk.
HİZMETÇİ KIZ: Yalnız çizmelere yirmi yedi Mark, ha? Peki, başka masraflara ne

gitti?

SA: Hangi başka masraflar?

HİZMETÇİ KIZ: Kendi masraflarım, demiştin ya.

SA: Aklımda değil. Hem böyle sorguya çektirmem kendimi. Seni kandırmayacağımı bil, rahat ol. Yirmi Markı da düşünürüm bakalım.

HİZMETÇİ KIZ (*ağlayarak):* Theo, paramıza ilişkin her şey yolunda deme bana, çünkü değil besbelli. Ne düşüneceğimi şaşırdım. Ortak hesaptaki o kadar paradan bir yirmi Mark'ımız kalmış olmalı hiç değilse!

SA *(onun omzunu okşayarak):* Sana hiç para kalmadı diyen var mı canım! Olabilir mi yani? Sen bana güven, yeter. Bana emanet edilen şey, kasaya kilitlenmiş demektir. Eee, Theo'na güveniyor musun yine? *(kız, cevap vermeksizin ağlamayı sürdürür)* Aşın çalışmaktan sinirlerin bozulmuş senin. Neyse, gece operasyonuma gideyim ben. Cuma günü gelip alıyorum seni, tamam mı? Hadi, Heil Hitler! *(çıkar)*

Hizmetçi Kız, gözyaşlarını tutmaya çalışarak mutfakta bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlar. Aşçı kadın bir sepet dolusu çamaşırla döner.

AŞÇI KADIN: Neyiniz var sizin böyle? Kavga mı ettiniz? Theo çok efendi çocuk. Herkes onun gibi olsa. Ciddi bir şey yok herhalde, değil mi?

HİZMETÇİ KIZ *(hâlâ ağlamakta):* Minna, kardeşinize gidip, kendini sakınmasını söyler misiniz n'olur?

AŞÇI KADIN: Neden, kimden?

HİZMETÇİ KIZ: Ben, söylüyorum işte.

AŞÇI KADIN: Bu akşam olanlar yüzünden mi? Nasıl düşünebilirsiniz? Theo kesinlikle öyle şey yapmaz.

HİZMETÇİ KIZ: Ne düşüneceğimi bilmiyorum artık, Minna! Öyle değişti ki. Mahvetmişler onu. Hiç iyi bir ortamda değil. Dört yıldır birlikteyiz, ama şimdi yani öyle ki...Neredeyse içimden size rica etmek geliyor, sırtıma bir bakıverin, benim sırtımda da bir çarpı var mı acaba!

HALKA HİZMET

Kamp nöbetçileri bunlar Katiller ve gammazalar Hizmet sunuyorlar halka Kazık, kırbaç ve dayak Ve işkence yaparak Düşük bir maaşla.

Toplama Kampı. Baraka duvarları arasındaki küçük avlu. Sahne aydınlanmadan kırbaçlama sesi duyulur. Sonra bir SS'in güven altına alınmış bir tutukluyu[7] kırbaçladığı görülür. SS Grup Şefi, kırbaçlamaya sırtı dönük, arkada sigara içmekte. Sonra Grup Şefi çıkar.

SS *(yorgun, bir varilin üstüne oturur):* Çalış haydi, *(tutuklu yerden doğrulur, zoraki biçimde bir lâğım çukurunu temizlemeye koyulur)*

SS: Komünist misin, diye sorduklarında, hayır, deyiversen olmaz mı, hergele? Senin hayatın kayıyor, bense yorgunluktan geberdiğim halde işten çıkamıyorum. Niye Klapproth'u göndermezler ki? O zevkini çıkarır üstelik. O orospu çocuğu yine *(kulak kesilir)* gelirse kırbacı kendin alıp, yere şaklatacaksın, tamam mı?

TUTUKLU: Başüstüne, komutanım.

SS: Bunu da sırf sizin gibi itlerle uğraşmaktan canım çıktığı için yapıyorum, anladın mı?

TUTUKLU: Başüstüne, komutanım.

SS: Dikkat!

Dışarıda ayak sesleri duyulur, SS kırbacı işaret eder. Tutuklu kırbacı alır, yere vurur. Kırbaç yerde iyi şaklamadığı için SS tembelce yandaki bir sepeti gösterir, Tutuklu da kırbacı sepetin içinde şaklatır. Dışarıdaki ayak sesleri kesilir. SS öfkeyle çabucak kalkar ve kırbacı Tutuklu'nun elinden alıp onun üstünde şaklatmaya geçer.

TUTUKLU *(hafif sesle):* Karnıma değil. *(SS, Tutuklu'nun kalçasına vurmaya başlar; SS Grup Şefi kafasını uzatıp içeriye bakar).*

SS GRUP ŞEFİ: Kamına vuracaksın, karnına. *(SS, Tutuklu'nun karnına vurur)*

ADALET İŞLEYİŞİ

Bu gelenler yargıç beyler.

Buyurdu tepedekiler:

Halka faydalı olandır hak.[28] Sordular: Nasıl bilinir bu?

Şimdi işletecekler hukuku Hapse girene dek bütün halk.

Bir mahkeme binasında Yargıç'ın odası. Pencereden sisli Ocak sabahı görülmekte. Toparlak gaz lâmbası hâlâ yanıyor. Yargıç tam da cüppesini giymekte. Kapı vurulur.

YARGIÇ: Girin, *(cinayet masası müfettişi girer)*

MÜFETTİŞ: Günaydın, reis beyefendi.

YARGIÇ: Günaydın, bay Tallinger. Sizi şu Haberle, Schünt, Gaunitzer davası için rica etmiştim. İtiraf edeyim, mesele pek açık görünmüyor.

MÜFETTİŞ: ?..

YARGIÇ: Dosyadan çıkardığıma göre, saldırının yapıldığı Arndt Kuyumcu Dükkânı bir Yahudi dükkânıymış. Efendim?

MÜFETTİŞ: ?..

YARGIÇ: Ve bu Haberle, Schünt ve Gaunitzer halen de 7. SA müfrezesi üyesi bulunuyorlar herhalde, değil mi? *(Müfettiş başıyla onaylar)* Dolayısıyla SA bu üç üyesine kendiliğinden bir disiplin cezası verme gereği duymamış demek ki, ha? *(Müfettiş başını sallar)* Saldırının o semtte gerginlik yaratması üzerine yine de SA tarafından bir soruşturma açıldığı düşünülebilir ama, değil mi? *(Müfettiş omuz silker)* Tallinger, duruşma öncesi bana birazcık açıklık getirseniz size müteşekkir olurum; evet?

MÜFETTİŞ *(kum):* Geçen yılın 2 Aralığında sabah sekiz on beşte Schlettow Caddesi'ndeki Arndt Kuyumcu Dükkânı'nı basan Haberle, Schünt ve Gaunitzer adlı SA'lar, kısa bir söz dalaşından sonra elli dört yaşındaki Arndt'ı başının arka tarafından yaralamışlardır. Olay sırasında ayrıca 11.234 Marklık bir maddi hasar meydana gelmiştir. Geçen yılın 7 Aralığında yapılan polis tahkikatı sonucu...

YARGIÇ: Sevgili Tallinger, dosyada bunların hepsi var zaten, *(tek sayfalık iddianameyi sinirlice gösterir)* İddianame şimdiye kadar gördüklerimin en yetersizi ve en üstünkörü düzenlenmişi. Şu son aylarda beni sevindirmeye kimsenin niyeti yok besbelli! Ama yine de söylediklerinizi iddianamede yazılı. Bana meselenin ardında yatan hususları biraz anlatabilecek durumdasınızdır canım?

MÜFETTİŞ: Başüstüne, reis beyefendi.

YARGIÇ: Evet?

MÜFETTİŞ: Meselenin ardında yatan hiçbir husus yoktur, efendim.

YARGIÇ: Tallinger, gözüm, bana davanın apaçık olduğunu mu iddia etmek istiyorsunuz yani?

MÜFETTİŞ *(sırıtarak):* Hayır, pek açık değil.

YARGIÇ: Saldırı sırasında kaybolan mücevherler de varmış. Bulundu mu onlar?

MÜFETTİŞ: Bildiğim kadarıyla hayır.

YARGIÇ: ???

MÜFETTİŞ: Reis bey, benim çoluk çocuğum var.

YARGIÇ: Benim de var, Tallinger.

MÜFETTİŞ: Evet, efendim, *(sessizlik)*

MÜFETTİŞ: Bu Arndt Yahudi'dir, biliyorsunuz.

MÜFETTİŞ: Evet, efendim. Hatta olayın altında bir ırk kirlenmesi[29] davasının yattığı söylentisi dolaştı o semtte bir süre.

YARGIÇ *(bir ipucu görür):* Bak sen. Kim karışmış ki bu işe?

MÜFETTİŞ: Arndt'ın kızı. On dokuz yaşında ve güzel sayılır.

YARGIÇ: Resmi makamlarca üstüne eğilinmiş mi bunun?

MÜFETTİŞ *(çekinerek):* Hayır. Söylenti sonradan kapanıp gitmiş.

YARGIÇ: Yayan kim peki?

MÜFETTİŞ: Dükkânın olduğu binanın sahibi. Von Miehl adlı bir bey.

YARGIÇ: Binasından Yahudi dükkânını atmak istiyordu herhalde, ha?

MÜFETTİŞ: Öyle sanmıştık. Ama sonra caydı demek ki.

YARGIÇ: Yine de o semtte Arndt'a karşı belli bir kızgınlığın nereden çıktığı enikonu açıklanabilir oluyor. Öyle ki, gençler de bir çeşit milli heyecana kapılarak...

MÜFETTİŞ *(kesin):* Sanmıyorum, reis bey

YARGIÇ: Neyi sanmıyorsunuz?

MÜFETTİŞ: Haberle, Schünt ve Gaunitzer'in ırk kirlenme davasını fazla kurcalayacaklarını.

YARGIÇ: Niye ki?

MÜFETTİŞ: Söz konusu Ari'nin, yani bu von Miehl'in adı dosyada resmen hiç geçmiyor. Adam kim bilir kimdir. Ari'lerin toplaştığı her yerin içinde olabilir, değil mi? E, bu Ari'ler en çok nerede toplaşmış durumda? Neyse, kısacası SA bu konunun kurcalanmasını istemiyor.

YARGIÇ *(sabırsız):* Bana niye söylüyorsunuz o halde?

MÜFETTİŞ: Çoluk çocuğum var demiştiniz de. Üstüne gitmeyesiniz diye. Komşulardan biri tanıklık ederken konuya giriverirse hani.

YARGIÇ: Anlıyorum. Ama bunun dışında anladığım pek bir şey yok.

MÜFETTİŞ: Söz aramızda, ne kadar az anlarsanız o kadar iyi.

YARGIÇ: Söylemesi kolay. Ama hüküm vermem gerekiyor benim.

MÜFETTİŞ *(üstü kapalı):* Öyle.

YARGIÇ: Demek ki elimizde sadece Amdt'ın doğrudan kışkırtması kalıyor, aksi halde olay tümden açıklamasız.

MÜFETTİŞ: Benim görüşüm de aynen bu, reis bey.

YARGIÇ: Peki SA'lar nasıl tahrik oldu öyleyse?

MÜFETTİŞ: Kendi ifadelerine göre hem Amdt'ın kendisi tahrik etmiş, hem de kar küremek için tuttuğu bir işsiz tahrik etmiş onları. Bira
, içmeye giderlerken dükkânın önünden geçiyorlarmış, işsiz Wagner ile Amdt'm kendisi dükkânın kapısından onlara küfretmişler.

YARGIÇ: Tanık yok elbet, değil mi?

MÜFETTİŞ: Var. Bina sahibi o von Miehl, pencereden Wagner'in SA'lan kışkırttığını

gördüm, diye ifade verdi. Amdt'm ortağı Stau diye biriyse aynı akşam SA lokalindeymiş; Haberle, Schünt ve Gaunitzer'in önünde, Amdt'm zaten her zaman kendisine SA'yı aşağılayıcı lâflar ettiğini söylemiş.

YARGIÇ: Aaa, Amdt'm bir de ortağı var ha? Ari mi?

MÜFETTİŞ: Elbette Ari. Kendisine paravan olarak bir Yahudi'yi seçer mi hiç?

YARGIÇ: Ama o zaman ortağı kendisinin aleyhine ifade vermez ki!

MÜFETTİŞ *(kurnaz):* Belki de verir.

YARGIÇ *(şaşırmış):* Nasıl yani? Haberle, Schünt ve Gaunitzer'in, Amdt'm tahriki üzerine dükkânı bastıkları kanıtlanırsa, o zaman işyeri tazminat talebinde bulunabilir mi?

MÜFETTİŞ: Stau'un tazminat peşinde olduğunu nereden çıkarıyorsunuz?

YARGIÇ: Anlamadım. Dükkânın ortağı değil mi?

MÜFETTİŞ: İyi ya işte.

MÜFETTİŞ: El altından, yani resmi olarak değil, Stau'un SA lokaline girip çıktığını tespit ettik. Kendisi de SA'ya kayıtlıymış, ya da halen kayıtlı. Arndt da onu bu yüzden ortak yaptı herhalde. Bu Stau'un adı daha önce de SA'nın bir ziyareti olayına karışmıştı da sonunda iş yanlış isme gelip dayanınca olayı örtbas etmek için akla karayı seçmiştik. Tabii şunu demek istemiyorum, Stau'un kendisi bu davada... Neyse, bu Stau pek tekin biri değil. Ama lütfen bunun aramızda kalmasını istirham ederim, az önce çoluk çocuğunuzdan söz etmiştiniz de onun için söyledim.

YARGIÇ *(başını sallayarak):* Yalnız tek anlamadığım, dükkânın on bir bin Mark'ın üstünde bir hasara uğramasında bu Stau efendinin ne çıkarı olabilir?

MÜFETTİŞ: Bakın, mücevherler ortada yok. Yani demek istediğim, Haberle, Schünt ve Gaunitzer'de değil bunlar. Satmış filân da değiller.

YARGIÇ: Haa.

MÜFETTİŞ: Böylesine kışkırtıcı bir tutumu kanıtlanabilirse ondan sonra Amdt'ın artık Stau'un ortağı olarak kalması düşünülemez. Üstelik kendi sebep olduğu zararı da Stau'a tazmin etmesi gerekir. Tamam mı?

YARGIÇ: Evet, doğrusu tastamam böyle, *(bir an, hemen yine kuru resmi tutumunu takınan Müfettiş'i süzer)* Demek ki dava Arndt'ın SA'ları tahrik etmesi yönünde seyredecek. Öyle görünüyor ki adam zaten her yerde istenmez bir duruma düşmüş. Ailesindeki skandal yüzünden de bina sahibinin şikâyetine sebep olduğunu söylememiş miydiniz? Yo yo, biliyorum, o mesele kurcalanmayacak. Ama ne olursa olsun yakında binadan tahliye edilmesi bu yönden de olumlu karşılanacaktır, diye düşünülebilir.

Teşekkür ederim, Tallinger, bana gerçekten değerli bir hizmet verdiniz. *(Yargıç, Müfettiş'e bir puro ikram eder; Müfettiş çıkar; kapı aralığında o an girmekte olan Savcı'yla karşılaşır)*

SAVCI *(Yargıç'a):* Bir saniye görüşebilir miyim sizinle?

YARGIÇ *(kendine bir elma soymaktadır):* Elbette.

SAVCI: Haberle, Schünt, Gaunitzer davasıyla ilgili.

YARGIÇ (meşgul): Evet?

SAVCI: Dava oldukça açık, değil mi?

YARGIÇ: Tabii. Açık söyleyeyim, savcılığınızın bu konuda dava açmaya niçin gerek duyduğunu anlamış değilim.

SAVCI: Ne gibi? Olay çevrede hiç hoş olmayan bir gerginlik yarattı. Hatta doğrudan parti kademeleri tahkikat açılmasının şart olduğu görüşünde.

YARGIÇ: Ben burada açık bir Yahudi kışkırtmasından başka şey göremiyorum.

SAVCI: Ah, yapmayın Goll! İddianamelerimiz şu sıra veciz bir kısalıkta kaleme almıyor diye, daha bile derin bir dikkat gerektirmediğini sanmayın sakın. Sizin rahatça hemen ilk akla gelene yükleneceğinizi tahmin etmiştim. Aman sakın hata yapmayın. Yoksa kendinizi Pomeranya'nın en ücra kasabasında bulabilirsiniz. Oralar da pek keyifli değilmiş şu sıra.

YARGIÇ *(allak bullak olmuş, elma yemeyi de bırakmıştır):* Anlaşılır gibi değil. Yahudi Amdt'ı aklamak niyetinde olduğunuzu söyleyemezsiniz herhalde.

SAVCI *(büyük havalarda):* Öyle olsa ne lâzım gelir? Adamın kışkırtmayla uzak yakın bir ilgisi yok. Sırf Yahudi diye Üçüncü Reich'ın mahkemesinde hakkını alamaz mı diyorsunuz yani? Dikkatinizi çekerim, oldukça garip fikirler besliyorsunuz, Goll.

YARGIÇ *(sinirli):* Fikir filân beslediğim yok benim. Haberle, Schünt, Gaunitzer'in tahrik olduğunu düşündüm, o kadar.

SAVCI: Evet ama onları tahrik eden Arndt değil, oradaki bir işsiz, adı neydi sahi... Orada kar küreyen işte... Hah, Wagner.

YARGIÇ: İddianamenizde bu konuda bir kelime bile yok, sevgili Spitz dostum.

SAVCI: Yok elbette. Savcılığa yalnızca SA'ların Amdt'a saldırdıkları bilgisi geldi. Ve savcılığımız görevi gereği olaya el koydu hemen. Ama Von Miehl adlı bir tanık duruşmaya gelip de, olay sırasında Arndt'ın sokakta bile olmadığı, buna karşılık o işsizin, neydi adı sahi... Wagner, evet Wagner'in işte, SA'ya küfürler ettiği yolunda ifade verirse, bunu dikkate almak gerekir değil mi?

YARGIÇ *(eşekten düşmüş gibi):* Von Miehl mi böyle ifade verecek? Ama o Arndt'ı

binasından atmak isteyen mülk sahibi değil mi? Onun lehinde ifade vermez.
SAVCI: Şimdi de Bay Von Miehl'le karşı ne husumetiniz var? Yeminli ifadesinde neden gerçeği söylemesin? Bay Von Miehl'in, SS'e kayıtlı olması bir yana, adalet bakanlığıyla çok iyi ilişkiler içinde olduğunu bilmiyorsunuz galiba. Onu saygıdeğer bir kişi olarak kabul etmenizi rica ederim, sevgili Goll.
YARGIÇ: Ediyorum elbette. Ama yani kendi binasında bir Yahudi dükkânı bulunmasını istemeyen kişiye de saygıya değmez diye bakılamaz herhalde bugüne bugün.
SAVCI *(çok havalı):* Adam kirasını ödediği sürece...
YARGIÇ *(diplomatik):* Onu bir kez başka bir sebeple ihbar da etmiş ama...
SAVCI: Ha, bunu biliyorsunuz demek. Ama onu binasından atmak istediği için böyle yaptığını nereden çıkarıyorsunuz? Hele sonra bu şikâyet geri alındığına göre? Bundan, aralarında daha da sıkı bir anlaşma doğduğu sonucu çıkabilir olsa olsa, değil mi? Saflığı bırakın, sevgili Goll.
YARGIÇ *(şimdi gerçekten öfkelenmiştir):* Sevgili Spitz, bu öyle kolay değil. Adamı koruyacağını düşündüğüm ortağı onu ihbar ederken, onu ihbar etmiş olan bina sahibi adamı korumaya kalkıyor. Gelin de çıkın işin içinden.
SAVCI: Maaşımızı ne için alıyoruz?
YARGIÇ: İğrenç, karışık bir durum. Bir Brazil buyurmaz mısınız? *(Savcı bir Brazil alır, konuşmadan içerler; sonra Yargıç kara kara irdeler)*
YARGIÇ: Ama Arndt'ın kışkırtma yapmadığı mahkeme önünde kanıtlanırsa, adam derhal SA aleyhine tazminat davası açabilir.
SAVCI: Bir defa SA'ya değil, olsa olsa Haberle, Schünt, Gaunitzer'in şahıslarına karşı böyle bir talepte bulunabilir ki onların beş parası yoktur. Kala kala o işsiz herife, neydi adı sahi... tamam, Wagner'e dayanmak zorunda kalmazsa eğer, *(üstüne basarak)* İkincisi, SA'lara karşı. dava açıp açmamayı epey bir düşünecektir herhalde.
YARGIÇ: Şu anda nerede bu Arndt?
SAVCI: Hastanede.
YARGIÇ: Ya Wagner?
ŞÂVCI: Toplama kampında.
YARGIÇ *(yeniden rahatlamıştır biraz):* Bu şartlar altında Arndt gerçekten de SA aleyhine pek şikâyette bulunamaz. Wagner de suçsuzluğunu ortaya çıkaracak durumda değildir. Gelgelelim, Yahudi'nin serbest kalması SA'nın hiç hoşuna gitmeyecek.
SAVCI: Mahkeme SA'ların tahrik edildiğini kanıtlayacak, bunu Yahudi yapmış ya da

Marksist yapmış, onlar için fark etmeyebilir.

YARGIÇ *(hâlâ kuşkulu): O* kesin değil. Kavga SA'lar ile Wagner arasında, ama zarara uğrayan kuyumcu dükkânı. SA'nın üstünde kalan bir şeyler var daha.

SAV CI: E her şey birden olmaz elbet. Herkese adalet dağıtılamaz. Ve kime karşı adil olacağınızı size milli hisleriniz söyleyecek, sevgili Goll. Ancak şunu vurgulayabilirim ki, milli çevreler -bunu söylerken SS'in en üst makamını da kastediyorum- yargıçlardan artık biraz daha dirayetli davranış bekliyor.

YARGIÇ *(derin bir iç çekerek):* Ne olursa olsun bugün adaleti yerine getirmek artık hiç de kolay değil, sevgili Spitz. Bunu kabul edin.

SAVCI: Memnuniyetle. Ama size dayanak olarak adalet komiserimizin çok güzel sözü var: Adalet, Alman halkının yararına olandır.

YARGIÇ *(isteksiz):* Evet evet.

SAVCI: Ancak endişelenmeyin, *(ayağa kalkar)* Artık işin içyüzünü biliyorsunuz. O zaman güçlük çıkmaz. Görüşmek üzere, sevgili Goll. *(çıkar; Yargıç çok huzursuz olmuştur, bir süre pencere önünde dikilir; ardından kararsızca dosyayı karıştırır. Sonunda zile basar; bir Mübaşir gelir)*

YARGIÇ: Tanık odasından bana cinayet masası müfettişini bir kez daha çağırıverin. Dikkat çekmeden yalnız. *(Mübaşir çıkar; sonra Müfettiş gelir)*

YARGIÇ: Tallinger, bana davayı Arndt'ın kışkırtması olarak ele almamı tavsiye ederek az kaldı başıma çorap örüyordunuz. Oysa Bay Von Miehl, kışkırtanın Arndt değil, işsiz Wagner olduğunu yeminle ifade etmeye hazırmış.

MÜFETTİŞ *(kapalı biçimde):* Evet, öyle deniyor, reis bey.

YARGIÇ: Bu ne demek şimdi: "Öyle deniyor"?

MÜFETTİŞ: Küfürleri Wagner'in ettiği...

YARGIÇ: Eee, doğru değil mi yani?

MÜFETTİŞ *(sıkışmış):* Reis beyefendi, bu doğru mudur, değil midir, bizler...

YARGIÇ *(kişiliğini bulmuş):* Şimdi beni dinleyin, efendi. Bir Alman mahkemesinde bulunuyorsunuz. Wagner itiraf etti mi, etmedi mi?

MÜFETTİŞ: Reis Bey, eğer bilmek istediğiniz buysa, ben toplama kampında bizzat bulunmadım. Komiserlik soruşturma dosyasına göre -kendisi ayrıca böbreklerinden hasta olan- Wagner, itiraf etmiş. Yalnız...

YARGIÇ: Tamam işte, itiraf etmiş! 'Yalnız'ı ne?

MÜFETTİŞ: Efendim, Wagner harp malulü ve boğazına saplanmış hâlâ duran bir kurşun var. Yani, Stau'un da, hani şu Arndt'ın ortağı, biliyorsunuz, işte onun da

ifadesinde belirttiği gibi, adamın sesi çıkmıyor. Von Miehl'in birinci kattan onun küfürlerini nasıl işittiği biraz...

YARGIÇ: Aman efendim, o zaman da birine "kıçımı yala" diye küfretmek için[30] ille de ses gerekmez, denecektir. Basit bir hareketle de yapabilirsiniz bunu. Savcılığın SA'ya bu çıkış yolunu açık bırakmak istediğini kesinlikle sezdim. Daha doğrusu: Başka bir yolu değil de bu yolu.

MÜFETTİŞ: Evet, reis bey.

YARGIÇ: Arndt ifadesinde ne dedi?

MÜFETTİŞ: Orada hiç bulunmadığını ve başının merdivenden düşme sonucu yarıldığım söyledi. Ağzından başka lâf almak imkânsız.

YARGIÇ: Adam belki de tümüyle suçsuz. Hiç yoktan girmiş[31] başı belaya.

MÜFETTİŞ *(kabullenir):* Evet, reis bey.

YARGIÇ: Üyelerinin beraat etmesi de SA için yeterli olabilir pekâlâ.

MÜFETTİŞ: Evet, Reis Bey.

YARGIÇ: Papağan gibi evet deyip durmasanıza.

MÜFETTİŞ: Peki, reis bey.

YARGIÇ: Ne demek istiyorsunuz siz? Alınganlığı bırakın, Tallinger. Biraz sinirliyim, anlayın bunu. Sizin dürüst bir insan olduğunuzu biliyorum. O halde bana bir tavsiyede bulunduğunuza göre bir bildiğiniz vardır.

MÜFETTİŞ *(safça son bir hamleyle):* Savcı bey, sırf makamınıza göz diktiği için size tuzak kurmuş olamaz mı, bunu hiç düşünmediniz mi? Böyle şeyler şimdi sık sık geliyor kulağımıza. Bakınız reis bey, diyelim ki Yahudi'nin suçsuzluğunu teslim ettiniz. Tosunları o kışkırtmadı. Orada bile değildi hatta. Kafasının arkasındaki yara da başkaları itişirken rastlantı sonucu oluverdi. O zaman bir süre sonra dükkânındaki işine yeniden dönecektir. Stau bunu hiçbir biçimde engelleyemez. On bir bin Mark'ı aşan bir zarar var ortada. Bu artık Stau'un da zararıdır, çünkü on bir bin kâğıdı Arndt'dan talep edemiyor. Böyle olunca, Stau, mücevherler için SA'ya yüklenecektir, o tipleri tanırım ben. Bir Yahudi'nin işbirlikçisi olarak Yahudi uşağı sayılacağından dosdoğru kendisi gitmez elbet. Ama elinin altında adamları vardır. Ne denecek: SA, milli galeyanla mücevher çaldı. Ondan sonra SA'dakilerin sizin verdiğiniz karara ne diyeceğini varın düşünün. Sokaktaki adamın zaten havsalası almaz. Öyle ya, nasıl oluyor da Üçüncü Reich'da bir Yahudi SA'ya karşı haklı çıkabiliyor? *(bir süredir arkadan gürültüler gelmektedir; gürültü iyice artar)*

YARGIÇ: Bu rezil gürültü ne? Bir saniye, Tallinger. *(zile basar, Mübaşir girer)* Bu ne

bağırtı böyle, efendi?
MÜBAŞİR: Salon dolu. Şimdi de koridorlar öyle tıklım tıkış ki kimse geçemiyor. SA'dan birçok kişi de, duruşmayı izlemek için emir almışlar, ille gireceğiz diyorlar. *(Yargıç'ın yalnızca dehşet dolu bakışı üzerine Mübaşir çıkar)*
MÜFETTİŞ *(devamla):* O zaman yakanıza fena yapışırlar, biliyorsunuz. En iyisi siz Arndt'a yüklenin, SA'yı rahat bırakın.
YARGIÇ *(yıkkınlıkla oturur, başı ellerinin arasında):* Tamam, Tallinger, bir düşüneyim hele.
MÜFETTİŞ: Gerçekten de düşünmelisiniz, reis bey. *(çıkar; Yargıç güçlükle doğrulur, çıngırağı çalar, Mübaşir girer)*
YARGIÇ: Yukarıda Adli Müşavir bay Fey'e çıkın da, birkaç dakikalığına bana uğramasını rica ettiğimi söyleyiverin. *(Mübaşir gider; Yargıç'ın hizmetçisi elinde kahvaltı paketiyle girer)*
HİZMETÇİ KIZ: Yine kendinizde değilsiniz, hakim bey. Sizinle halimiz ne olacak? Bugün yine ne unuttunuz bakalım? İyice düşünün bir: En önemli şeyi! *(küçük paketi uzatır)* Kahvaltı paketini, yaa! Sonra yine o simitlerden alacaksınız, sıcak sıcak, sonra da geçen haftaki gibi mide spazmı çekeceğiz. Sırf kendinize dikkat etmemeniz yüzünden.
YARGIÇ: Pekâlâ, Marie.
HİZMETÇİ KIZ: Az kaldı giremiyordum. Bütün mahkeme binası SA'larla dolmuş, dava var ya. Ama bugün ağızlarının payını alacaklar, değil mi hâkim bey? Kasapta da konuşuyorlardı: İyi ki adalet var hâlâ! Durup dururken bir dükkâncıyı hastanelik et sen! Bu SA'ların yarısı eski caniler, bütün mahalle biliyor. Hukuk olmasa kiliseleri yerinden söküp götürür bunlar. Yüzükler için yaptılar bunu, onlardan birinin, Hâberle'nin bir nişanlısı var, daha altı ay öncesine kadar herkesle yatardı. Yazık, boğazında hâlâ kurşunla o işsiz Wagner'e de kar kürerken saldırmışlar, herkes görmüş. Açıktan açığa yapıyorlar, mahalleyi kasıp kavuruyorlar, bir şey diyen de çıktı mı punduna getirip leşini çıkarıyorlar.
YARGIÇ: Tamam Marie, yalnız şimdi gidin.
HİZMETÇİ KIZ: Kasapta söyledim: Hâkim bey onlara günlerini gösterir, dedim. Haksız mıyım? Aklı başında insanlar size bakıyor, yemin olsun hâkim bey. Yalnız fazla acele yemeyin, dokunur. Sağlığa da iyi gelmez. Şimdi ben gidiyorum, sizi tutmayayım, duruşmaya girmeniz gerek, değil mi? Duruşmada sinirlenmeyin. İyisi mi siz önce yiyin. Birkaç dakikadan bir şey çıkmaz, hem de sinirli bir mideyle yememiş olursunuz.

Kendinize dikkat etmeniz gerek çünkü sağlığınız en değerli varlığımızdır, ben şimdi gidiyorum, siz kendiniz bilirsiniz, peki gidiyorum, duruşmaya girmek için sabırsızlanıyorsunuz belli, ben de zaten baharatçıya uğrayacağım daha, *(hizmetçi çıkar; içeriye Yargıç'ın ahbabı, daha yaşlıca bir hukukçu olan Adli Müşavir Fey girer)*

ADLİ MÜŞAVİR: Hayrola?

YARGIÇ: Biraz vaktin varsa seninle bir şey konuşmak istiyorum. Bugün öğleden önce berbat bir davam var.

ADLİ MÜŞAVİR: Ha, şu SA meselesi.

YARGIÇ (*gezinmekteyken birden durur):* Sen nereden biliyorsun?

ADLİ MÜŞAVİR: Bizim orada dün akşamüstü lâfı geçti de. Tatsız bir dava. *(Yargıç yine sinirlice gezinmeye başlar)*

YARGIÇ: Sizin oradakiler ne diyorlar peki?

ADLİ MÜŞAVİR: Senin yerinde olmak istemiyorlar. *(merakla)* Ne yapacaksın sahi?

YARGIÇ: Ben de bilmiyorum ki. Ayrıca davanın böylesine ünleneceğini hiç düşünmemiştim.

ADLİ MÜŞAVİR *(hayret eder):* Sahi mi?

YARGIÇ: Bu dükkân ortağı çok tehlikeli bir mahlûkmuş baksana.

ADLİ MÜŞAVİR: Öyle diyorlar. Ama o Von Miehl de pek adam evlâdı değil.

YARGIÇ: Hakkında biraz bilgi var mı?

ADLİ MÜŞAVİR: Eh, yeterince. Birtakım ilişkileri var ya.

YARGIÇ: Yüksek?

ADLİ MÜŞAVİR: Çok yüksek. *(sessizlik; sonra, dikkatle)* Yahudi'yi işe karıştırmayıp, Haberle, Schünt, Gaunitzer'i sonradan dükkâna kaçan işsiz Wagner'in kışkırttığı gerekçesiyle serbest bıraksan, SA memnun kalabilir bundan, ha? Arndt nasıl olsa SA'ya karşı dava açamaz.

YARGIÇ *(kaygılı):* Ya Arndt'm ortağı? SA'ya gidip mücevherleri talep edecek. O zaman bütün SA yönetimi gırtlağıma sarılır, Fey.

ADLİ MÜŞAVİR *(bu ihtimale şaşırmış olarak biraz düşündükten sonra):* Ama Yahudi'yi işin içine sokarsan bu sefer de Von Miehl kesinlikle boynunu kırar senin. Herifin banka borçlarından haberin yok galiba. Denize düşen yılana sarılır gibi o da Arndt'a mecbur.

YARGIÇ *(dehşet içinde):* Banka borçlan mı? *(kapı vurulur)* Girin! *(Mübaşir girer)*

MÜBAŞİR: Reis beyefendi, Eyalet Mahkemesi Reisiyle Baş Savcıya nasıl yer ayıracağımı gerçekten bilemez oldum. Şunu önceden vakitlice bildirseler ya.

ADLİ MÜŞAVİR *(Yargıç susup kaldığı için):* İki kişilik yer ayırın, bizi de rahatsız etmeyin. *(Mübaşir çıkar)*

YARGIÇ: Bir bunlar eksikti.

ADLİ MÜŞAVİR: Bu Von Miehl neye mal olursa olsun Amdt'ı harcatmaz, batmasına göz yummaz, ona ihtiyacı var.

YARGIÇ *(mahvolmuş):* Sağmal inek olarak, değil mi?

ADLİ MÜŞAVİR: Böyle bir şey ağzımdan çıkmadı, sevgili Goll. Böyle bir şeyi nasıl üzerime atabildiğini de anlamıyorum. Sayın Von Miehl'in aleyhinde tek kelime sarf etmediğimi belirtmek isterim. Buna mecbur olduğum için de üzgünüm, Goll.

YARGIÇ *(tepkiyle):* Nereden çıkarıyorsun bunu, Fey? İkimiz arasında hele.

ADLİ MÜŞAVİR: 'İkimiz arasında' demekle neyi kastediyorsun? Senin davalarına karışamam ki ben? Adalet Komiserliğiyle mi yoksa SA'yla mı kapışacaksın, sana kalmış bu. Herkes kendi başının çaresine bakıyor bugüne bugün.

YARGIÇ: Ben de kendi başımın çaresine bakarım. Yalnız nasıl bakacağımı bilmiyorum. *(kapıda dikilip dışarıdaki gürültüye kulak verir)*

ADLİ MÜŞAVİR: Çok fena.

YARGIÇ *(çılgın gibi):* Her şeye razıyım, hay Allah, anlasana beni! Nasıl da değişmişsin? Şöyle de karar veririm, böyle de karar veririm, nasıl isteniyorsa öyle, ama ne istendiğini bir bilsem! İnsan bunu bilmiyorsa hukuk yoktur artık.

ADLİ MÜŞAVİR: Yerinde olsam, hukuk yoktur artık, diye bağırmazdım, Goll.

YARGIÇ: Yine ne dedim ki şimdi? Öyle demek istemedim ki. Benim dediğim, böyle çatışmalar varsa...

ADLİ MÜŞAVİR: Biz, halk birliği var diye düşünüyoruz.

YARGIÇ: Evet, elbette canım! Başka bir şey söylemedim ki. Her sözümde kılı kırk yarmasana sen de!

ADLİ MÜŞAVİR: Niye yarmayayım? Ben yargıcım.

YARGIÇ *(ter basmıştır):* Her yargıcın her sözünü böyle tartacaksak, Fey! Ama ben yine de her şeyi inceden inceye, bütün vicdanımla tartmaya hazırım, yeter ki bana hangi kararın daha yüksekten istendiğini söylesinler! Yahudi'yi dükkânında bıraksam, tabii ki bina sahibiyle ters düşüyorum... yok, dükkân ortağıyla, ne diyeceğimi şaşırdım... kışkırtma işsizden gelmiş olsa, bina sahibi bu sefer... nasıl, Von Miehl'in istediği... Yoo beni Pomeranya'ya süremezler, fıtığım var benim,[32] SA'ya bulaşmak istemem, çoluk çocuk sahibiyim, Fey! Karımın dediği en iyisi, olayın gerçeğin neyse onu araştır yeter! Bu yüzden olsa olsa hastanede açarım gözümü. Saldırıdan mı söz ediyorum ki ben?

Kışkırtmadan söz ediyorum. Peki, ne isteniyor? Elbette SA'ları mahkûm edecek değilim, Yahudi'yi veya işsizi mahkûm edeceğim, iyi ama bu ikisinden hangisini? İşsiz ile Yahudi arasında nasıl bir seçim yapmam gerekiyor, yani işte dükkân ortağı ile bina sahibinden hangisini tercih edeceğim? Pomeranya'ya asla ve kat'a gitmem, toplama kampına gideceğimi bilsem yine de, Fey, mümkün mü bu? Bana öyle bakma! Sanık değilim herhalde! Her şeye hazırım ben!

ADLİ MÜŞAVİR (*ayağa kalkmıştır):* Hazır olmak, her şey değildir[33] azizim.

YARGIÇ: Nasıl karar vereyim peki?

ADLİ MÜŞAVİR: Genellikle bunu yargıca kendi vicdanı söyler, Goll. Bunu belirtmiş olayım! Şerefle.

YARGIÇ: Evet, tabii. Bütün içtenliğimle. Ama işte bu davada: Neyi seçeyim yani? Hangisini, Fey? *(Adli Müşavir çıkmıştır, Yargıç onun ardından donakalır; telefon çalar, Yargıç telefonu açar)* Evet? Emmi? Neyi iptal etmişler? Bowling partisini mi? Kim arayıp söyledi? Stajyer Priesnitz mi? O da nereden biliyor ki? Ne demek mi oluyor bu? Davada karar günü de ondan, *(telefonu kapatır, Mübaşir girer; koridorlardaki gürültü daha şiddetle işitilmekte)*

MÜBAŞİR: Haberle, Schünt, Gaunitzer davası, reis bey.

YARGIÇ *(dosyalan toparlamaya çalışır):* Hemen.

MÜBAŞİR: Sayın Eyalet Mahkemesi Reisi'ni basın masasına oturttum. Pek memnun oldu. Ama Başsavcı, tanık sandalyesine oturmak istemedi. Yargıç kürsüsüne geçmeyi istiyordu besbelli. Ama o zaman da sizin duruşmayı iddia makamından yürütmeniz gerekecekti, reis bey. *(yaptığı espriye kabaca güler)*

YARGIÇ: O hiç mi hiç olmaz!

MÜBAŞİR: Çıkış buradan, reis bey. Ama iddianamenin olduğu dosya nerede ki?

YARGIÇ *(iyice alt üst olmuş):* Sahi, o lâzım bana. Yoksa kimin sanık olduğunu, neyle suçlandığını hiç bilemem. Başsavcı'yı ne yapacağız?

MÜBAŞİR: Şimdi de koltuğunuza adres defterini aldınız, reis bey. Dosyanız burada, *(dosyayı Yargıç'ın koltuğunun arasına sokuşturur, Yargıç, terini silerek şaşkınlık içinde çıkar)*

MESLEK HASTALIĞI

Bunlar da tıp doktorları Devletin hizmetkârları Parça başı iş yaparlar.
Kasaplar ne gönderirse Dikip sararlar güzelce Ve geri postalarlar.

"Charité"nin[5] hasta koğuşu. Yeni bir hasta getirilmiştir. Hemşireler hastanın başucundaki tabelasına adını yazmaktadırlar. Hemen yandaki yataklarda iki hasta kendi aralarında konuşuyorlar.

BİRİNCİ HASTA: Bu neymiş?
ÖTEKİ: Daha pansuman odasındayken gördüm onu. Sedyesinin yanı başında oturuyordum. Henüz kendindeydi ama neyin var diye sorduğumda cevap vermedi. Bütün vücudu yara bere içinde.
BİRİNCİ: Sormana hiç gerek yokmuş ki.
ÖTEKİ: Sonra sargıda *ancak* fark ettim de.
HEMŞİRELERDEN BİRİ: Profesör geliyor, susun! *(operatör koğuşa girer, ardında asistanlar, hemşireler; bir yatağın başında durur* ve *ders verir)*
OPERATÖR: Beyler, önümüzde hastalığın esas sebeplerini sürekli ve tekrar tekrar araştırıp sormaksızın tedaviye geçmenin tıbbı nasıl sahte hekimliğe indirgediğini gösteren çok güzel bir vaka bulunuyor. Hastada, nevraljinin bütün belirtileri görülüyordu ve uzun süre bu yönde tedavi yapıldı. Oysa gerçekte mesleği icabı işçi olarak basınçlı hava aletleriyle çalışmasından ileri gelen Reyno hastalığından[36] mustarip; yani bir meslek Hastalığı beyler. İşte ancak şimdi doğru tedaviye geçmiş bulunuyoruz. Hastanın nereden geldiğini, hastalığa nerede yakalandığını, tedaviden sonra yine nereye gideceğini sormak yerine ona salt hastanenin bir öğesi olarak yaklaşmanın ne kadar yanlış olduğu, bu vakada görülmektedir. İyi bir doktorun yapması gereken üç şey nedir? Birincisi?
BİRİNCİ ASİSTAN: Sormak.
OPERATÖR: İkincisi?
İKİNCİ ASİSTAN: Sormak.
OPERATÖR: Üçüncüsü?
ÜÇÜNCÜ ASİSTAN: Sormak, hocam!
OPERATÖR: Evvet, sormak! Ve öncelikle neyi?
ÜÇÜNCÜ ASİSTAN: Toplumsal koşulları, hocam!
OPERATÖR: Bakışınızı hastanın maalesef çoğu kez de pek acıklı olan özel hayatına yöneltmekten asla korkmayacaksınız. Bir insan, kendisini bedenen er ya da geç yıkıma götürecek olan bir meslekte çalışmaya zorunluysa, yani başka bir deyişle aç kalmamak için ölüme gidiyorsa, bunu duymaktan hoşlanmayız, dolayısıyla sormaktan da kaçınırız, *(kendisini izleyenlerle birlikte yeni hastanın yatağına gelir)* Bu adamın nesi var?

(başhemşire Operatör'ün kulağına bir şeyler fısıldar) Yaa. *(belirgin biçimde zoraki* ve *üstünkörü muayene eder, sonra yazdırır)* Sırtta ve kalçada ezikler. Karında açık yaralar. Başka bulgu var mı?

BAŞHEMŞİRE *(okur):* İdrarda kan.

OPERATÖR: Getirilme sebebi?

BAŞ HEMŞİRE: Sol böbrek parçalanmış.

OPERATÖR: Önce bir röntgeni çekilsin, *(gitmeye davranır)*

ÜÇÜNCÜ ASİSTAN *(hastaya ilişkin notlan alırken):* Hastalığın sebebi, hocam?

OPERATÖR: Ne bildirilmiş?

BAŞHEMŞİRE: Hastalığın sebebi olarak merdivenden düşme gösterilmiş.

OPERATÖR *(yazdırır):* Merdivenden düşme. Elleri niye bağlandı?

BAŞHEMŞİRE: Hasta, sargılarını iki kez yırttı, efendim.

OPERATÖR: Neden?

BİRİNCİ HASTA *(hafif sesle):* Hasta nereden geliyor, yine nereye gidecek! *(bütün başlar ona çevrilir)*

OPERATÖR *(bir öksürür):* Hasta rahat durmazsa Morfin yapın, *(bir sonraki yatağa gider)* Eee, Şimdi daha iyi miyiz bakalım? Yeniden gücümüzü buluyoruz artık, *(hastanın boğazını muayene eder)*

ASİSTANLARDAN BİRİ *(ötekine):* İşçi. Oranienburg'dan[37] getirilmiş.

ÖTEKİ *(gülümseyerek):* Bu da bir meslek hastalığı yani.

FİZİKÇİLER

Bilginler geliyor işte Teuton sakalları sahte Korkulu gözleri.
Gerçek fizik değil istenen Ari suratlı fizik ve resmen Tasdikli Alman fiziği.

Bir fizik araştırma enstitüsü. İki bilimci, X ve Y. Y henüz girmiştir. Bir gizli eylemci gibi görünmekte.

Y: İşte burada!

X: Ne?

Y: Paris'teki Mykowsky'ye[40] gönderdiğimiz soruların cevabı.

X: Çekim dalgaları[41] üstüne?

Y: Evet.

X: Ya!

Y: Tam bize gerekli olanları yazan kim, biliyor musun?

X: Kim? (Y, *bir kâğıda bir isim*[42] *yazar ve X'e uzatır; X okuduktan sonra Y kâğıdı*

hemen alır ve küçücük parçalar halinde yırtıp sobaya atar)

Y: Mykowsky bizim soruları ona iletmiş. İşte cevap.

X *(merakla almak ister):* Versene! *(birden geri durur)* Ya onunla böyle bir yazışma yaptığımız ortaya çıkarsa?

Y: Kesin çıkmamalı!

X: Ama onsuz da bir yere varamıyoruz. Ver bakayım.

Y: Okuyamazsın ki, kendi sistemimle stenoya geçirdim. Böylesi daha emin. Okuyayım mı?

X: Dikkatli ol!

Y: Rollkopf laboratuvarda mı? *(sağı gösterir)*

X (solu gösterir): Hayır, ama Reinhardt var. Burada oku.

Y (okur)': Karşıt değişken iki herhangi vektör söz konusu, fi ve nü, bir
de karşıt değişken t vektörü. Bunlar yardımıyla ikinci mertebeden bir karmaşık tansörün bileşenleri oluşuyor, buna göre tansörün formülü şöyle: le re bölü o eşittir le bölü ce çarpı Ha i *iks* (formülü o da yazmıştır, birden susmasını işaret eder): *Bir dakika!* (kalkar ve ayak parmaklarının ucunda yürüyerek sol duvara gider; tehlikeli bir şey duymadığı anlaşılır, geri döner; Y, okumayı sürdürür ama arada benzer biçimde okuma kesilir, sonra telefonu yoklarlar, aniden kapıyı açarlar, vb.)

Y: Statik, çekimsiz ve karşılıklı gerilim etkisi yaratmayan maddeler için Te eşittir mü'dür ki bu tansöriel enerji yoğunluğunun sıfırdan dan farklı tek bileşenidir. Buradan, oran faktörü sekiz Q iks sabitinin katılmasıyla, denklemi U fe eşittir dört Q iks mü olan bir statik çekim alanı elde edilir. Uygun uzay koordinatları seçiminde ce de te sapması ihmal edilebilir... *(bir yerden bir kapı kapanma sesi geldiği için notlarını saklamaya kalkarlar, ama bir sorun olmadığı anlaşılır; bu andan itibaren de konuya öyle bir dalarlar ki yaptıklarının tehlikesini unutmuşlardır)*

Y (okumayı sürdürür): ...öte yandan statik çekim alanı oluşturan kütle yanında soru işaretli kütleler çok küçük olduğu için, çekim alanı içinde
yer alan cisimlerin hareketini bu statik çekim alanındaki bir dünya jeodezik çizgisi belirler. Değişim prensibi U fi de se eşittir sıfır için bu yeterlidir, burada söz konusu dünya çizgisi parçasının uçlan sabit kalmaktadır.

X: Peki bu konuda Einstein ne diy... *(Y'nin dehşetini gören X, yaptığı gafı fark eder ve kendisi de dehşete kapılıp öylece donar; Y, onun yazdığı notlan da alır, kendi kâğıtları arasına saklar)*

Y (soldaki duvara doğru çok yüksek sesle): Yani tam Yahudice bir sivri zekâlılık

numarası! Fizikle ne ilgisi var bunun? *(rahatlamış olarak notlarının yine önlerine çıkarıp sessizce ve pür dikkat çalışmaya devam ederler)*

YAHUDİ KADIN

Erkekler geçiyor şimdi Führer aldı eşlerini Artık Arice çiftleşecekler.
Kızsalar da yok faydası Soysuzluktu yaptıkları Soyluluk veriyor Führer.
Akşam. Bir kadın eşyalarını toplamakta. Yanına almak istediklerini seçiyor. Arada valize başka bir şeyi yerleştirebilmek için bir şeyi çıkarıp yine odadaki yerine koyar. Komodinin üstünde duran kocasının büyük bir fotoğrafını alıp almamakta uzun süre tereddüt eder. Sonra fotoğrafı bırakır. Bir ara yorulur ve başını ellerine dayayarak bir valizin üstünde oturur. Sonra kalkar, telefon eder.

KADIN: Ben Judith Keith. Siz misiniz doktor? İyi akşamlar. Briç masanıza yeni bir partner bulmanız gerekecek, bunu söylemek için aradım, yolculuğa çıkıyorum da. Yoo, çok uzun değil ama birkaç hafta sürer yine de. Amsterdam'a gidiyorum. Evet ya, bahar çok güzel oluyormuş orada. Ahbaplarım var, evet. Yoo yoo, tek değil, inanmasanız da, ahbaplar. Briçi nasıl mı oynayacaksınız? Ama, zaten iki haftadır oynamıyorduk ki. Tabii tabii, Fritz de soğuk almıştı. Havalar soğuyunca artık briç oynanamıyor, ben de söyledim ya! Hayır, hayır doktor, nasıl düşünürüm öyle? Thekla'ya annesi misafir gelmişti tabii. Biliyorum. Öyle düşünür müyüm hiç? Yoo, hiç de ani olmadı, yalnız işte hep erteliyordum, ama şimdi gitmem şart. Evet, sinemaya gitmelerimiz de hayal oldu artık, Thekla'ya selamlarımı söyleyin. Pazar'ları onu telefonla bir ararsınız herhalde, değil mi? Haydi hoşça kalın! Elbette, seve seve! Adyö! *(telefonu kapatır, sonra başka bir numarayı arar)* Ben Judith Keith. Bayan Schöck'le görüşebilir miyim? Lotte? Sana kısaca bir allahaısmarladık demek için aradım, biraz buradan ayrılacağım da. Yoo yoo, bir şey yok, sırf değişik yüzler görmek için işte. Ha, bak ne diyeceğim. Salı akşamı Fritz'e profesör gelecek, eve, belki siz de gelirsiniz, ben hemen bu akşam gidiyorum da... Bu Salı, evet. Yoo yoo, ben sadece bu akşam gideceğimi bildirmek istedim, onunla hiç ilgisi yok, siz yine de gelebilirsiniz diyorum. Tamam, peki, ben olmasam da, diyelim, ha? Sizin öyle olmadığınızı bilmez miyim canım, hem olsanız da, kötü zamanlar bunlar, herkes öyle dikkat ediyor ki, neyse, geliyorsunuz değil mi? Max da gelebilirse mi? Gelir gelir, sen profesörün de olduğunu söyle ona, yeter. Şimdi kapamam gerekiyor, haydi hoşça kal! *(kapatır, başka bir numara çevirir)* Sen misin

Gertrud? Ben Judith. Kusura bakma rahatsız ediyorum. Sağ ol sağıl, Fritz'le arada ilgilenebilir misin diye soracaktım, ben birkaç haftalığına yokum da, yolculuğa çıkıyorum. E sen kız kardeşi olarak, diyorum... Niye istemiyorsun? Hiç öyle anlaşılır mı canım, hele Fritz yani. E tabii biliyor, aramız o kadar... İyi değildi, ama... Peki, madem öyle istiyorsun, o seni arasın. Söylerim, söylerim. Her şey düzeninde, ama işte ev biraz fazla büyük ya. Çalışma odasında ne yapılacağım o da biliyor, bırak o yapsın. Çok akıllıdır, Fritz de alışık ona. Ha, bir şey daha, n'olur yanlış anlama ama yemek öncesi konuşmaktan pek hoşlanmaz, bunu bilirsen hani, ben hep kendimi tutardım. Şimdi bu konuyu tartışmak istemiyorum, trenim birazdan kalkacak, ben daha eşyamı toplamış değilim biliyor musun? Onun giyimine göz kulak ol, terziye gitmesi gerektiğini hatırlatıver, palto diktiriyordu, bir de yatak odasının ısınması gerek, hep pencere açık yatar çünkü hava da çok soğuk. Hayır hayır, soğuğa alışması gerekmiyor bence, neyse kapıyorum şimdi. Çok teşekkürler, Gertrud, daha yazışırız nasıl olsa. Adyö. *(telefonu kapatır, sonra başka bir numara çevirir)* Anna? Ben Judith, baksana, gidiyorum ben. Yo yo, şart oldu artık, çok zorlaşmaya başladı. Çok zor! Evet... a, Fritz istiyor değil, haberi bile yok, ben eşyamı toplayıverdim işte. -Sanmam. Pek bir şey diyeceğini sanmıyorum. E durumu basbayağı zorlaştı, sırf dıştan gelen bir şey. Bu konuda bir karar vermiş değiliz. Böyle şeyleri hiç konuşmadık ki, hiç! -Yoo, değişmedi o, tam tersine. Biraz ilgilenin onunla diyecektim, ilk günlerde. Evet, özellikle Pazar günleri, hem ikna edin taşınsın buradan. Bu ev ona göre çok büyük. Bir uğrayıp vedalaşmak isterdim seninle ama biliyorsun, kapıcı! Neyse, haydi hoşça kal, hayır hayır, istasyona gelme sakın, kesinlikle! Adyö, yazarım arada. Elbette, *(telefonu kapatır, başka numara çevirmez; sigara içmiştir, bu kez telefon numaralarına baktığı not defterini yakar. Bir iki dolanır, sonra konuşmaya başlar. Kocasına söyleyeceklerinin provasını yapıyor, kocası belli bir sandalyede oturuyor gibidir)* Evet, işte gidiyorum Fritz. Belki fazla bile kaldım, kusura bakma, ama... *(durur, düşünür, başka türlü başlar)* Fritz, bana éngel olmaya çalışma, yapamazsın... Senin yıkımına sebep olacağım açık, korkak değilsin biliyorum, polisten korkmazsın ama daha beteri var. Toplama kampına götürecek değiller seni, ama hastaneye sokmazlar, yarın değilse öbür gün, bir şey demezsin ama hasta olursun. Seni eve kapanmış gazete karıştırarak oturuyor görmeye dayanamam, sırf kendim için gidiyorum yani, başka bir şey değil. Bir şey söyleme... *(yine durur, baştan başlar)* Değişmediğini söyleme, doğru değil! Geçen hafta, Yahudi bilim adamı sayısının hiç de o kadar fazla olmadığı savını objektif bulduğunu söyledin. Objektiflikle başlar hep. Ayrıca şu sıralar bana niye sürekli, şimdiye kadar hiç böylesine Yahudi milliyetçisi

olmamıştın, deyip duruyorsun? Elbette öyleyim. Bulaşıcıymış ya bu! Ah, Fritz, biz ne hale geldik? *(durur, baştan başlar yine)* Gitmek istediğimi, uzun süredir gitmek istediğimi sana söylemedim, Fritz, çünkü sana baktım mı konuşamıyorum. Konuşmak boşuna gibi geliyor. Her şey kararlaşmış bile. Ne oldu bunlara? Gerçekten istedikleri ne? Ben onlara ne yaptım? Politikaya hiç mi hiç karışmadım ki. Thâlmann'cı mıydım? Şu aşçılı hizmetçili burjuva hatunlardan biriyim işte, ama bir anda yalnızca sarışınların mı buna hakkı var oluverdi yani? Son zamanlarda hep neyi hatırladım biliyor musun? Yıllar önce demiştin ki, değerli insanlar vardır, daha az değerliler vardır ve şeker hastası olduklarında değerli insanlara insülin[45] verilir, ötekilere verilmez. Ve ben mankafa da bunu uygun görmüştüm! Şimdi o türden bir başka ayrım yaptılar işte ve şimdi bendeniz o daha az değerlilerden oluyorum. Hak ettim ama. *(durur, yine baştan başlar)* Evet, eşyamı topluyorum. Son günlerde bunu fark etmemiş gibi yapman gerekmez. Fritz, her şey olur ama bir tek şey olmaz: Bize kalan şu son saatimizde birbirimizin gözünün içine bakmamak. Bunu başaramamalılar, o herkesi de yalan söylemeye zorlayan yalancılar bunu elde edememeli. On yıl önce biri benim Yahudiliğimin belli olmadığını söylediğinde sen hemen: Yoo, pekâlâ belli oluyor, derdin. Sevindiriciydi bu. Açıklıktı. Şimdi lâf dolandırmak niye? Eşyamı topluyorum, çünkü aksi halde başhekimliğini elinden alacaklar. Çünkü hastanede sana selam vermemeye başladılar ve geceleri uyku tutmaz oldu seni. Bana, gitme, demeni istemiyorum. Acele ediyorum ki bir gün bana, git, dediğini işitmek durumunda kalmayayım. Zaman meselesi bu. Karakter, zamana bağlıdır. Eldiven gibi, şu kadar veya bu kadar dayanır. Ama sonsuz değil. Kızmıyorum da ayrıca. Yoo, kızıyorum elbet. Niye her şeye razı olacakmışım? Burnumun biçiminde ya da saçımın renginde kötü olan ne? Bana tereyağı vermekten kurtulsunlar diye doğduğum şehri terk etmek zorunda kalıyorum. Ne biçim insansınız siz, sen de, evet sen de! Kuantum teorisini, Trendelenburg'u buluyorsunuz, sonra da dünyayı fethediyorsunuz ama istediğiniz bir kadınla evlenmeye bile hakkınız olmasın diye yarı vahşilere yönettiriyorsunuz kendinizi. Canavarsınız siz, ya da canavarların kıç yalayıcısı! Evet, bunları söylemem akılsızlık, ama böyle bir dünyada aklın ne yararı var ki? Orada oturmuşsun, karın eşyasını topluyor, görüyorsun da bir ses çıkarmıyorsun. Yerin kulağı vardır, değil mi? Ama zaten işitilecek bir şey söylediğiniz yok ki! Birileri susuyor, ötekiler kulak kesilmiş! Yuh olsun! Benim de susmam gerek ha? Seni sevsem susardım. Seviyorum ama işte, gerçekten. O çamaşırlarımı uzat bana. İç gıcıklayıcı çamaşırlar onlar. Bana lâzım olacak. Yaşım otuz altı, çok yaşlı sayılmam ama macera arayacak halim yok. Gideceğim ilk ülkede durum böyle olmasın. Benim olacak ilk

erkek benimle olabilsin. Para göndereceğim filân da deme, yapamayacağını çok iyi biliyorsun. Hem bütün bunlar sadece dört hafta sürecekmiş gibi de yapma. Burada olanlar yalnızca dört hafta sürmeyecek. Sen de biliyorsun bunu, ben de. Öyleyse, bana uzattığın şu kürkü ta gelecek kışa giyeceğimi bildiğin halde: Altı üstü dört hafta canım, deme. Hem talihsizlik de değil söz konusu olan, utanç diyelim buna, utanç. Ah, Fritz! *(susar, bir kapı açılır, hemen kendine çekidüzen verir; kocası girer)*

ADAM: Ne yapıyorsun sen? Ortalığı mı topluyorsun?

KADIN: Hayır?

ADAM: Eşyalarını toplaman niye?

KADIN: Gitmek istiyorum.

ADAM: O ne demek?

KADIN: Ara ara konuştuğumuz olmuştu ya, ben bir süre uzaklaşsam, diye. Burada durumlar pek hoş değil artık.

ADAM: Saçma.

KADIN: Kalayım mı, dersin?

ÂDAM: Nereye gidiyorsun ki?

KADIN: Amsterdam'a. Yani, gitmiş olmak işte.

ADAM: Orada kimsen yok ama.

KADIN: Yok.

ADAM: Burada kalmayı niye istemiyorsun peki? Benden dolayı gitmene hiç gerek yok.

KADIN: Öyle.

ADAM: Değişmediğimi biliyorsun, biliyorsun bunu, değil mi Judith? KADIN: Evet. *(Adam Kadın'a sarılır, valizlerin arasında sessiz dururlar)* ADAM: Peki, seni gitmeye iten başka herhangi bir şey?

KADIN: Biliyorsun.

ADAM: Belki çok da saçma değil. Biraz soluk almak istersin. Burası boğuyor insanı. Seni gelir alırım. İki gün için olsun sınırın öte yanma geçmek bile bana iyi gelecek.

KADIN: Evet, iyi olur.

ADAM: Bu böyle sürüp gidemez. Bir yerden mutlaka patlak verir. Bir iltihap gibi kurur gider. Gerçekten bir talihsizlik bu.

KADIN: Kuşkusuz. Schöck'le karşılaştın mı?

ADAM: Evet, yani merdivende. Bizimle ilişkiyi kestiğine pişman olmuş besbelli. Fena halde mahcuptu. Bizim gibi aydın canavarları uzun süre baskı altında tutamazlar elbette. O omurgasız molozlarıyla savaş da yürütemez bunlar. Kararlıca üstlerine

gidildiğinde pek diretmiyorlar bile. Ne zaman gitmeyi düşünüyorsun?

KADIN: Dokuz on beş.

ADAM: Parayı nereye göndereyim?

KADIN: Amsterdam, post-restant olabilir.

ADAM: Özel bir izin çıkarttıracağım. Karıma ayda on Mark'la da gönderemem ya, lanet olsun! Bütün bunlar rezillik. Tiksinti veriyor.

KADIN: Beni almaya gelebilirsen, sana da iyi gelir.

ADAM: Bir kez olsun içinde okunacak şeyler olan bir gazeteyi okumak.

KADIN: Gertrud'a telefon ettim. Sana göz kulak olacak.

ADAM: Hiç gereği yok canım. Şu birkaç hafta için.

KADIN *(yeniden eşya toplamaya geçmiştir):* Şimdi şu kürkümü uzatır mısın n'olur?

ADAM *(kürkü uzatır):* Altı üstü birkaç hafta canım.

MUHBİR

Profesör beyler bunlar Göğüs şişiriyorlar Bir veledin emriyle.
Her öğrenci bir muhbir. Bilgi Öğrenmeleri gerekmez ki Kimin bildiği kime?
Ve sevgili çocuklar da Cellatlarla, kasaplarla Geliyorlar eve.
İhbar ettikleri kendi Babalan, anneleri.
Giden baba, kelepçeyle.

Yağmurlu bir Pazar ikindisi. Baba, anne ve oğlan, yemek sonrası. Hizmetçi Kız girer.

HİZMETÇİ KIZ: Klimbtsch'ler soruyor, evde misiniz diye?

ADAM *(kestirip atar):* Değiliz. *(Hizmetçi Kız çıkar)*

KADIN: Kendin çıksaydın keşke telefona. Evden çıkmış olamayacağımızı biliyorlar.

ADAM: Niye çıkmış olamayalım?

KADIN: Yağmur var da ondan.

ADAM: Bu da sebep mi yani?

KADIN: Hem nereye gitmiş olabiliriz? Şimdi hemen bunu soracaklar. ADAM: Gidecek bir sürü yer var elbet.

KADIN: O zaman gidelim.

ADAM: Nereye gideceğiz ki?

KADIN: Şu yağmur yağmasa hiç değilse.

ADAM: Yağmasa bile, nereye gidilir yani?

KADIN: Eskiden birileriyle buluşurduk filân, *(sessizlik)* Telefona çıkmaman hiç iyi

olmadı. Onları evimizde istemediğimizi anlayacaklar şimdi.

ADAM: Anlasınlar!

KADIN: Tam da herkesin onlarla ilişkiyi kestiği bir sırada bizim de kendimizi çekmemiz hoş değil.

ADAM: Kendimizi çekmiyoruz biz.

KADIN: Gelmelerini niye istemedin peki?

KADIN: Eskiden sıkılmıyordun ama.

ADAM: Eskidenmiş! Habire eskiden deyip tepemi attırma benim!

KADIN: Hele hakkında müfettiş soruşturması açılınca, eskiden olsa ilişkiyi kesmezdin işte.

ADAM: Korkak olduğumu mu söylemek istiyorsun yani? *(sessizlik)*

KADIN: Lemke'leri arayalım mı, bize gelsinler?

ADAM: Gelsinler de bizim pasif korunmaya yeterince önem vermediğimizi kanıtlayıp dursunlar ha?

KADIN *(Oğlan'a):* Klaus-Heinrich, kapat şu radyoyu! *(Oğlan gazetelere geçer)*

ADAM: Bugün şu yağmurun yağması şarttı sanki, bir felâket düpedüz. Ama bu nasıl yaşanmaz bir ülke ki yağmurun yağması felâket oluyor!

KADIN: Ortalıkta böyle konuşup durmanın manası var mı şimdi?

ADAM: Kendi evimin içinde keyfim nasıl isterse öyle konuşurum. Evimde bile söyleyeceğim sözü kontrol... *(susar, Hizmetçi Kız kahve takımlarıyla girmiştir; o çıkana kadar kimse konuşmaz)* Tam da babası site bekçisi[50] olan bir hizmetçiyi tutmak zorunda mıyız be!

KADIN: Bunu yeterince konuşmuştuk herhalde, değil mi, hatta sonunda sen kendin söylemiştin, bunun avantajları da var, diye.

ADAM: Neler söylemişim neler! Hele bunu bir de annene söyle ki iyice batağa saplanalım.

KADIN: Annemle ne konuşacağımı... *(Hizmetçi Kız'ın kahveyle girmesi konuşmayı yine keser)*

KADIN: Siz öyle bırakın, Erna, ötesini ben yaparım.

HİZMETÇİ KIZ: Sağolun, efendim, *(çıkar)*

OĞLAN *(gazeteden başını uzatarak):* Bütün din adamları yapar mı bunu, baba?

ADAM: Neyi?

OĞLAN: Burada yazanı.

ADAM: Ne okuyorsun sen bakayım? *(gazeteyi Oğlan'ın elinden çekip alır)*

OĞLAN: Ama bizim ekip şefi dedi ki, bu gazetenin yazdıklarını hepimizin bilmemizde sakınca yokmuş.

ADAM: Senin ekip şefinin söylediği beni bağlamaz. Senin neyi okuyup neyi okuyamayacağına ben karar veririm.

KADIN: Al şu on Fenik'i, git canının çektiği bir şey al, Klaus-Heinrich.

OĞLAN: Yağmur yağıyor ama. *(kararsızca pencereye yaslanır durur)*

ADAM: Bu rahiplerle ilgili dava haberleri[51] kesilmezse bu gazeteyi almayacağım bir daha.

KADIN: Hangisini alacaksın peki? Hepsinde var o.

ADAM: Bütün gazeteler bu pisliği yaparsa ben de hiç gazete okumayı- veririm, biter gider. Dünyada ne olup bittiğini daha az öğrenmiş de olmam asla.

KADIN: Temizlik yapmaları o kadar da kötü değil.

ADAM: Temizlikmiş! Hepsi politika bunların.

KADIN: Neyse canım, bizi ilgilendirmez ki, biz protestanız nasıl olsa.

ADAM: Bir halk, illa bu rezillikleri düşünmedikçe din meselesini düşünemez olmuşsa, buna aldırmazlık edemez.

KADIN: Böyle şeyler oluyorsa ne yapsınlar yani?

ADAM: Ne mi yapsınlar? Önce kendilerine bir dönüp baksınlar hele. Kendi kahverengi binalarında[52] da her şey temiz değilmiş, duyduğuma göre.

KADIN: Ama bu olsa olsa halkımızın sağduyuya kavuşmasının bir kanıtıdır, Karl!

ADAM: Sağduyuymuş! Aman ne sağduyu. Eğer sağlık böyle olacaksa ben hastalığı tercih ederim.

KADIN: Bugün çok sinirlisin. Okulda bir şey mi oldu?

ADAM: Okulda ne olur ki? Hem sinirlisin deyip durma n'olur, asıl bu sinir ediyor beni.

KADIN: Hep böyle kavga etmesek, Karl, eskiden...

ADAM: İşte tam bunu bekliyordum şu anda. Eskiden! Ne eskiden, ne de şimdi oğlumun kafasının zehirlenmesini istemedim, istemiyorum.

KADIN: Nerede o sahi?

ADAM: Bilmem!

KADIN: Gittiğini gördün mü?

ADAM: Yoo.

KADIN: Nereye gitmiş olabilir ki, anlamadım, *(seslenir)* Klaus-Heinrich! *(odadan dışarı koşar, seslendiği işitilir; döner)* Gerçekten de gitmiş!

ADAM: Niye gitmesin?

KADIN: Ama yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor!

ADAM: Oğlan bir dışarı çıktı diye neden bu kadar gerildin ki?

KADIN: Neler konuşmuştuk biz acaba?

ADAM: Ne ilgisi var?

KADIN: Son zamanlarda kendine hâkim olamıyorsun.

ADAM: Son zamanlarda kendime hâkim olamıyor filan değilim, ama öyle bile olsam, oğlanın gitmesiyle bunun ilgisi ne?

KADIN: Biliyorsun, çocuklar dinliyorlar.

ADAM: Eee?

KADIN: Eee'si şu: Ya ortalıkta anlatırsa? Hitler Gençlik Örgütü'nde[53] hep neyi öğütlediklerini biliyorsun. Her şeyi ihbar edeceksiniz, diye doğrudan talimat veriyorlar. Böyle sessiz sedasız kaybolması biraz garip.

ADAM: Saçma.

KADIN: Tam ne zaman gittiğini görmedin mi?

ADAM: Uzun süre pencerede oyalandı.

KADIN: Neleri duydu, bir bilsem.

ADAM: Ama ihbar ederse başımıza neler geleceğini bilir, canım.

KADIN: Peki ya Schmulke'lerin anlattığı oğlan? Babası hâlâ kamptaymış. Odada ne kadar kaldığını hileydik.

ADAM: Anlamsız bütün bunlar! *(öteki odaya geçip Oğlan'a seslenir)*

KADIN: Tek bir kelime söylemeden sıvışıp gitmesini anlayamıyorum. Öyle yapmaz o.

ADAM: Belki bir okul arkadaşına gitmiştir?

KADIN: O zaman olsa olsa Mummermann'lardadır. Bir arayayım, (tele*fon eder)*

ADAM: Bence bütün bunlar boşuna telaş.

KADIN *(telefonda):* Ben öğretim görevlisi Furcke'nin eşiyim. İyi günler, bayan Mummermann. Klaus-Heinrich size geldi mi? Gelmedi mi? Nerede ki bu oğlan? Hider Gençlik Lokali Pazar öğleden sonraları açık mıdır, biliyor musunuz Bayan Mummermann? Açık mı? E o zaman oraya bir sorayım, *(telefonu kapatır; ikisi de susup otururlar)*

ADAM: Neyi duymuş olabilir ki?

KADIN: Gazete üstüne konuştun ya. Hele kahverengi binayla ilgili olanları hiç söylemeyecektin. Milli duygularda çok hassas o.

ADAM: Kahverengi bina üstüne ne söylemiştim acaba?

KADIN: Hatırlasana. Orada da her şey temiz değil, filân.

ADAM: Bu bir itham olarak yorumlanamaz ki. Her şey temiz değil, yahut daha da yumuşatarak söylediğim gibi her şey pek temiz değil, ikisi farklı şeyler, hem de oldukça farklı, benimki daha ziyade halk üslûbunda şakacı bir ifade, bir bakıma günlük konuşma diliyle, yani orada bazı şeyler her zaman ve her koşulda Führer'in istediği gibi yürümüyor olabilirmiş, demekten daha fazlası değil. Bu belki'li tonu da üstelik gayet iyi hatırlıyorum, özellikle altını çizerek ve orada her şeyin pek -evet, bu pek'i de yumuşatıcı anlamda kullanarak "-temiz olmayabilirmiş", biçiminde dile getirdim, yani 'dir' de değil, 'miş'! Orada hiçbir şey temiz değildir, diyemem, bunun hiçbir kanıtı yok. İnsanların olduğu yerde eksikler de vardır. Daha fazlasını ima bile etmedim, söylediğimi de en yumuşatılmış biçimde söyledim. Dahası, Führer'in kendisi de bu yönde eleştirisini belli bir vesileyle çok daha keskin olarak açıklamıştır.

KADIN: Seni anlamıyorum. Bunları bana söylemen gerekmez ki.

ADAM: Dilerim, gerekmez! Burada dört duvar arasında heyecana kapılarak söylenmiş sözler hakkında sen kendin de nerelerde nasıl boşboğazlık edersin, bilemem. Nasıl oğlumun kendi babası aleyhine bir şey yapacağı aklımın köşesinden geçmezse, seni de kendi kocana karşı herhangi ucuz lâflar yayabilirsin diye suçlamayı asla düşünemem, kabul. Ama bir kötülüğü yapmakla bunun bilincinde olmak arasında dağlar kadar fark var.

KADIN: Kes ama artık, tamam mı? Sen asıl kendi diline dikkat et. Hitler Almanya'sında yaşanmaz, lâfını sen, kahverengi binayla ilgili olandan önce mi etmiştin, sonra mı, onu hatırlamaya çalışıyorum ben deminden beri.

ADAM: Ben bunların hiçbirini söylemedim.

KADIN: Şimdi de ben polismişim gibi konuşmaya başladın! Oğlan neyi duymuş olabilir diye yırtmıyorum ben be!

ADAM: Hitler Almanya'sı benim sözcük dağarımda yoktur bir kere.

KADIN: Yok site bekçisi, yok gazeteler sırf yalan yazıyor, daha geçende pasif korunmayla ilgili sözlerin, oğlanın hiç olumlu bir şey duyduğu yok ki! Yeni yetişen bir insan için hiç iyi değil bunlar, yalnızca tahrip edici. Oysa Führer sürekli vurguluyor, Alman gençliği Almanya'nın geleceğidir, diye. Yoksa çocuk düpedüz gidip birini ihbar edecek tıynette değil gerçekten. Fena oluyorum.

ADAM: Kinciliği var ama.

KADIN: Niye kin tutsun ki?

ADAM: Olur mu olur, her zaman bir şeyler vardır. Belki de yeşil kurbağasını elinden aldığım için.

KADIN: Ama onun üstünden bir hafta geçti.

ADAM: Olsun, kafasına takmıştır o.

KADIN: Ne diye aldın ki sen de elinden?

ADAM: Böcek bulup getirmiyordu hayvancağıza. Acından öldürecekti.

KADIN: Hiç vakti yoktu gerçekten.

ADAM: Kurbağanın suçu ne?

KADIN: Gerçi sonradan hiç lâfını etmedi zaten. Hem ben az önce on Fenik verdim ona. Ne isterse yapıyoruz.

ADAM: Bu ona rüşvet vermek.

KADIN: Nasıl yani?

ADAM: Çenesini tutması için ona rüşvet vermişsiniz, diyeceklerdir hemen.

KADIN: Sana ne yapabilirler dersin?

ADAM: Her şey mümkün! Bir sının yok ki! Hale bak! Gel de burada öğretmen ol! Gençliğin eğiticisi! Onlardan korka korka!

KADIN: Senin aleyhinde bir şey yok, değil mi?

ADAM: Herkesin aleyhinde bir şey var. Herkes şüpheli şahıs. Bir kimsenin şüpheli olabileceği yönünde bir şüphenin bulunması bile yetiyor.

KADIN: Ama çocuğun tanıklığına güven olmaz ki. Çocuk ne söylediğini bile bilmez.

ADAM: Sen öyle de. Ne zamandan beri tanık arıyorlar ki?

KADIN: Söylediklerinle ne kastetmiş olabilirsin, biraz hazırlık yapalım mı? Hani o yanlış anlamıştır, demek için.

ADAM: Ne söylemiştim acaba? Hiç de hatırlayamıyorum. Bütün suç şu lanet yağmurda. İnsanı karamsar yapıyor. Aslında Alman halkının şu sırada yaşadığı manevi yükselişe karşı lâf edecek en son kişi benim. Daha 1932'de her şeyi önceden söylemiştim.

KADIN: Şimdi bunu konuşmanın zamanı değil, Kari. Her şeyi bir bir doğrultmamız gerek, hemen şimdi. Bir dakika kaybetmeden.

ADAM: Klaus-Heinrich yapabilir mi böyle bir şey, düşünemiyorum!

KADIN: Şimdi, önce kahverengi bina, sonra da pislikler meselesi.

ADAM: Pisliklerle ilgili tek kelime söylemedim.

KADIN: Bu gazete pisliklerle dolu, almayacağım artık dedin.

ADAM: Gazete için, evet, ama kahverengi bina için değil!

KADIN: Din adamlarının içine böyle pisliklerin girmesini kınıyorum, demiş olamaz mısın? Ve şimdi mahkeme önünde hesap veren bu kişilerin pekâlâ bir zamanlar

kahverengi binaya ilişkin korkunç masallar uydurup orada her şeyin temiz olmadığı dedikodusunu da yayanlar olabileceğini? Bunlar daha o zaman dönüp kendilerine baksalarmış ya, dedin meselâ. Bir de çocuğa, radyoyu bırak gazeteleri oku, dedin, çünkü Üçüncü Reich'da gençliğin, çevresinde olup biteni berrak bir bakışla görmesi gerektiği düşüncesindesin.

ADAM: Hiç yararı yok.

KADIN: Kari, boyun eğme sakın! Güçlü olman gerek, Führer'in hep dediği gibi..

ADAM: Mahkemede sanık sandalyesinde nasıl otururum ben, kendi etim, kendi canım, oğlum benim aleyhime tanıklık ederken?

KADIN : Böyle alma canım !

ADAM: Klimbtsch'lerle görüşmeyi sürdürmemiz büyük dikkatsizlikti.

KADIN: Ama ona daha hiçbir şey olmadı ki.

ADAM: Soruşturma ihtimali var.

KADIN: Her soruşturma ihtimali çıkan, umutsuzluğa düşerse!

ADAM: Site bekçisinin bize karşı bir şeyi var mıdır dersin?

KADIN: Ona soracak olurlarsa, diye mi? Doğum gününde bir karton sigara verdik. Yeni yıl bahşişimiz de yüklüydü.

ADAM: Yandaki Gaufflar on beş Mark vermiş!

KADIN: Ama onlar 32'ye kadar *Vorwärts*[54] okumayı sürdürmüşlerdi, hatta Mayıs 33'de bile siyah beyaz kırmızı bayrak[55] asmışlardı! *(telefon çalar)*

ADAM: Telefon!

KADIN: Bakayım mı?

ADAM: Bilmem.

KADIN: Arayan kim olabilir ki?

ADAM: Bekle, bir kez daha çalarsa o zaman aç. *(beklerler; telefon bir daha çalmaz)*

ADAM: Bu hayat değil artık!

KADIN: Karl!

ADAM: Bir Yahuda doğurmuşsun bana! Masada oturmuş, önüne bizim koyduğumuz çorbayı kaşıklarken, kendisini yetiştirenlerin ne söylediğini kolluyor, muhbir!

KADIN: Böyle diyemezsin! *(sessizlik)* Birtakım hazırlıklar yapsak mı dersin?

ADAM: Birlikte mi gelirler yani?

KADIN: Olur mu olur.

ADAM: Demir haç nişanımı[56] takayım, ha?

KADIN: Mutlaka, Karl! *(Adam gider, nişanı getirir ve titreyen ellerle takar)* Ama

okulda senin aleyhine bir şey yok, değil mi?

ADAM: Nereden bileyim? Neyin öğretilmesini istiyorlarsa onu öğretmeye hazırım, ama neyi istiyorlar? Bir bilsem? Bismark için ne denmesini istiyorlar, bilmiyorum! Yeni okul kitaplarını bu kadar yavaş çıkarırlarsa! Hizmetçi kıza bir on mark daha veremez misin? Onun da kulağı hep bizde.

KADIN *(başını sallar):* Hitler'in resmi. Onu senin çalışma masanın başına mı assak? Daha iyi durur.

ADAM: Tamam, öyle yap. *(Kadın, resmi asacakken)* Ama ya oğlan, yerini mahsus değiştirmişler, derse, bu suçluluk duygusunun kanıtı olur. *(Kadın, resmi yine eski yerine asar)* Kapı mı açıldı ne?

KADIN: Ben bir şey duymadım.

ADAM: Evet, açıldı!

KADIN: Karl! *(Adam'a sarılır)*

ADAM: Kendine hakim ol. Birkaç çamaşır hazırla bana.

Bina kapısı açılır. Adam'la kadın, donmuş bir durumda odanın köşesinde yan yana duruyorlar. Oda kapısı açılır* ve *Oğlan, elinde bir küçük poşetle girer.Sessizlik.

OĞLAN: Ne oluyor size?

KADIN: Neredeydin? *(Oğlan, içinde çikolata olan poşeti gösterir)* Çikolata mı aldın sadece?

OĞLAN: Başka ne olacak? Elbette, *(çikolata yiyerek odayı yürüyüp geçer, gider; Anne, Baba, onu yoklayarak ardından bakarlar)*

ADAM: Doğru mu söylüyor dersin? *(Kadın omuz silker)*

SİYAH PABUÇLAR

Dullar ve yetimler sırada Vadedildi onlara da Güzel bir gelecek.
Ama özveri isteniyor önce Çünkü et pahalı landı gene Gelmiyor o gelecek.
Bir işçi evinin *mutfağı.* Anne *patate*s soymakta. On üç yaşındaki *kızı okul ödevini yapıyor.*

KIZ: İki Fenik verecek misin, anne?

ANNE: Hitler Gençliği için mi?

KIZ: Evet.

ANNE: Para kalmadı ki.

KIZ: Ama haftada iki Fenik vermezsem yazın köye götürmezler beni. Oysa öğretmenin dediğine göre Hitler, kentiyle köylünün birbirini tanımasını istiyormuş. O zaman iki Fenik şart.

ANNE: Nasıl vereceğimi bir düşüneyim.

KIZ: Sağ ol, anne. Ben de senin patates soymana yardım ederim. Köy güzeldir, değil mi? İyi beslenir insan orada. Jimnastik dersinde öğretmen dedi ki, sırf patates yiyorsun, karnından belli, dedi.

ANNE: Kamın yok senin. .

KIZ: Şimdi yok. Ama geçen yıl vardı biraz.

ANNE: Belki hiç değilse sakatat alabilirim.

KIZ: Ben okulda francala yiyorum. Sana o da yok. Berta dedi ki, köye gittiklerinde ekmek üstüne tavuk yağı da sürüyorlarmış. Bazen et bile oluyormuş. Ne güzel, değil mi?

ANNE: Güzel tabii.

KIZ: Hava da temizdir.

ANNE: Çok da çalıştırmışlardır, ha?

KIZ: Elbette. Ama yiyecek de çok. Yalnız köylü edepsizlik ediyormuş, Berta dedi.

ANNE: Nasıl yani?

KIZ: Hiç işte. Rahat bırakmıyormuş.

ANNE: Sahi mi?

KIZ: Ama Berta benden büyüktü zaten. Bir yaş fazla.

ANNE: Haydi ödevini yap sen. *(bir sessizlikten sonra)*

KIZ: Yalnız o yardım diye verdikleri eski siyah pabuçları giymem şart değil herhalde, değil mi?

ANNE: Şu anda ihtiyacın yok ki zaten. Şimdilik ayağında bir çift var.

KIZ: Onların tabanı delindi de.

ANNE: Bu yağmurlu havada.

KIZ: Kâğıt koyuyorum, idare ediyor.

ANNE: Hayır, olmaz. Delindiyse pençe ister.

KIZ: Çok pahalı.

ANNE: Yardım diye verdiklerini[57] niye istemiyorsun?

KIZ: İçim istemiyor işte.

ANNE: Biraz uzun burunlu da ondan mı?

KIZ: Bak, sen de fark etmişsin!

ANNE: Eski püskü bir şey zaten.

KIZ: Giymem şart mı?

ANNE: İstemiyorsan hiç giyme.

KIZ: Şımarıklık sayılmaz bu, değil mi?

ANNE: Asla. Olgunlaşıyorsun.

KIZ *(bir sessizlikten sonra):* İki Fenik verecek misin peki, anne? Köye gitmeyi istiyorum doğrusu.

ANNE *(ağır ağır):* Ona verecek param yok.

ÇALIŞMA KAMPI

Sınıflan uzlaştırmak adına Çalıştırıyorlar yoksulları zorla Bedeli bir postal, bir lokma.

Zengin bebelerini aynı kılıkta Görüyor yoksullar bir yıllığına.

Ücret görmek isterlerdi oysa.

Bataklık. Bir çalışma mangası iş başında. Genç bir işçi ile bir öğrenci birlikte kürekle çalışıyorlar.

ÖĞRENCİ: O üçüncü mangadaki kısa boylu güçlü adamı niye deliğe tıktılar?

GENÇ İŞÇİ *(gülümseyerek):* Posta başı, böylece çalışmanın ne olduğunu öğreniyoruz, dedi, o da ağzının içinde, ücret almayı da öğrensek ya, diye mırıldandı. Alıp götürdüler.

ÖĞRENCİ: Niye söylüyor ki böyle şeyleri?

GENÇ İŞÇİ: Çalışmanın ne olduğunu biliyordu zahir. Daha altı yaşında annesine yardım için gazete dağıtırmış.

ÖĞRENCİ: Şşşşt, buraya geliyor.

GENÇ İŞÇİ: Onun gözünün önünde el kadarcık yer kazmam olmaz. ÖĞRENCİ: Ben daha fazlasını kazamıyorum ama.

GENÇ İŞÇİ: Beni enselerse başım belaya girer.

ÖĞRENCİ: Ben de sigara vermem.

GENÇ İŞÇİ: Ama onun görevi beni enselemek!

ÖĞRENCİ: İzne çıkmayı da istiyorsun. Bu kadarcık tehlikeyi göze almazsan sana para

verir miyim ben?
GENÇ İŞÇİ: Vereceğin paranın karşılığını çoktan yaptım.
ÖĞRENCİ: Vermem bak.
POSTA BAŞI (*gelir*; *bakar):* Eee doktor bey, şimdi çalışmanın ne demek olduğunu görüyorsun, değil mi?
ÖĞRENCİ: Evet, komutanım. *(Genç İşçi yalnızca el kadar bir yeri kazıp atmıştır, Öğrenci bütün gücüyle toprağı kürekliyor görünür)*
POSTA BAŞI: Bunu Führer'e borçlusun.
ÖĞRENCİ: Evet, komutanım.
POSTA BAŞI: Gurur yok, kibir yok, omuz omuza dayanışma var, denmiştir. Kurduğu çalışma kamplarında Führer hiçbir ayrım istemiyor. Babanın kim olduğuna bile bakılmaz. Haydi devam, *(gider)*
ÖĞRENCİ: Fazla yer kazdın.
GENÇ İŞÇİ: Hayır, el kadardı işte.
ÖĞRENCİ: Bugün sigara yok sana. Böylece belki senin gibi sigara isteyen daha pek çok kişinin bulunduğunu düşünürsün.
GENÇ İŞÇİ *(ağır ağır):* Doğru, benim gibisi çok. Bunu unutuveriyoruz bazen.

İŞÇİNİN SAATİ

Goebbels'in uyduları geliyor işte Halkın nasırlı ellerine Uzatıyorlar mikrofonu.
Ama pençeleri tam da Dudakla gırtlak arasında.
Halka güvenmek olur mu?

Bir fabrikada ustabaşının bürosu. Bir radyo sunucusu, elinde mikrofon, bir orta yaşlı, bir yaşlı, bir de bayan işçiyle röportaj yapıyor. Geride bir Büro Şefi ile* SA *üniformalı bir kabadayı duruyor.

SUNUCU: Kayışların çarkları çevirdiği makinelerin ortasında, sevgili vatanımızın ihtiyaçlarını karşılamada kendi üstlerine düşeni yapmak için bıkmadan usanmadan çalışan halk çocuklarıyla birlikteyiz. Bugün öğlen bulunduğumuz tesis, Fuchs Anonim Şirketi'nin tekstil fabrikası. Ve iş ne kadar zor, adaleler ne kadar gergin olsa da, çevremizdeki yüzler hep neşeli ve memnun. Ama biz sözü halk çocuklarının kendilerine bırakalım. *(Yaşlı İşçi'ye)* Siz yirmi bir yıldır bu işletmede çalışıyorsunuz, değil mi bay..
YAŞLI İŞÇİ: Sedelmaier.
SUNUCU: Bay Sedelmaier. Evet, Bay Sedelmaier, burada çepeçevre böyle hiç

bıkkınlık belirtisi göstermeyen neşeli yüzler görmemizin kaynağı nedir acaba?
YAŞLI İŞÇİ *(biraz düşündükten sonra):* Durmadan espri yaparlar.
ŞUNUCU: Ha evet. Böylece de zinde şakacıklar arasında iş el üstünde kayar gibi gider, değil mi? Nasyonal Sosyalizm, hayatın düşmanı olan karamsarlığı tanımıyor, demek istiyorsunuz. Önceden böyle değildi yani, ha?
YAŞLI İŞÇİ: Evet yani.
SUNUCU: Eski sistemde[60] işçinin gülecek hali yoktu, diyorsunuz. Ne için çalışıyoruz, denirdi o zamanlar!
YAŞLI İŞÇİ: Tabii, şimdi de böyle diyenler var.
SUNUCU: Efendim? Haaa, şu bozguncuları kastediyorsunuz, hani Üçüncü Reich'ta kuvvetli bir el duruma hakim olunca her şeyin ileri gittiğini ve ne yapsalar nafile olduğunu gördükleri için sayılan sürekli azalsa da yine orada burada rastlanan şu boşboğazları, değil mi? *(İşçi Kız'a)* Siz de bunu söylemek istiyorsunuz elbet, bayan...
İŞÇİ KIZ: Schmidt.
SUNUCU: Bayan Schmidt. Siz hangi dev makinenin çelik kollan arasında çalışmaktasınız sahi?
İŞÇİ KIZ *(ezberlemiş):* Bir de işyerimizi süsleme işi vardır ki bu bize çok esenlik verir. Führer'imizin resmi gönüllü bağışlarla sağlandı ve bundan gurur duyuyoruz. Ayrıca işyerinin kurşuni soğuğuna büyülü bir renk katan Sardunya fidelerimiz de gurur kaynağımız, Bayan Kinze'nin buluşu.
SUNUCU: Ah, demek çalışma mekânınızı çiçeklerle süslüyorsunuz, kırların o sevimli çocuklarıyla! Ve Almanya'nın kaderinin değişmesinden bu yana, işletmenizde zaten her şey bir başka olmuştur herhalde?
BÜRO ŞEFİ *(kopya verir):* Lavabolar.
İŞÇİ KIZ: Lavabolar. Lavabolar sayın müdürümüz Bäuschle'nin bizzat şahsi fikridir ve kendisine yürekten teşekkürü borç biliriz. İsteyen o güzel lavabolarda yıkanabilir, herkes yığılıp da çok kalabalık olmadıkça.
SUNUCU: Ah, herkes önce ben, diyor belli ki ve eğlenceli bir curcuna oluşuyor.
İŞÇİ KIZ: 552 kişiye hepsi hepsi altı musluk. Her seferinde bir kör döğüşü oluyor. Bazıları çok edepsiz.
SUNUCU: Ama işte her şey en güzel bir uyum içinde sürüp gidiyor. Evet, şimdi de bay, ah, adı dilimin ucunda, evet, o bir şeyler söylemek istiyor bize, bay... neydi sahi..
İŞÇİ: Mahn.
SUNUCU: Mahn, evet. Bay Mahn. Söyleyin bakalım, fabrikadaki bütün bu yenilikler iş

arkadaşlarınızın zihninde yankısını buluyor mu?
İŞÇİ: Nasıl yani?
SUNUCU: Canım yani bütün çarkların yeniden dönmesi ve herkesin bir işinin olması mutlu ediyor mu sizi?
İŞÇİ: Evet, yani.
SUNUCU: Ve tabii herkesin evine haftalığı cebinde gidebilmesi, bunu da unutmayalım, değil mi?
İŞÇİ: Hayır.
SUNUCU: Her zaman böyle olmuyordu. Eski sistemde kimi halk çocuklarımız işsizlik yardımına muhtaç olmanın acısını çekiyorlardı. Bir sadakaya mahkûm olmanın.
İŞÇİ: 18 Mark 50. Kesintisiz.
SUNUCU *(sahte bir gülüşle):* Ha ha ha! Muhteşem espri! Bunun kesintisi olamazmış ki zaten!
İŞÇİ: Hayır, Şimdi var. *(Büro Şefi öfkeyle öne fırlar, aynı anda SA üniformalı kabadayı da fırlamıştır)*
SUNUCU: Evet ya, Şimdi Üçüncü Reich'ta herkesin işi ve ekmeği var, çok haklısınız bay... adınız neyse işte. Hiçbir çark durmuyor[61] artık,

Adolf Hitler'in Almanya'sında hiçbir kol paslanmıyor artık. (*İşçi'yi hoyratça itip mikrofondan uzaklaştırır)* Kol işçileri ile kafa işçileri[62] neşeli bir beraberlik içinde çalışarak sevgili vatanımızın yeniden yükselmesine yürüyorlar. Heil Hitler!

SANDIK

Geliyorlar çinko tabutlarla İnsanı ne hale koymuşlarsa Çinkonun içinde gizli.
Daha iyi bir hayat uğruna O büyük sınıf kavgasında Teslim olmamış, direnmişti.
İşçi evi. İki çocuğuyla bir kadın. Genç bir işçiyle karısı ziyarete gelmişler. Kadın ağlıyor. Merdivenden ayak sesleri duyulur. Kapı açıktır.
KADIN: Yalnızca aç bırakmayacak kadar bir ücret veriyorlar, demişti. Yalan değil ki. Büyüğün ciğerlerinde ince hastalık var, süt bile alamıyoruz. Ona bir şey yapmış olamazlar. *(SA'lar büyük bir sandığı getirip yere koyarlar)*
SA: Tantana yapmanın alemi yok. Herkes zatürre olabilir, ne yani! İşte evrakları. Hepsi kitabına uygun. Bir aptallık yapmaya kalkmayın sakın, tamam mı! *(SA'lar gider)*
ÇOCUKLARIN BİRÎ: Anne, bunun içindeki babam mı?
İŞÇİ *(sandığa gitmiştir):* Çinkodan yapılmış.[64]

ÇOCUK: Açamaz mıyız?

İŞÇİ *(hızla):* Açarız tabii! Alet kutun nerede? *(aletleri arar, genç karısı onu engellemeye çalışır)*

GENÇ KADIN: Açma, Hans! Seni de götürürler. Olacağı bu.

İŞÇİ: Ona ne yaptıklarını görmek istiyorum. Görülmesinden korkuyorlar besbelli. Yoksa çinko içinde getirmezlerdi. Bırak açayım!

GENÇ KADIN: Bırakmam. Ne dediklerini duymadın mı?

İŞÇİ: Hiç değilse bakabilir insan ama, değil mi?

KADIN *(çocuklarını yanına alıp çinko sandığa doğru gider):* Bir de erkek kardeşim var benim, Hans. Onu da götürebilirler. Ve seni, seni götürebilirler. Sandık kapalı kalsın. Görmemiz şart değil. Ama asla unutmayacağız.

ENTERNASYONAL

İşte kasaplar, cellâtlar İşkence kâşifleri bunlar 'Savaşın iç yüzü'nde.

İşkenceden kollan ağrır bazen Ve şu söz çıkar birinin ağzından:

Ne yapsak nafile!

Bir toplama kampının avlusu. Tutuklular ve SS'ler. *Bir tutuklu kırbaçlanıyor.*

SS: Kolum ağrıdı be. Bir daha Enternasyonali söyleyecek misin, hıyar! *(kırbaçlanan burnundan solur)* Bir kere de siz burada şu hıyarın Enternasyonal söylemesinin hıncını alsanız fena mı olur yani? *(bir tutukluya)* Bana bak, sen yoldaş, al şu kırbacı vur, ama iyi şaklat ha, yoksa kendin yersin, *(tutuklu duraksar)* Karşı koymak, ha? *(İkinci tutukluya vurur; İkinci tutuklu kırbacı alır, ilk tutukluyu kırbaçlamaya başlar)* Kuvvetle vurma emrine itaatsizlikten on kırbaç da sana, (tutuklu daha kuvvetle kırbaçlar) Sana on kırbaç daha, etti yirmi. *(İkinci tutuklu daha da kuvvetle kırbaçlar; ilk tutuklu hırsla Enternasyonali söylemeye başlar; ikinci tutuklu kırbaçlamayı bırakır ve Enternasyonale katılır. SS'ler tutuklulara saldırır)*

SERBEST BIRAKILAN

Bunlarsa işkence görenler Kırbaçla sorguya direnenler.

Konuşmadılar gece boyunca.

Ama arkadaşları, eşleri bile Kaygıyla bakmalı yüzlerine:

Ya sabaha karşı konuşluysa?

İşçi evinin mutfağı. Pazar öğlen öncesi. Adam ve Karısı. Uzaktan askeri marşlar duyuluyor.

ADAM: Gelmesi yakındır.

KADIN: Onun aleyhinde bir şey bilmiyorsunuz ki.

ADAM: Toplama kampından serbest bırakıldığını biliyoruz, o kadar.

KADIN: Öyleyse niye kuşkulanıyorsunuz ondan?

ADAM: Çok şeyler oldu. İçerde içine işliyorlar insanın.

KADIN: Peki şu durumda kendini nasıl kanıtlasın?

ADAM: Hangi tarafta olduğunu anlarız nasıl olsa.

KADIN: Çok uzun sürebilir bu.

ADAM: Evet.

KADIN: Ya en sağlam yoldaşsa?

ADAM: Olabilir.

KADIN: O zaman herkesin kendisine kuşkuyla baktığını görmesi felâket olur herhalde.

ADAM: Bunun zorunlu olduğunu o da biliyor.

KADIN: Yine de.

ADAM: Bir ses duydum. Biz konuşurken hiç buradan ayrılma, *(kapı çalınır; Adam kapıyı açar, serbest bırakılan içeri girer)* Merhaba, Max. *(serbest bırakılan, Adam'ın ve Kadın'ın elini sessizce sıkar)*

KADIN: Bir kahve içer misiniz bizimle? Şimdi yapmıştım.

SERBEST BIRAKILAN: Zahmet olmazsa. (*sessizlik*) Yeni bir dolap almışsınız.

KADIN: Aslında eski.. On bir buçuk Mark'a aldık. Öbürü iyice dağıldı da.

SERBEST BIRAKILAN: Haa.

ADAM: Sokakta bir şey mi oluyor?

SERBEST BIRAKILAN: Yardım topluyorlar.[67]

KADIN: Willi'ye yardımdan bir elbise verseler, çok ihtiyacımız vardı. ADAM: Ben işsiz değilim ki.

KADIN: Bu yüzden senin daha da çok ihtiyacın var elbet.

ADAM: Saçmalama.

SERBEST BIRAKILAN: İşi olsun olmasın herkesin bir şeylere ihtiyacı olabilir.

ADAM: İş buldun mu?

SERBEST BIRAKILAN: Vereceklermiş.

ADAM: Siemens'de mi?

SERBEST BIRAKILAN: Evet, ya da başka bir yerde.

ADAM: Artık o kadar zor değil tabii.

SERBEST BIRAKILAN: Değil, *(sessizlik)*

ADAM: Bu sefer ne kadar kaldın içerde?

SERBEST BIRAKILAN: Altı ay.

ADAM: Kimseye rastladın mı içerde?

SERBEST BIRAKILAN: Tanıdık kimse yoktu, *(sessizlik)* Artık herkesi değişik kamplara götürüyorlar. Bavyera da olabilir.

ADAM: Haa.

SERBEST BIRAKILAN: Dışarıda pek bir değişiklik yok.

ADAM: Pek yok.

KADIN: Biliyor musunuz, tümüyle kendi halimizde yaşıyoruz. Willi eski arkadaşlarıyla hemen hiç buluşmuyor, değil mi Willi?

ADAM: Evet, gelen gidenimiz az.

SERBEST BIRAKILAN: Çöp bidonlarını koridorun dışına atamadınız mı hâlâ?

KADIN: Ah, bunu da biliyor muydunuz? Hayır, atamadık. Başka koyacak yer yok, diyor.

SERBEST BIRAKILAN *(kadın onun fincanına kahve doldururken):* Bir yudum alacağım sadece. Fazla kalmak istemiyorum.

ADAM: Yapacağın bir şey mi var?

SERBEST BIRAKILAN: Hastayken Selma'ya göz kulak olmuşsunuz, kendisi söyledi. Sağ olun.

KADIN: Önemli değil. Akşamlan sık sık bize uğra, derdik ama radyomuz bile yok.

ADAM: Radyoda olan gazetede de var.

SERBEST BIRAKILAN: *Mottenpost'*ta[68] pek bir şey yok.

KADIN: *Völkische'nin*[69] yazdığı kadar onda da var ama.

SERBEST BIRAKILAN: Ve *Völkische'*de de *Mottenpost'un* yazdığı kadar var, değil mi?

ADAM: Akşamlan pek okuyamıyorum. Yorgunluktan.

KADIN: Eliniz! Elinize ne oldu? İyice ezilmiş, iki parmağınız da yok!

SERBEST BIRAKILAN: Orada düştüm.

ADAM: İyi ki sol elin.

SERBEST BIRAKILAN: Evet, hiç değilse. Seninle konuşmak isterdim. Kötü bir şey değil, Bayan Mahn.

KADIN: Tabii, tabii. Yalnız şu ocağı toplayacaktım, *(ocakla meşgul olur; serbest bırakılan, hafif gülümsemeyle onu izler)*

ADAM: Yemekten sonra hemen çıkacaktık. Selma iyileşti mi?

SERBEST BIRAKILAN: Kalça ağrısı geçmedi daha. Çamaşırcılık iyi gelmiyor. Söylesenize... *(susar, ikisine bakar; onlar da kendisine bakıyorlar; konuşmaktan*

vazgeçer)

ADAM *(çabucak):* Yemekten de önce bir Alex'e uzansak mı? Yardım toplama şenliğine baksak ha?

KADIN: Elbette, niye olmasın?

ADAM: Tabii ya. *(sessizlik)*

SERBEST BIRAKILAN *(hafif sesle):* Bak Willi, ben hep aynı Max'ım.

ADAM *(yüzeysel):* Evet. Alex'te müzik de vardır belki. Hazırlan, Anna. Kahvemizi içtik. Ben saçlarımı bir düzelteyim.

Kan koca yandaki odaya geçerler. Serbest Bırakılan oturur kalır. Kasketini almıştır. Dudağında hafif bir ıslık. Ötekiler giyinmiş dönerler.

ADAM: Gel haydi, Max.

SERBEST BIRAKILAN: Güzel. Bir tek şey söyleyeceğim sana: Bu yaptığınız, çok doğru.

ADAM: Peki, gidelim öyleyse, *(birlikte çıkarlar)*

SEÇİM

Dipçiklerle sürüklendiler Ve boştu mideler.

İnilti yükseldi gökyüzüne.

Acıyarak sorduk:

Nereye ey yoksulluk?

Haykırdılar: Zafere!

29 Mart 1936. Seçimin yapıldığı salon. Duvarda büyük bir pankart asılı: "Alman halkına hayat alanı gerek (Adolf Hitler)". SA'lar çepeçevre duruyor. Sandık başkam da SA üniformalı. Çan sesleri. İki SA'nın korumasında, kırk yaşlarında gözleri kör bir adamla ihtiyar bir kadın girer. Çok yoksul giyimlidirler.

GÜVENLİK *(duyurur):* Savaşta gözlerini yitirmiş bir gazi! *(herkes Hitler Selamîna durur)*

HERKES: Heil Hitler!

SA *(ikisini getirenlerden):* Jakob Kehrer, Rummelsburger Allee 34 ve annesi, Bayan Anna Kehrer. *(oy pusulası ve zarflar verilir)*

İHTİYAR KADIN *(çevresindeki sivillere):* Yine sâvaş mı çıkacak acaba? *(kimse cevaplamaz, SA'nın biri öksürür)*

SANDIK BAŞKANI *(İhtiyar Kadın'a):* Haç'ı nereye basacağını oğlunuza gösterirsiniz,

değil mi? *(SA'lara söylüyor gibi, ama bekleyen seçmenler için)* Bu bay savaşta gözlerini yitirdi. Ama damga nereye basılması gerekiyorsa kendisi buluyor. Bazı seçmenlerimize ders olmalı bu. Gazimiz, gözlerinin ışığını milleti için seve seve ve sevinçle feda etti. Ama şimdi, Führer'inin çağrısıyla Almanya'nın şerefi için yine seçimini yapmakta bir an tereddüt etmiyor. Milletine sadakat ona ne para ne de mülk getirdi. Paltosunun haline bakar bakmaz görürsünüz bunu. Sürekli bozgunculuk yapan kimi halk çocukları biraz durup düşünsünler: Bu insanı seçim sandığının başına getiren nedir? *(İhtiyar Kadın'a kabinin girişini gösterir)* Buraya!

İhtiyar Kadın, duraksayarak oğlunu kabine doğru götürür. Bir ara güvensizce durup çevresine bakar. Bütün SA'lar gözlerini ona dik*miş bakıyorlardır. Fena halde ürkmüştür. Tedirginlikle, sırtından geriye baka baka kör oğlunu kabine sokar.*

YENİ ELBİSE

Bu gelenler, işadamları
Yeni yaptıkları kumaş anlı şanlı[71]
Ama yağmura gelmiyor yazık.
Ahşap, kâğıt, talaş.
Çünkü yün kumaş Salt ordu için artık.

Bina girişi. Yağmur yağmakta. Kapıda iki **SA.** *Bir çift, yağmurdan kaçarak içeri sığınır.*

ADAM: Birkaç damla düştü sadece. Şimdi kesilir.

KIZ: Şu elbisemin haline bak! Birkaç damla ama elbisem ne hale geldi! 28 Mark verdim üstelik! Hemen paçavra oluverdi. Alman malı kumaş! İki damla yağmur yedi mi paçavraya dönüyor! Ekmeğini kazanmaktan başka derdi olmayan insana canlarının istediğini yapabileceklerini mi sanıyorlar bunlar yani? Haftalığım 22 Mark benim.

ADAM: Sakin olsana.

KIZ: Ama yün kumaştan yalnız üniforma yapılacak. Biz çıplak gezsek de olur. Rezillik düpedüz! Üç ay yemedim, içmedim, tasarruf ettim. Kimse geri veremeyecek şimdi. Bunlar...

SA'LARDAN BİRİ: Evet bayan, nedir? *(Kız SA'ları yeni fark etmiştir, bir çığlık atar)*

ADAM: Elbise yüzünden birazcık gerildi de.

KIZ *(kekeleyerek):* Şu yağmur, yağmasa yani, diyordum, değil mi?

KIŞ YARDIMI

Kış yardımcıları bunlar Bayrak, borazan, giriyorlar
En yoksul eve bile.
Eski demeden, artık demeden Zorla alıyorlar yoksulun elinden Yoksul komşu için, diye.
Bu el kardeşini ezmişti İkramla uzanıyor şimdi Yakınmayı kessin yeter.
Ama verdikleri sadaka Tıkanıyor boğazına Bir de Heil Hitler.

Yaşlı bir kadının kızıyla birlikte masada oturduğu eve SA'lar kış yardımından bir paket getirirler.

BİRİNCİ SA: Evet ana, bunu size Führer gönderdi.

İKİNCİ SA: Sizi düşünmüyor demeyesiniz diye.

YAŞLI KADIN: Sağ olun, var olun. Erna bak, patates. Bir yün fanila. Ve elma.

BİRİNCİ SA: Bir de Führer'den mektup var içinde. Açın bir bakın!

YAŞLI KADIN *(mektubu açar): 5* Mark! Buna ne diyorsun, Erna?

İKİNCİ SA: Kış yardımı!

YAŞLI KADIN: Siz de bir elma alın delikanlı, bir tane de siz. O yokuşu tırmanıp buraya kadar geldiniz madem. Başka ikram edecek şeyim yok ki. Ben de bir tane alacağım hemen, *(elmayı ısırır, Genç Kadın dışında hepsi elma yiyorlardır)* Bir tane de sen ye, Ema, öyle durma. Görüyorsun bak, hiç de kocanın dediği gibi değil.

BİRİNCİ SA: O ne diyor ki?

GENÇ KADIN: Bir şey dediği yok. İhtiyarın saçmalaması.

YAŞLI KADIN: Yok işte canım, yalnızca lâf, kötü bir şey değil, herkesin söylediği. Fiyatların son zamanda biraz yükseldiği, filân, *(elindeki elmayla kızını göstererek)* E yani gerçekten de tuttuğu hesaba göre bu yıl gündelik masraf geçen yıldan 123 Mark daha fazla tutmuş. Değil mi Erna? *(SA'ların tersleştiklerini görünce)* Ama bunların hepsi silahlanmanın gereği elbet, değil mi? Ne oldu? Bir şey mi dedim?

BİRİNCİ SA: Bu hesaplan nerede saklıyorsunuz, genç bayan?

İKİNCİ SA: Ve kimlere gösterip dolaşıyorsunuz acaba?

GENÇ KADIN: Evde duruyor. Kimseye gösterdiğim yok.

YAŞLI KADIN: Evin hesabını tutuyor diye onu suçlamazsınız herhalde, değil mi?

GENÇ KADIN: Felaket tellallığı yapmasını da suçlamayalım, ha?

İKİNCİ SA: Kapıdan girdiğimizde Heil Hitler deyişi de öyle pek kuvvetli gelmedi

kulağıma, ya senin?
YAŞLI KADIN: Heil Hitler dedi ama ben de diyorum işte. Heil Hitler!
İKİNCİ SA: Tam bir Marksist yuvasıymış meğer bu girdiğimiz, Albert.
O hesap defterine bir de yakından göz atalım bakalım, hemen şimdi bizimle geliyorsunuz, dosdoğru evinize. *(Genç Kadın'ı kolundan yakalar)*
YAŞLI KADIN: Ama üç aylık hamile! Olmaz ki... yapmayın! Paketi getirdiniz ne güzel, elmalan da kabul ettiniz. Erna! Heil Hitler diye bağırdı o, ne yapsam ki, Heli Hitler! Heil Hitler! *(yediği elmayı kusar, SA'lar kızını götürmektedirler; Yaşlı Kadın, kusması sürerken)* Heil Hitler!

İKİ FIRINCI

Fırıncılar geliyor ardından Un değil sırtlarındaki, saman Nasıl ekmek yapsınlar?
Yine de yapıyorlar ne çare Bol kepek ve yasa maddeleriyle Ekmeklerini çıkarıyorlar.

Hapishane avlusu. Mahpuslar volta atmakta. Her öne gelişte iki mahpus alçak sesle birbirine seslenir.
BİRİ: Hoş geldin, sen de fırıncısın ha?
ÖTEKİ: Evet. Ya sen?
BİRİ: Ben de. Seni niye attılar içeri?
ÖTEKİ: Şşşşt! *(voltaya devam ederler)* Una kepekle patates karıştırmadım diye. Ya sen? Kaç yıldır yatıyorsun?
BİRİ: İki yıldır.
ÖTEKİ: Senin suçun neydi peki? Şşşşşt! *(voltaya devam)*
BÎRİ: Una kepek karıştırdım diye. İki yıl önce bu, gıdada sahteciliğe giriyordu.
ÖTEKİ: Şşşşt!

KÖYLÜ HAYVANINA YEM VERİYOR

Köylü de katılmış geçit alayına Suratından düşen bin parça.
Mahsulüne para veren yok.
Domuzuna yem diye verse Para kalmıyor zamlı süte.
Köylünün kafası bombok.

Çiftlik. Gece. Köylü domuz ahırı önünde karısıyla iki çocuğuna talimat veriyor.

KÖYLÜ: Sizi karıştırmak istemedim, ama görmüş oldunuz, demek ki çenenizi tutacaksınız. Yoksa babanız Landsberg'deki kodesi boylar, hem de müebbet. Hayvanımız aç diye onu yemliyorsak bu suç değil. Yüce Tanrı hiçbir mahlûkatının aç kalmasını istemez. Aç kalan hayvan ne yapar, bağırır, ben çiftliğimde açlıktan bağıran hayvana dayanamam. Ama neymiş, ona yem vermeyecekmişim. Devlet öyle buyurmuş. Yemlerim ben işte, o kadar. Niye, çünkü yem vermezsem hayvan ölür, ama kimse zararımı sormaz da, ödemez de.

KARISI: Aynen. Süt bizim sütümüz. O rezillerin dediğini yapacak değiliz. Yahudileri kovdular, ama devlet Yahudi'nin dik âlâsı. Papaz ne dedi: Toprağı sürdüğün öküzün ağzını bağlamayacaksın.[72] Demek istiyor ki yani, hayvanına rahatça yem verebilirsin. Onların dört yıllık planını[73] yapan biz değiliz, yaparken bize mi sordular?

KÖYLÜ: Tastamam öyle. Onlar köylüden yana değilse köylü de onlardan yana değil. Kendi mahsulümü onlara teslim edeceğim, sonra yemi pahalıya alacağım ha? Neymiş, o haydut[74] top alacakmış.

KARISI: Papaz ne dedi: Sulh içinde olun,[75] dedi. Kitapta yazıyor.

KÖYLÜ: Sen kapıları kolla, Toni, sen de çayıra koş, bir gelen olursa hemen haber verin. *(çocuklar nöbete geçer; köylü domuz yemini karar, çevresine tedirgin bakınarak yemi ahırın önüne götürür; karısı da tedirgin, çevreyi kolluyordur; Köylü, yemi domuzun önüne boşaltırken)* Al işte, afiyetle ye, Lina. Heil Hitler. Mahlûkat aç kaldı mı devlet mevlet yok demektir.

ESKİ MUHARİP

Seçmenler geliyor işte Yüzde yüz denilen kitle[77] Kendilerini ezeni seçenler.
Aşları ekmekleri yok Paltoları ceketleri yok Onların seçtiğiydi Hitler.

Württemberg'in bir kentinde küçük dükkânlarla çevrili bir alan. Geride bir kasap dükkânı, önde bir* sütçü. *Karanlık bir kış sabahı. Kasap henüz kapalı ama sütçü açılmış ve önünde bekleşen müşteriler.

BİR KÜÇÜK BURJUVA: Tereyağı bugün de yok galiba.

BİR KADIN: Benimkinin kazancına göre zaten çok az alabilirim. O kadarı bulunmalı.

BİR DELİKANLI: Bozgunculuk istemez. Artık kesin ki Almanya'nın ihtiyacı tereyağı değil, top. Apaçık söyledi bunu.

KADIN *(mırıltıyla):* O da doğru, *(sessizlik)*

DELİKANLI: Tereyağıyla Ren bölgesini işgal edebilir miydik[78] acaba? O zaman herkes

destekledi ama kimse fedakârlıkta bulunmak istemiyor.

İKİNCİ KADIN: Ağır olun bakalım. Hepimiz fedakârlık yapıyoruz.

İKİNCİ KADIN *(Birinciye):* Yardım toplandığında bir şey vermiyor musunuz meselâ? *(Kadın omuz işaretiyle onaylar)*

İKİNCİ KADIN: Buyrun. Veriyor işte. Biz de veriyoruz. Gönüllü olarak.

DELİKANLI: Çok gördük öylelerini. Führer o yüce amaçlar için bir çeşit destek isteyince her Feniği ipe dizerler. Kış yardımına da paçavralardan başka bir şey hibe etmezler. Onlara kalsa güve yeniği olanları vermek isterlerdi. Hepsinin ciğerini biliriz[79] biz. On bir numaradaki fabrikatör, gerçekten de artık giyilmez haldeki süvari çizmelerini vermiş.

KÜÇÜK BURJUVA: Ne dikkatsiz insanlar var! *(sütçü dükkânından önünde beyaz önlüğüyle sütçü kadın gelir)*

SÜTÇÜ KADIN: Az sonra tamam. (*ikinci Kadın'a)* Günaydın, Bayan Ruhi! Duydunuz mu, yandaki genç Lettner'i dün akşam almışlar.

İKİNCİ KADIN: Kasabı mı?

SÜTÇÜ KADIN: Oğlunu.

İKİNCİ KADIN: Ama oğlan SA'daydı?

SÜTÇÜ KADIN: Öyleydi. Baba yirmi yıldır Parti'de. Dün hayvan alımı için dışarıdaymış adam, yoksa onu da götüreceklermiş.

İKİNCİ KADIN: Ne yapmışlar ki?

SÜTÇÜ KADIN: Ete zam yapmışlar. Son zamanlarda satacak mal bulamıyordu, müşterileri eli boş göndermek zorunda kalıyordu. O da karaborsadan almış, hatta Yahudi'den almış diyorlar.

DELİKANLI: Bir de yakalayıp götürmesinler mi yani?

SÜTÇÜ KADIN: Hep en koyu taraftarlardandı. On yedi numaradaki ihtiyar Zeisner'i, *Völkscheye* abone olmadı diye içeri attırmıştı. Kasap eski muhariplerden.

İKİNCİ KADIN: Döndüğünde şaşıp kalacak.

SÜTÇÜ KADIN: Dönerse eğer!

KÜÇÜK BURJUVA Ne dikkatsiz insanlar var!

İKİNCİ KADIN: Bugün dükkânı hiç açmayacaklar galiba.

SÜTÇÜ KADIN: En iyisi o! Polis bakmak istedi mi her zaman bir şey bulur, değil mi ya. Mal bulmanın böyle zor olduğu şu günde! Neyse ki biz kooperatiften alıyoruz, o kadar sorun olmuyor, *(yüksek sesle)* Kaymak yok bugün! *(genel bir homurtu)* Lettner'lerin bina da ipotekliymiş. İpoteğin kaldırılmasını hesapladılar zahir, ya da kim

bilir ne.
KÜÇÜK BURJUVA: İpotek öyle ha deyince kaldırılır mıymış? Bu kadarı biraz fazla yani.
İKİNCİ KADIN: Oğlan çok iyi bir çocuktu.
SÜTÇÜ KADIN: Katı olan babaydı. Oğlanı zorla SA'ya soktu. Yoksa çocuk kız arkadaşıyla gezmeyi tercih ederdi besbelli.
DELİKANLI: Katı, demekle ne kastediyorsunuz?
SÜTÇÜ KADIN: Ha, öyle mi dedim? Yani işte, ülkücülüğe karşı sözler duydu mu çok katı tepki gösterirdi, önceleri. Hep ülkü peşindeydi, insanın birazcık kendini düşünmesini bencillik diye kesip atardı.
KÜÇÜK BURJUVA: Dükkân açılıyor yine de.
İKİNCİ KADIN: Yaşamak zorundalar, ne yapsınlar, *(yan aydınlanmış kasap dükkânından şişman bir kadın çıkıp gelir; kaldırımda durur, yola bakınır, sonra Sütçü Kadın'a döner)*
KASABIN KARISI: Günaydın, Bayan Schlichter. Bizim Richard'ı gördünüz mü? Çoktan eti alıp dönmüş olması gerekiyordu! *(Sütçü Kadın cevap vermez; herkes gözünü dikmiş öylece bakıyor; kasabın karısı durumu anlar ve hızla dükkâna döner)*
SÜTÇÜ KADIN: Hiçbir şey olmamış gibi yapıyor. Adamın evvelsi gün bütün meydanda duyulacak şekilde haykırıp durması çok kötü oldu.
O zaman mimlediler onu.
İKİNCİ KADIN: Benim hiç haberim yok bundan, Bayan Schlichter?
SÜTÇÜ KADIN: Sahi mi? Ona verdikleri kâğıttan boyama jambonları vitrine asmayı reddetti ya hani. Bir hafta boyu vitrininde fiyat etiketlerinden başka hiçbir şey görünmeyince uyarmışlar, o da ısmarlamış. Vitrine koyacak mal kalmadı, diyordu. Derken kâğıttan boyama jambonlar gelince, hatta yarım dana da vardı içinde, aynen hakiki gibi yapılmış, o zaman haykırmaya başladı, vitrinine sırf manzara olsun diye bir şey aşmazmış, daha ağza alınmayacak neler neler. Hepsi hükümete karşı. Ardından da o getirdiklerini sokağa fırlatıp attı. Çamurun içinden ayıklayıp çıkarmak zorunda kaldılar.
İKİNCİ KADIN: Cık cık cık.
KÜÇÜK BURJUVA: Ne dikkatsiz insanlar var!
İKİNCİ KADIN: Nasıl da kendini kaybediveriyor birileri?
SÜTÇÜ KADIN: En kurnazları hem de! *(bu anda kasap dükkânında ikinci ışık yanar)* Bakın bakın! *(yan aydınlık kasap vitrinini gösterir)*
İKİNCİ KADIN: Vitrinde bir şey var!

SÜTÇÜ KADIN: Baba Lettner bu! Paltosuyla! Ama ayağının altı boş, nasıl duruyor? *(birden çığlık atar)* Bayan Lettner! *(Sütçü Kadın, dili tutulmuş, vitrini gösterir; Kasabın Kansı döner bir bakar, çığlık atarak düşer bayılır; Sütçü Kadın'la İkinci Kadın oraya doğru giderler)*

İKİNCİ KADIN *(omzundan geriye):* Vitrine kendini asmış!

KÜÇÜK BURJUVA: Bir de bant var çevresinde.

BİRİNCİ KADIN: Fiyat etiketi. Üstünde bir şey yazılı.

İKİNCİ KADIN: Bir yazı, evet: BEN HİTLERİ SEÇTİM!

DAĞ ÖĞRETİSİ

Hıristiyanlar korkuyla On emri gizlemek zorunda Yoksa alay, işkence baskısı.
Hıristiyan kalamazlar Kovdu bu yeni tanrılar Yahudi barış tanrısını.

Bir balıkçının mutfağı. Balıkçı ölüm döşeğinde. Başucunda karısı ve SA üniformalı oğlu. Papaz duaya gelmiştir.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Söyleyin, öte dünya var mı sahi?

PAPAZ: Kuşkularla kendinize zulüm mü ediyorsunuz?

KADIN: Öyle çok konuşuluyor, öyle çok şey vadediliyor ki, hangisine inanmalı, deyip duruyordu son günlerde. Kusuruna bakmayın, papaz efendi.

PAPAZ: Ölümden sonrası sonsuz, ebedi hayat.

ÖLÜM HALİNDEKİ: O buradakinden iyi mi?

PAPAZ: Evet.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Öyle olmalı ya.

KADIN: Kendini helâk etti, biliyorsunuz.

PAPAZ: İnanın, Tanrı da biliyor.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Sahi mi? *(bir sessizlikten sonra)* Yukarıda ağzını açabilir insan hiç değilse, ha?

PAPAZ *(biraz şaşkın):* Kitap, iman dağlan devirir,[81] diye yazıyor. İman etmelisiniz. Tahammül daha kolay olur.

KADIN: İmanı noksan sanmayın, papaz efendi. Akşam duasını hiç eksik etmezdi, *(kocasını sıkıştırarak)* Papaz efendi senin imanını yitirdiğini sanıyor. İman ediyorsun oysa değil mi?

ÖLÜM HALİNDEKİ: Evet... *(sessizlik)* Başka neyim var ki zaten?

PAPAZ: Başka neyim var ki, demekle ne kastediyorsunuz?

ÖLÜM HALİNDEKİ: Başka bir şey yok ortada işte. Var mı yani? Bir şeyim olsaydı eğer, herhangi bir şeyim...

PAPAZ: Ne gibi meselâ?

ÖLÜM HALİNDEKİ: Neyse ne.

PAPAZ: Ama sevgili eşiniz var, oğlunuz var.

KADIN: Evet ya, bizler varız işte, değil mi?

ÖLÜM HALİNDEKİ: Evet... *(sessizlik)* Diyorum ki, hayatta herhangi bir şey olsaydı...

PAPAZ: Tam anlayamadım galiba. Sırf hayat çalışıp didinmekten ibaret[82] diye iman ettiğinizi söylemiyorsunuz herhalde.

ÖLÜM HALİNDEKİ *(gözüyle oğlunu bulana dek bakınır):* Bunlar için daha mı iyi olacak şimdi?

PAPAZ: Gençliği mi kastediyorsunuz? Evet, umudumuz o.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Bir motorlu takamız olsaydı...

KADIN: Bunları bırak şimdi!

PAPAZ: Böyle şeyleri düşünmemelisiniz artık.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Mecburum.

KADIN: Biz idare ederiz.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Ya bir de savaş çıkarsa?

KADIN: Bundan söz etme şimdi. *(Papaz'a)* Son zamanlarda oğlanla hep savaşı konuştular. Birbirlerine girdiler bu yüzden. *(Papaz, Oğul'a bakar)*

OĞUL: Yükselme denen şeye inanmıyor.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Söyleyin öyleyse, yukarıdaki savaş olsun ister mi?

PAPAZ *(duraksayarak):* Sulh içindekiler mübarek olsun,[83] denilmiştir.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Savaş çıkarsa peki...

OĞUL: Führer savaş istemiyor! *(Ölüm Halindeki, elini "haydi canım sen de!" der gibi savurur)*

ÖLÜM HALİNDEKİ: Ya çıkarsa savaş... *(Oğul bir şey söylemek ister)*

KADIN: Sen sus şimdi.

ÖLÜM HALİNDEKİ *(oğlunu göstererek):* Sulh içindekilerle ilgili, demin dediğinizi, ona söyleyecek misiniz öyleyse?

PAPAZ: Hepimiz Tanrı'ya emanetiz, bunu unutmayın.

ÖLÜM HALİNDEKİ: Ona söyleyecek misiniz?

KADIN: Ama savaşa karşı papaz efendinin elinden ne gelir ki, aklını başına topla! Şu

sıralar bunun sözünü bile etmemeli, değil mi Papaz efendi?
ÖLÜM HALİNDEKİ: Hepsi dolandırıcı, biliyorsunuz. Ben takama bir motor alamıyorum, onlar uçaklarına motor takıyorlar. Savaş için, boğuşma için. Bense motor olmayınca kötü havada kalakalıyorum.[84] Dolandırıcı bunlar, savaş çıkaracaklar! *(halsizlikle çöker)*
KADIN *(dehşet içinde bir tas su getirip havluyla kocasının terini siler):* Hiç kulak asmayın. Ne dediğini bilmiyor artık.
PAPAZ: Sakin olun, Bay Klaasen.
ÖLÜM HALİNDEKİ: Sulh içindekileri ona söyleyecek misiniz?
PAPAZ *(bir sesizlikten sonra):* Kendisi okuyabilir. Dağ Öğretisi'nde yazılı.
ÖLÜM HALİNDEKİ: O diyor ki, bütün bunlar bir Yahudi'nin uydurmasıymış, geçerliliği yokmuş.
KADIN: Başlama yine! Kendi fikri öyle değil. Arkadaşlarından duyuyor.
ÖLÜM HALİNDEKİ: Evet. *(Papaz'a)* Geçerli değil mi?
KADIN *(korkuyla oğluna bakarak):* Papaz efendinin başını belaya sokma, Hannes! Ona böyle şey sorma.
OĞUL: Niye sormayacakmış ona?
ÖLÜM HALİNDEKİ: Geçerli mi, değil mi?
PAPAZ: Kitapta yazılıdır. *(Oğul, susarak çıkar; Papaz dehşet içinde onun ardından bakar)*
KADIN: Kocama hak vermeniz iyi olmadı.
PAPAZ: Olmadı galiba.
KADIN *(kocasına):* Bunu da sorman şart mıydı?

PAROLA

Genç çocukların beyinlerine Zenginler uğruna ölsünler diye Parola akıtıyorlar.
Ölmek kolay değil besbelli Ama görünce Şefin sillesini Korkaklıktan korkuyor çocuklar.

Bir Hitler Gençliği Lokali. Çoğu gaz maskesi takmış bir grup çocuk. Küçük bir grup, bir bank üstüne oturmuş, çaresizlik içinde ezber için dudaklarını kıpırdatan maskesiz bir çocuğa bakmakta.

BİRİNCİ ÇOCUK: Hâlâ maskesi yok.
İKİNCİ ÇOCUK: Annesi moruk satın almıyor.

BİRİNCİ ÇOCUK: Oğlunun başına neler geleceğini bilmez mi?

ÜÇÜNCÜ ÇOCUK: Mangırı olmayınca...

BİRİNCİ ÇOCUK: Şişko da fena halde mimlemişken!

İKİNCİ ÇOCUK: Ezber yapıyor yine. Parolayı.

DÖRDÜNCÜ ÇOCUK: Hepsi hepsi iki kıta ama beş haftadır ezberliyor.

ÜÇÜNCÜ ÇOCUK: Çoktan ezberledi ama.

İKİNCİ ÇOCUK: Korkudan takılıveriyor hep.

DÖRDÜNCÜ ÇOCUK: Ne komik oluyor, değil mi?

BİRİNCİ ÇOCUK: Gülmekten patlarsın, *(seslenir)* Ezberledin mi, Pschirer? *(Beşinci Çocuk ürkerek bakar, anlamıştır, omuz silker; ezbere devam eder)*

İKİNCİ ÇOCUK: Sırf gaz maskesi yok diye taktı ona şişko.

ÜÇÜNCÜ ÇOCUK: Söylediğine göre şişkoyla sinemaya gitmediği içinmiş.

DÖRDÜNCÜ ÇOCUK: Bana da öyle dedi. İnanıyor musunuz?

İKİNCİ ÇOCUK: Olur mu olur. Ben de onunla sinemaya gitmedim. Ama bana dokunması için maça ister. Babam ortalığı birbirine katar yani.

BİRİNCİ ÇOCUK: Şşşşt, Şişko geliyor! *(çocuklar iki sıra olup esas duruşa geçerler; şişmanca bir Grup Şefi içeri girer. Hitler selâmı)*

GRUP ŞEFİ: Sağdan say! *(sayarlar)* Gaz Maskesi takılacak! Tak! *(Çocuklar gaz maskelerini kafalarına takarlar; bazılarının henüz yoktur, onlar da varmış gibi takma hareketini yaparlar)* Önce parola. Kim söyleyecek bakalım? *(kararsızmış gibi bakınır, birden seslenir)* Pschirer! Sen pek güzel söylersin. *(Beşinci Çocuk öne çıkar, sıranın önünde yerini alır; benzi uçmuştur)* Becerebilecek misin, sanatçı başı?

BEŞİNCİ ÇOCUK: Başüstüne, şefim!

GRUP ŞEFİ: Başla öyleyse! Önce birinci kıta!

BEŞİNCİ ÇOCUK:

Yürü ölümün üstüne Çağımızın parolası.

Cepheye gönderilince Yok korkunun bir damlası.

GRUP ŞEFİ: Altına etme sakın! Devam! İkinci kıta!

BEŞİNCİ ÇOCUK:

Vur yalnızca, kes, doğra, deş!

Bu gerek zaf...

(takılır kalır, aynı sözleri yineler; bazı çocuklar pıksırmamak için kendilerini tutarlar)

GRUP ŞEFİ: Yine ezberlememişsin ha?

BEŞİNCİ ÇOCUK: Başüstüne, şefim!

GRUP ŞEFİ: Evde başka şeyler öğreniyorsun, değil mi? *(haykırır)* Devam!

BEŞİNCİ ÇOCUK:

Bu gerek ... zaferler için Bir Alman ... ol, ateş ateş!

Bir Alman ol, ateş ateş Ver canını, bu can kimin!

GRUP ŞEFİ: Zor olsa bari!

ALMERİA'NIN BOMBALANDIĞI KIŞLALARDA DUYULUYOR

Askerler geliyor askerler Çorba, kebap, beslenirler Sının yok cömertliğin Ki savaşsınlar onun uğruna Ama sormasınlar asla Onun savaşı kim için?

Bir kışlada geçit. İki proleter genç, kâğıda sanlı birer paketi ürkekçe çevrelerine bakınarak dışarı çıkarıyorlar.

BİRİNCİ GENÇ: Bugün pek gerginler, değil mi?

İKİNCİ GENÇ: Söylediklerine göre savaş çıkabilirmiş de ondan. İspanya meselesi.

BİRİNCİ GENÇ: Bazılarının yüzü kireç gibi.

İKİNCİ GENÇ: Almeria'yı bombaladığımız için. Dün akşam.

BİRİNCİ GENÇ: Ora nere ki?

İKİNCİ GENÇ: İspanya'da ya. Hitler telgraf emri göndermiş, bir Alman savaş gemisi hemen Almeria'yı bombalayacak, demiş. Ceza olarak. Çünkü oradakiler kızılmış ve kızılların Üçüncü Reich'tan ödleri kopup altlarına etmeleri gerekiyormuş. Şimdi savaş çıkabilir işte.

BİRİNCİ GENÇ: Ve de şimdi bunlar altlarına ediyor.

İKİNCİ GENÇ: Evet, ödleri kopmuş.

BİRİNCİ GENÇ: Savaş çıkacak oldu mu ödleri kopuyor, bet beniz atıyor da o kabadayılıkları neydi öyle?

İKİNCİ GENÇ: Kabadayılık gösterileri sırf Hitler istediği içindi.

BİRİNCİ GENÇ: Ama Hitler'in istediğini onlar da istiyor. Genç orduyu kurduğu için.

İKİNCİ GENÇ: Doğru, *(sessizlik)*

BİRİNCİ GENÇ: Ne dersin, çıksak mı artık?

İKİNCİ GENÇ: Biraz daha bekle, yoksa öyle bir teğmenin eline düşeriz, elimizdekileri alır, verenler de açığa çıkar.

BİRİNCİ GENÇ: Her gün bizi içeriye bırakmaları büyük iyilik doğrusu.

İKİNCİ GENÇ: Onlar da milyoner bebesi değiller ki. Halden anlıyorlar. Benim validenin haftalığı on Mark, üç kardeşiz biz. Patatese talim.

BİRİNCİ GENÇ: Ama buradakiler hakiki tereyağı yiyorlar. Bugün kebap vardı.

İKİNCİ GENÇ: Kaç parça verdiler sana?

BİRİNCİ GENÇ: Bir parça. Her zamanki gibi. Niye sordun?

İKİNCİ GENÇ: Bana bugün iki parça verdiler de.

BİRİNCİ GENÇ: Bakayım? Benimki tek parça. *(İkinci Genç, birbirine gösterir)*

BİRİNCİ GENÇ: Bir şey mi söyledin onlara?

İKİNCİ GENÇ: Yoo. Günaydın, dedim, her gün dediğim gibi aynen.

BİRİNCİ GENÇ: Anlaşılır şey değil. Ben de aynen her günkü gibi, Heil Hitler, dedim.

İKİNCİ GENÇ: Tuhaf. Bana iki parça verdiler.

BİRİNCİ GENÇ: Birden ne oldu ki? Anlamadım.

İKİNCİ GENÇ: Ben de.Tehlike kalmadı, tamam, *(hızla çıkarlar)*

İŞ SAĞLAMAK

İş sağlayanlara bakın Yoksul, oyuncağıdır onların Sokarlar istedikleri işe.
Buyursun yine hizmet etsin Savaş makinelerini beslesin Kanıyla, alın teriyle.

Bir işçi, evine döndüğünde komşusu bayanla karşılaşır.

KOMŞU KADIN: İyi akşamlar, Bay Fenn. Eşinizden biraz ödünç ekmek almaya gelmiştim. O çıktı, hemen dönecek.

ADAM: Tabii, Bayan Dietz, elbette. Bulduğum işe ne dersiniz?

KOMŞU KADIN: Haa, şimdi herkese iş var. Yeni motor fabrikasındasınız, değil mi? Bomba yapıyorsunuz herhalde.

ADAM: Sürekli.

KOMŞU KADIN: Şimdi de İspanya için[88] elbet.

ADAM: Niye özellikle İspanya?

KOMŞU KADIN: Oraya neler gönderdikleri konusunda bir sürü söylenti var. Utanç verici.

ADAM: Ağzınızdan çıkanı kulağınız duysun lütfen.

KOMŞU KADIN: Siz de mi öyle oldunuz artık?

ADAM: Hiçbir şey olmadım ben. İşimi yapıyorum. Martha nerede ki?

KOMŞU KADIN: Evet, bu durumda sizi biraz hazırlamam gerek belki de. Tatsız bir şey oldu galiba. İçeri girdiğimde postacı gelmişti, getirdiği mektup eşinizi fena yaptı. Hatta ekmeği Schiermann'lardan mı istesem diye düşündüm.

ADAM: Ne ola ki? *(seslenir)* Martha! *(Karısı girer, matem giysisi içindedir)* Ne oldu sana? Ölen kim?

KADIN: Franz. Mektup geldi, *(bir mektup uzatır kocasına)*

KOMŞU KADIN: Aman Allah'ım! Ne olmuş, yazık!

ADAM: Bir kaza sonucu.

KOMŞU KADIN *(kuşkulu):* Pilottu, değil mi?

ADAM: Evet.

KOMŞU KADIN: Ve kazaya kurban gitmiş, ha?

ADAM: Stettin'de. Birliğin gece talimi sırasında, diye yazıyor.

KOMŞU KADIN: Kaza filân değil bu. Hiç anlatmayın bana.

ADAM: Burada yazanı söylüyorum. Mektup karargâh komutanından.

KOMŞU KADIN: Peki son zamanlarda yazmış mıydı size? Stettin'den yani?

ADAM: Kendini koyverme, Martha. Hiç yararı yok.

KADIN *(hıçkırarak):* Evet, biliyorum.

KOMŞU KADIN: Çok da iyi bir insandı, kardeşiniz. Bir kahve yapayım mı size?

ADAM: Evet, zahmet olmazsa, Bayan Dietz.

KOMŞU KADIN *(kahve için kap aranırken):* Acının böylesine dayanmak hiç kolay değil.

KADIN: Sen yıkanacaksan yıkan, Herbert, Bayan Dietz kusura bakmaz.

ADAM: Daha sonra.

KOMŞU KADIN: Stettin'den hâlâ yazıyor muydu?

ADAM: Mektupları hep Stettin'den gelirdi.

KOMŞU KADIN *(bir bakar):* Öyle mi? Güneyde de bulundu herhalde ha?

ADAM: Ne demek güney?

KOMŞU KADIN: Güneyde, uzakta, güzel İspanya hani?

ADAM *(karısı yine hıçkırıklara boğulunca):* Kendine hâkim ol, Martha! Bayan Dietz, böyle konuşmasanıza.

KOMŞU KADIN: Bilmek isterdim doğrusu, Stettin'e gidip kaynınızın cenazesini getirmek isteseniz ne derlerdi acaba?

ADAM: Stettin'e gitmem.

KOMŞU KADIN: Her şeyi ne güzel örtbas ediyorlar. Bir de şehit efsanesi yaratırlar ki, hiçbir şey açığa çıkmasın. Birahanede biri, savaşı nasıl gizlediklerini övünerek anlatıyormuş. Böyle bir bombardıman uçağı isabet alıp da pilot paraşütle atladığında, kızılların eline düşüp nereden geldiğini itiraf edemesin diye, öteki bombardıman uçaklarındaki kendi silah arkadaşı pilotlar onu makineli tüfek ateşiyle havadayken öldürüyorlarmış.

KADIN *(fenalaşır):* Biraz su ver, Herbert, n'olur, çok kötü oluyorum.
KOMŞU KADIN: Üzüntünüzü artırmak istemem, gerçekten istemem. Yalnız, nasıl da örtbas ediveriyorlar her şeyi? Yaptıklarının cinayet olduğunu çok iyi biliyorlar, savaşlarını aydınlıktan kaçırıyorlar. Bu da aynı işte. Talim sırasında kaza! Ne talimi yapıyorlar peki? Savaş talimi!
ADAM: Hiç değilse sesinizi alçaltın burada, *(karısına)* Düzeldin mi biraz?
KOMŞU KADIN: Siz de her şeye göz yumanlardansınız. Faturanız işte o mektupta!
ADAM: Kesin ama artık, tamam mı?
KADIN: Herbert!
KOMŞU KADIN: Evet ya, kesin artık, dersiniz. Niye? Bir işiniz oldu diye. Kaynınız da iş bulmuştu! Tam da sizin fabrikada yaptığınız nesneyle sözde kazaya uğradı.
ADAM: Bu kadarı da fazla ama Bayan Dietz. Öyle bir nesnenin fabrikasında çalışıyorum. Peki, başkaları nerede çalışıyor? Kocanız ne iş yapıyor? Ampul, ha? Savaş için değil, öğle mi? Sırf aydınlatma. Peki, neyi aydınlatma? Aydınlatılacak olan ne? Belki de tankların ışıkları! Ya da bir savaş gemisinin. Hatta öyle bir nesne, dediğinizin. Ama o yalnızca ampul yapıyor! Hey Tanrım, artık savaş için yapılmayan şey kaldı mı? Savaş için değil, diyebilmek için nerede çalışayım öyleyse? Acımdan gebereyim mi?
KOMŞU KADIN *(daha hafif):* Acınızdan geberin demiyorum kuşkusuz. Elbette işe gireceksiniz. Ben sadece bu canilerden söz ediyorum. Ne güzel iş sağlıyorlar ama!
ADAM *(ciddi):* Martha, senin de böyle siyahlar içinde dolaşman olmaz. İstemezler.
KOMŞU KADIN: Ardından çıkacak soruları istemezler çünkü.
KADIN *(sakin):* Yani, bunları çıkarayım mı diyorsun?
ADAM: Evet. Yoksa anında işimden olurum.
KADIN: Hayır, çıkarmıyorum.
ADAM: Ne demek!
KADIN: Çıkarmıyorum. Kardeşim öldü. Matemini tutuyorum.
ADAM: Annesinin ölümünde Rosa satın aldığı için bunlar sana geçmeseydi şimdi istesen de matem tutamazdın ama.
KADIN *(bağırır):* Matem elbisemi yasaklayamazlar! Kardeşimi kurban ettiler, hiç değilse ağlama hakkım olmalı. Böyle şey görülmüş mü hiç? Bu kadar insan düşmanlığı dünyada görülmüş değil! Azılı katiller bunlar!
KOMŞU KADIN *(adam dehşet içinde dili tutulmuş kalakalınca):* Aman bayan Fenn!
ADAM *(daha hararetle):* Böyle konuşursan başımıza geleceklerin yanında işimizi kaybetmek solda sıfır kalır.

KADIN: O zaman buyursun alsınlar beni! Kadın toplama kampları da var. Kardeşimi öldürmelerine kayıtsız kalmadım diye buyursun tıksınlar içeri! İspanya'da o ne kaybettiyse!

ADAM: İspanya lâfını kes!

KOMŞU KADIN: Böyle konuşursanız sonu felâket, Bayan Fenn!

KADIN: İşini elinden alırlar diye susup oturacağız öyle mi? Onlara bombardıman uçakları yapmazsak acımızdan gebeririz diye ha? Yine de geberiyoruz ama? Tam da Franz gibi, değil mi? Ona da işyeri sağladılar işte. Yerin bir metre altında. Burada da bulurdu onu!

ADAM *(karısının ağzını kapamaya çalışır):* Sus n'olur! Hiç faydası yok!

KADIN: Neyin faydası var peki? Faydası olanı yapsanıza!

ZEHİRLİ GAZA KARŞI ÇARE NE?

Uzun burunlu gaz maskeleriyle[90] Steril kaplar ve sargı bezleriyle[91] Pensleri yüklenmiş geliyorlar.

Biliyorlar ki oysa Bu soygunlar ve savaşlarla Zehirli gaza boğulacaklar.

İşçi evi. Çalışmaktan yıpranmış bir kadın ile onun işçi erkek kardeşi. Akşam.

KADIN: Patates yine pahalılanmış.

KARDEŞİ: Daha da pahalılanacak.

KADIN: Millete verecek yiyecek yoksa savaş da yapamazlar ki!

KARDEŞİ: Doğru. Ama millete verecek yiyecekleri olmaksızın savaş yapamayacak da olsalar, o savaşı yapmak zorundalar.

KADIN: Sürekli savaştan söz ettiği için oğlana kızıyorum, şimdi sen de savaş deyip durma.

KARDEŞİ: Kız ne durumda?

KADIN: Öksürüyor.

KARDEŞİ: Doktora göründü mü?

KADIN: Evet.

KARDEŞİ: Ne diyor doktor?

KADIN: İyi beslenmesi gerekmiş, *(kardeş güler)* Bunda gülecek bir şey yok.

KARDEŞİ: Kocan ne diyor peki?

KADIN: Hiç.

KARDEŞİ: Minzer'ler uğruyor mu bu arada?

KADIN: Hayır. Konuşacak ne var ki?

KARDEŞİ: Niye olmasın?

KADIN: Yoo, o konuda konuşulamaz, biliyorsun.

KARDEŞİ: Konuşmaya başlayanlar var ama. Hem patates ne kadar pahalılanırsa, o kadar çok konuşacaklar.

KADIN: Savaş kapıda, diyorsun yani.

KARDEŞİ: Kapıda biri var. *(ocağın başından kapıya gider, açar, geri sıçrar; kapıda Hitler Gençliğinden üç çocuk vardır, suratlarına gaz maskesi takmışlardır)*

KARDEŞİ: Bu rezillik de ne?

ÜÇÜ: Heil Hitler!

: KADIN: Ne istiyorsunuz?

ÜÇÜ: Heil Hitler!

KADIN: Paul evde yok.

ÜÇÜ: Heil Hitler! *(biri maskesini çıkarır)*

KADIN: Paul!

OĞLAN: Ya zehirli gaz gelirse, diyorsun ya hep! Buna hazır olduğumuzu göstermek istedik.

KADIN *(kendini sandalyeye atar):* Seni tanıyamaz oldum. *(Oğlanlardan biri gaz maskesini masaya attıktan sonra üç oğlan, Heil Hitler, deyip gülerek giderler)*

KADIN: Savaşın içindeler bile.

KARDEŞİ *(gaz maskesini alır):* Bu nesne işe yaramıyor artık, karton kapak gibi. Zehirli gaz filtreden aynen geçiyor. Rezillik.

KADIN: Ona söylesen de faydasız. Hâlâ ayaklarım titriyor. Hiç mi hiç tanıyamadım.

KARDEŞİ: Pençelerine bir aldılar mı oğul oğulluktan çıkıyor.

KADIN: Ne desem ki ona?

KARDEŞİ *(daha hafif sesle):* 1917'de doğu cephesindeydim. Karşımızdaki siperlerde olanlar, çaresini buldular. İktidarı devirdiler. Tek çare buydu ve dünya tarihinde bu ilk kez oldu.

KÀDIN: Duvarlar çök ince, biliyorsun.

KARDEŞİ: Rezil ağız kilidi! *(gaz maskesini köşeye fırlatır)* Açmak zorunda kalana kadar tutacağız demek çenemizi: Ta ki zehirli gaz burnumuza geldiğinde, *(zil çalar; Kadın korku içinde hızla kalkar* ve *maskeyi yerden alır)*

HALK OYLAMASI

Ve yürüdüklerini görünce Haykırdık yüksek sesle:

Kimse hayır demeyecek mi?

Evet diyemezsiniz rahatça Sizi sürükledikleri kavga Sizin kavganız değil ki!

13 Mart 1938. Neukölln'de bir proleter evi. İki Erkek ve bir Kadın. Küçük odanın kapısı bir bayrak sopasıyla kontrole alınmış. Radyodan korkunç bir tezahürat, çan sesleri ve uçak gürültüleri duyuluyor. Bir ses: "İşte şu anda Führer Viyana'ya girmekte," diyor.

KADIN: Sel gibi.

YAŞLICA İŞÇİ: Evet, zafer üstüne zafer kazanıyor.

GENÇ İŞÇİ: Ve biz yeniliyoruz.

KADIN: Öyle.

GENÇ İŞÇİ: Dinleyin, nasıl da haykırıyorlar! Bir şey geçecek sanki ellerine!

YAŞLICA İŞÇİ: Geçiyor bile. Bir işgal ordusu.

GENÇ İŞÇİ: Bunun adı da 'halk oylaması'. TEK HALK, TEK REİCH, TEK FÜHRER![93] İSTİYORSAN EVET DE! Ve biz bu halk oylamasına karşı kısacık bir bildiri bile dağıtamıyoruz. Burada, bu işçi semti Neukölln'de.

KADIN: Niye dağıtamıyormuşuz?

GENÇ İŞÇİ: Çok tehlikeli.

YAŞLICA İŞÇİ: Hele şimdi, Karl da yakalandıktan sonra. Adresleri nereden bulacağız?

GENÇ İŞÇİ: Metni yazacak kimsemiz de yok.

KADIN *(radyoyu gösterir):* O, kendi saldırısı için yüz bin kişi buldu. Biz, bir kişiyi bulamıyoruz. Güzel. Eğer ihtiyacı olanı yalnızca o bulursa, elbette zafer onun olur.

GENÇ İŞÇİ *(kızgın):* Karl'ın olmayışı kayıp değil demek.

KADIN: Burada tutum buysa ayrılıp gidelim daha iyi.

YAŞLICA İŞÇİ: Yoldaşlar, burada kendimizi aldatmanın âlemi yok. Bir bildiri çıkarmak bile gittikçe daha güç oldu, *(radyoyu gösterir)* Şu zafer naralarını duymazlıktan gelemeyiz. *(Kadın'a)* Böyle bir şeyi her duyuşunda o, daha da fazla güçlendikleri kanısına varabiliyor, kabul et bunu. Gerçekten BİR HALK gibi gelmiyor mu?

KADIN: Beleş bira bulmuş yirmi bin sarhoş, gibi geliyor bana.

GENÇ İŞÇİ: Bunu söyleyen yalnızca biziz besbelli, ha?

KADIN: Evet. Biz ve bizim gibiler, *(küçük, buruşuk bir kâğıdı açar)*

YAŞLICA İŞÇİ: O ne o?

KADIN: Bir mektubun kopyası. Hazır gürültü varken okuyabilirim size. *(okur)* "Sevgili oğlum! Yarın ben olmayacağım artık. İdam genellikle sabah altıda infaz edilir. Ama görüşlerimin hiç değişmediğini bilmen için yine de yazıyorum. Af dilekçesi de vermedim, çünkü ben suç işlemiş değilim. Sınıfıma hizmet ettim, o kadar. Hiçbir şeye yaramamış gibi görünse de gerçek bu değil. Herkes tarafını bilmeli, parola bu! İşimiz çok zor ama işlerin en büyüğü, insanlığı kendisini ezenlerden kurtarmak. Bu olmadıkça hayatın bir değeri yok, ancak bu amaçla olursa var. Eğer sürekli bunu göz önünde tutmazsak, insanlığın tümü barbarlığa gömülür. Henüz çok küçüksün, ama her zaman hangi tarafta olduğunu düşünmenin bir zararı yok. Sınıfının yanında ol, işte o zaman baban zorlu kaderine boşuna katlanmış olmayacak, hiç kolay değil çünkü. Annenle, kız kardeşlerinle ilgilen, ağabeyleri sensin. Akıllı olman gerek. Sana olan sevgisiyle hepinizi selamlayan baban."

YAŞLICA İŞÇİ: O kadar da az değiliz.

GENÇ İŞÇİ: Peki halk oylamasına karşı bildiriye ne yazacağız?

KADIN *(düşünerek):* En iyisi tek kelime: HAYIR!

[EK] [Başka Sahneleri]

DUYGU İKAMESİ

Adilikler hep bir mantoyla örtülürdü zaten. Ama şimdi kumaşı Wollstra.[95]

Ciltçi Gnauer ailesi. Bay Gnauer SA üniformasıyladır. Akşam saat sekiz. Yan odada ciltçinin hasta yatan kız kardeşinin başında Doktor var.

OĞUL *(kararsızca radyo başındadır):* Tam da şimdi radyoyu açmamız doğru mu yani? Frieda hâlâ çok hassas durumda. Gerilebilir belki.

BABA: Milli harekete hep ilgi duymuştur o. Hayatı budur onun. Sende zerresi yok tabii. Aç şunu.

OĞUL: Doktor var içerde. Adam ne der sonra?

BABA: Doktora yaltaklanmak oluyor bu, bir Alman'a yakışmaz. Frieda, kendisi uğruna herhangi bir şeyden vazgeçilmesine asla izin vermez. Ve Almanya'da beslenme konusu vazgeçilmeyecek kadar önemlidir herhalde.

ANNE: Aç, deniyorsa aç işte.

RADYODAN SES: Sağlık danışmanı Sayın Seifner "Özellikle Yağlı Beslenme

Açısından Dört Yıllık Planda Bilim Kavramı" üstüne konuşacak.

BAŞKA BİR SES: Acı fakat çok bilinen bir gerçektir ki insan kendisi için en iyi olanla olmayanı her zaman bilemez. Sevgili halkımızdan kimileri, hükümetimizin bütün halk için aldığı tedbirlere, her şeyden önce kendisinden istenen özveri az mı çok mu diye bakmaktadır. Son derece insani bir durum! Oysa tam da özveri sanılan bu talepler, yakından bakıldığında çoğu kez özveri değil iyiliktir aslında. Örneğin, dört yıllık planın öngördüğü beslenme çerçevesinde, bir yerde sütün, bir başka yerde yağın daha az alınması isteniyorsa, bunu kimileri ah vah ederek karşılayabilir. Oysa ona örneğin yağ eksikliğinin kendi bedeni için iyilik olduğunu doğrudan bilimin söylediğini duyunca şaşıracaktır. İşte bugünlerde uzman bilim adamlarından oluşan bir komisyon, az yağlı beslenmenin beden üzerindeki etkileri konusunda araştırmalar yaptı. Bakalım bilim komisyonu neler saptamış! *(Doktor, elini kurulayarak yan odadan gelir; Baba'nın bir işaretiyle Oğul radyoyu kapatır)*

BABA: Durum nedir, doktor bey?

DOKTOR: İyi değil. Ameliyat olması gerek.

ANNE: Felaket.

DOKTOR: Evet, onun yaşı için kritik.

ANNE: Biz de iyi bakılırsa düzelir sanmıştık. Hemşireyi onun için tuttuk. Pek ucuz da değil hani.

DOKTOR: Ama bu durumda ameliyat şart. Tümör, mide çıkışını neredeyse tıkamış. Ameliyat edilmezse ölür.

BABA: Büyük bir ameliyat istiyor herhalde.

DOKTOR: Öyle.

BABA: Pahalı mı?

DOKTOR: İki ya da üç. Bin Mark'ı gözden çıkarmalısınız.

BABA: Altından kalkılmaz bir bedel neredeyse.

ANNE: Zavallı Frieda!

BABA: O zaman vicdanınıza sığınarak sormak istiyorum doktor bey: Kız kardeşim ameliyatla sağlığına kavuşacak mı?

DOKTOR: Bu ihtimal var.

BABA: Ne demek, ihtimal var? Demek ameliyatla kurtulacağı kesin bile değil.

ANNE: İhtimal ne yani?

DOKTOR: Tümörü alacağız, umarız nüksetmez. Böylece sağlığına kavuşmuş demektir ya da en azından bir süre daha yaşamış olur.

ANNE: Ona yaşamak denir mi bilmem ki, öyle acı çekerek.

DOKTOR: Açlıktan ölmek de güzel değil, sayın bayan, ama böyle giderse açlıktan ölür.

BABA: Ya nüksederse?

DOKTOR: Edebilir.

BABA: Yani ameliyatla kurtulacağı bile kesin değil.

DOKTOR: Değil. Ama ameliyatsız öleceği kesin.

BABA: Besbelli.

DOKTOR: Öyle. Düşünün taşının meseleyi, ama çok da uzun değil. İyi akşamlar.

AİLE: İyi akşamlar, doktor bey. *(Doktor çıkar)*

BABA: Buyrun bakalım.

OĞUL: Zavallı halam. *(Kız kalkar, aynanın önüne geçip dışarı çıkmaya hazırlanır)*

BABA: Nereye gidiyorsun?

KIZ: Konferans var. "Irk ve Vatan".

BABA: Dur hele biraz. Benim de teşkilâta gitmem gerek. Ama önce şu konuda bir karara varalım, hepinizle birlikte.

KIZ *(burun kıvırır):* Karardan bana ne ki? *(yan odadan Hemşire gelir)*

HEMŞİRE: Kız kardeşiniz, eşinizi rica ediyor birazcık.

ANNE: Geliyorum. *(Hemşire gider, Anne kalır)*

ÖĞUL: Kararı mararı mı kalmış? Ameliyat olması şart.

BABA: Ukalâlığı bırak. Ameliyat kolay mı öyle?

ANNE: Bu yaşında.

BABA: Doktorun söylediğini duymadın mı?

OĞUL: Evet duydum, ameliyat olmazsa ölür, dedi.

BABA: Ameliyata rağmen de ölebilir, dedi ama.

ANNE: Durumunun bu kadar ağır olacağı hiç aklıma gelmemişti. OĞUL: Hem de çok çok ağır korkarım.

BABA *(bozuk):* Ne demek istiyorsun?

KIZ: Hava basıyor yine.

ANNE: Hırgürü bırakın.

BABA: Böyle saygısızlık yapacaksan bir daha harçlık diye gelme bana.

OĞUL: O zaman okula koşturmam da gerekmez. Bisikletin lâstikleri ta mir edilemez. Hakiki kauçuktan yeni lâstik zaten yok artık. Sadece kauçuk muadili bir şeyler var, ikame denen. Okul da zaten ikame okul ya. Aile de ikame bir aile.

ANNE: Hans!

BABA: Tamam, harçlık yok öyleyse. Öteki meseleye gelince: Bu gelen doktor müsveddesi bilsin ki ona hiç güvenmedim ben. Pek kaliteli değil besbelli. Yoksa üç Mark gibi düşük viziteyle gelir miydi?

ANNE: Paltosu da dikişlerinden atmış, ayakkabıları yamalı.

BABA: Ondan iyileri var elbet. İşinin uzmanı değil.

OĞUL: Daha pahalısını getirin o zaman.

ANNE: Babanla böyle konuşma. Daha pahalı olan her zaman daha iyi değildir ki. Halanın masrafı zaten kabarık.

BABA: Hem en iyiler ameliyattan pay aldıkları için tarafsız olmazlar. Bütün cerrahlar öyle ortak çalışıyor.

OĞUL: Bence bu doktor dürüst.

BABA: Sence. Ama bence asla değil. Hem en dürüstü bile kendi çıkarını düşünür. Kendi çıkarını düşünmeyen insan görmedim hiç. Söylediği tabii ki insani ve idealistmiş gibi gelir ama düşündüğü başkadır.

ANNE: Belki de ameliyat hiç gerekmiyordur mu demek istiyorsun?

BABA: Ne bileyim ben? *(Hemşireyim kapıda görünür)*

HEMŞİRE: Bir gelemez misiniz, Bayan Gnauer? Doktor gelip gidince hastanın içine korku düştü.

ANNE: Evet, geliyorum tabii. Kısa bir şey konuşuyoruz da. Söyleyin, hemen geliyorum.

BABA: Gazeteyi götür ona. *(Oğul bir gazete alır, götürmeye davranır)* İlle de bugünkünü vermesen olmaz mı, ben daha okumadım.

ANNE: Dünkü orada işte. Özellikle sehpanın üstüne niye koyuyorum?

OĞUL: Kanser bulaşıcı değildir ki.

BABA: Madem ihtimal var, bence bulaşıcıdır.

ANNE: Hem zaten aynı şeyleri yazıyor. Hatta geçen ayın gazetesini versen yine çok fark etmez.

OĞUL: İkame gazete yani. Yine de hemşire fark ediverir belki.

BABA: Gazete okusun diye tutmadım ben onu. *(Oğul, eski gazeteyle yan odaya girer)* Ne de olsa çok büyük masraf diyorum.

ANNE: Hele iyileşeceği de kesin olmayınca.

BABA: Ya. *(sessizlik)* Bankadaki kendi parası yeter herhalde, ama kıtı kıtına. Üç bin Mark.

ANNE: Kesin olmayan bir ameliyat için o kadar parayı suya atmak günah doğrusu.

Frieda onun her Fenik'ini hizmetçilikle zar zor biriktirmiş, yazık. *(Oğul gelir)*

OĞUL: Fena korku sarmış.

BÂBA: Doktor ona ameliyat gerektiğini söylemiş mi?

OĞUL: Hayır.

BABA: Böyle huzurunu bozduğuna göre söylemiştir pekâlâ.

OĞUL: Ona asıl korku veren, sizin burada konuştuklarınız sanıyorum.

BABA: E huzursuz olması doğal. Hasta olduğunu biliyor. Midesi de hiçbir şey almaz olunca.

ANNE: Felâket. Bizim için de. Bütün gün çalış, sonra da akşam bu sıkıntı.

OĞUL: Evet, karar verdiniz mi?

BABA: Büyük sorumluluk bu.

OĞUL: Elbette.

ANNE: Sadece ihtimal değil de kesin olaydı...

BABA: Kesinliğin ilgisi yok. Deney yapıyorlar, o kadar.

ANNE: Doktorun öyle omuz silktiğini görünce hemen anlamıştım bir garantisi olmadığını.

BABA: Doğrudan söyledi de zaten. Kendileri için deney yapmak istiyorlar. Rahat ölmeye bile bırakmıyorlar insanı. Kesecekler, biçecekler, neymiş, ihtimalmiş. Sonra da, biz elimizden geleni yaptık diyecekler. Evet, ama bizim sırtımızdan.

ANNE: Yaşlı bir kadını bir de hastaneye koymak. Yakınlarından ayırmak. Hiç içim elvermiyor.

BABA: Benim kaygım bu değil. Ameliyat sağlığına kavuşması için kesin çare olsa anında evet derdim. Hemen bu akşam hatta. Böyle bir ameliyatı reddetmeye kimsenin hakkı olamazdı.

OĞUL: Bence şu durumda da hakkımız yok. Bir ihtimal var madem ve masraf da kendi parasından ödenecek...

BABA: Parayı düşünen kim burada? Para sözü ettim mi ben? Benim dediğim, bu kadar cefa çektikten sonra kız kardeşimi bir de böyle büyük bir ameliyat için bıçak altına yatırmak, ona karşı vahşettir. Sende hiç mi şu kadarcık duygu yok ha? Para lâfını nasıl ağzına alıyorsun? Utan utan!

OĞUL: Benim utanmam gerektiğini hiç sanmıyorum.

ANNE: Hans!

BABA: On paralık duygu yok sende! Bisikletinden başka şey gelmiyor aklına. Bir de ikame kauçuk meselesi. Halkımız ölüm kalım mücadelesinde, sen bisikletini

düşünüyorsun! Bir zayıf anımızı kollayıp duran düşmanlarla kuşatılmış şu durumumuzda, Führer sıfırdan var etti koca orduyu. Bütün halk son lokmasına kadar tasarruf ediyor. Ben herkesin iyiliği için tıraş sabunu tüplerini biriktiriyorum, sense bisikletini düşünüyorsun, ikame diye yakmıyorsun! Halkımızın karar saati gelip çatmış! Karar vermek zorundayız! Yükselecek miyiz, yoksa batıp gidecek miyiz? Halk için bu hükümetten daha fazlasını kim yapıyor ha? Kim daha ciddi sorumluluk duyuyor? Ama bu reziller, kendi iyilikleri için olduğunu kavrayamadıklarından, kendi o küçük zavallı bencilliklerini feda etmeye yanaşmayan ilkel aşağılık yaratıklar![96] Sahi niye söylüyorum ki sana bunları? Daha kendi bisikletinin lâstiğini feda edemedikten sonra.

OĞUL: Ben sadece, ikame lâstik hakiki lâstikten daha pahalı olduğu için daha fazla harçlık gerekiyor, dedim.

BABA: Tamam, kes. Senin bu vatan sevgisinden yoksun gevezeliğinden bıktım. Hürriyet savaşlarından beri[97] millet en büyük manevi yükselişini yaşıyor, bu kalkmış harçlıktan söz ediyor. Kökünü kazımak istediğimiz maddeciliğin ta kendisi bu. Çık git odana. Gözüm görmesin seni. *(Oğul susup kapıya doğru gider)*

OĞUL *(kapıda bir durur):* Hala, hastalığından değil, sizden korkuyor. *(çıkar)*

ANNE *(ardından seslenir):* İğrençsin, Hans!

KIZ: Anne, Kızlar Birliği'nin[98] akşamına gitmem gerek şimdi, *(pencerede)* Yağmur yağmaz herhalde. Yeni gülkurusu elbisemi giyebilirim o zaman. Yoksa yağar mı, ne dersiniz? Elbisem Wollstra'dan, yağmurun her damlası leke olup kalıyor.[99]

ANNE: Gitme otur. *(Hemşire kapıya gelir)*

HEMŞİRE: Rahatsız etmiş olmayayım ama hasta çok gergin. Aileden biriyle mutlaka görüşmek istiyor.

BABA: Söyleyin, evin idaresiyle ilgili bir şeyi konuşup hallettikten sonra hepimiz geleceğiz. *(Hemşire döner)*

BABA: Münasebetsiz. Fazlalık bu burada. Frieda'nın hemşireye ne ihtiyacı varmış? O kadar mütevazı insan.

ANNE: Hastaneden tasarruf etmeyi düşünüyordun ya sen. Son defa kusmasının ardından bile zaten birkaç gün daha yaşayacağı bilinemezdi ki.

BABA: Sorumluluktan çekinmesem her şeyi doktorlara bırakacağım ama sorumluluk öldürüyor beni.

ANNE: Onlar kesin ameliyata alırlar.

BABA: Kuşkusuz.

ANNE: Zavallı Frieda. Bu güzel sakin odasından bir kez daha koparılacak...

BABA: Ben ameliyata karşıymışım sanki! Kendi vereceği karar enikonu, kendi meselesi.

ANNE: Öyle deme. O senin kız kardeşin. Onun için en iyi olanı yapmalıyız biz.

BABA: Nasıl bileyim peki? Belki de ameliyat. Kız kardeşini açlıktan öldürdü dedirtmek istemem arkamdan. Ama böyle büyük bir ameliyatın ardından her yeri yara bere olunca yemenin de pek tatlı olmayacağını hatırlatırım kendisine, o kadar.

ANNE: Aman eksik olsun. Her lokma bir zehir. Oysa şimdi hiçbir şey hissetmeden safiyetle öbür dünyaya göçüp gider hiç değilse.

BABA: Nasıl istiyorsanız öyle yapın. Yalnız ameliyattan sonra gelip bana, işte kestiler ama eskisinden iyi değil, demeyin. Benim düşünceme göre bir insan hastaysa biraz huzur istemeye hakkı vardır.

ANNE: Frieda bir hastanede! Bizlere bu kadar alışmışken.

BABA: Ailesi burada. Her şey alıştığı yerde. Kendisine bakan var. Ama istiyorsanız eğer buyrun götürün hastaneye. Ben bir şey demem.

ANNE: İsteyen kim? Kimse onu dışarı çıkarmak istemiyor. Hele yeyip içemediği şu haliyle.

BABA: Belki sana çok yük oluyordur hani.

ANNE: Yoo, kesinlikle. Frieda çok akıllı uslu.

BABA: Sırf onun yüzünden evin huzuru kaçıyorsa...

ANNE: Tam tersine, yokluğuna dayanamayız. Lotte'ye yeni gülkurusu elbiseyi hediye etti. Hem emekli maaşı da var.

BABA: Bence bir doktor daha getirip, alıştığı yerden taşıyıp, başka başka suratlarla karşı karşıya getirerek ona yeni bir huzursuzluk vermekten kaçınmak en iyisi. Ayrıca, ille de paradan söz etmek gerekirse, öyle bir ameliyatın yutacağı günah parasıyla Lotte için tam da şimdi 'Kott ve Mahdumları' Yahudi işletmesi olduğu için batmış,[100] sudan ucuz satılıyorken, Mönschstrasse'deki mağazasını havadan kapatabiliriz, diye de düşünün derim. Bir daha böyle kelepir bulunmaz.

ANNE: Avukata mı uğradın?

BABA: Hiç ilgisi yok. Zaten bu düşüncenin karara hiçbir etkisi olamaz. Para Frieda'nın.

ANNE: Elbette olamaz.

BABA: Yeter ki sonra Frieda için bir fırsat kaçırıldı denmesin bana.

ANNE: Kimse diyemez bunu. Her şeyi onun için yapıyoruz.

BABA: Adilik parayla pulla mı? Kendi oğlunu işittin işte.

ANNE: Bizim ameliyata karşı çıkmamız sırf Frieda'nın iyiliği için.

BABA: Onu daha fazla da bekletemeyiz. Doktor geldikten sonra çok huzursuz oldu tabii. Kendisinden konuştuğumuzu düşünecek şimdi.

ANNE: O zaman ben kendisine... *(ayağa kalkar)*

BABA: Doktorun ameliyata gerek görmediğini söyle.

ANNE: Maneviyatını bozmasına gerek yok, dediğini de söylerim.

BABA: En derin vicdani kararla, kendisinin iyiliği için, huzur içinde burada kalıp hastaneye götürülmemesi sonucuna vardığımızı ekle.

ANNE: Orada kendisi için hiçbir kaygı duymayacak bir sürü yabancının ortasında... *(yan odaya geçer; Baba radyoyu yine açar)*

RADYODA SES: Demek ki komisyonun yaptığı saptamaya göre genel olarak çok yağlı yeniyor. Yağsızlığa karşı herhangi bir tedbir almaya gerek yok. Bildiride şöyle deniyor: En incelikli ve en vicdani araştırmalarımıza dayanarak şu sonuca vardık ki, toplumun huzursuz olmasına hiç gerek yok, çünkü toplumumuzun günümüzdeki beslenme tarzı yalnız yeterli olmakla kalmayıp, aynı zamanda geçmişteki- ne oranla daha da sağlıklıdır. İstatistiklerde az yağlı beslenme hiçbir sakıncalı sonuç göstermemiştir. Tam tersine, insan organizması, genel olarak alman yağlı gıdaları asla kaldırmaz. Yalnızca Çin'i ve Japonya'yı örnek göstermek bile yeterlidir. O ülkelerde halkın büyük kesimi en basit pirinç beslenmesiyle gayet iyi durumdadır. Fazla yağlı beslenme ise daha çok hastalık sebebidir. Az yağlı beslenme, daha uzun ömrün ve daha dayanıklı hayatın garantisidir. Bir işçinin bedensel zorlanmalara karşı entelektüel denenlerden daha dayanıklı olması boşuna değildir. İşçinin sözde daha kötü denen beslenmesi, aslında daha iyi beslenmedir. Demek ki halkımız, ekonomik durum ve sömürgesizlik sebebiyle yağdan tasarruf edip gücünü başka alanlarda kullanmaya mecbur olmasaydı bile, en içten kanaatimiz şudur ki, az yağlı beslenmesi zaten kendisi için en iyi beslenmedir.

BATAKLIK ASKERLERİ

SA her yandan geliyor işte.

Onlarsa parçalanmış ellerinde Marx, Kautsky,[102] tartışıyorlar Bebel ne dedi, Lenin ne söyledi Ta ki Nazi hücreleri[103] Onları birleştirene kadar.

Esterwegen toplama kampı, 1934. Birkaç tutuklu beton karıyor.

BRÜHL (*Dievenbach'a hafif sesle):* Lohmann'dan uzak dur, pek sağlam değil.

DİEVENBACH *(yüksek sesle):* Baksana Lohmann, Brühl senden uzak durmamı söylüyor, pek sağlam değilmişsin.

BRÜHL: Domuz.

LOHMANN: Sen mi söylüyorsun bunu, hain! Kari niye hücreye atıldı?

BRÜHL: Benim yüzümden mi yani? Kaynağı bellisiz sigaralar bana mı geliyor?
LOHMANN: Ne zaman sigara gelmiş bana?
DİNBÎLİMCİ[105]: Dikkat! *(görevli SS üst yoldan geçerken durur)*
SS: Buradan ses geldi. Kim konuştu? *(kimse cevap vermez)* Bir daha olursa hepiniz hücreyi boylarsınız, anlaşıldı mı? Marş söylenecek! *(tutuklular "Bataklık Askerleri" şarkısının ilk kıtasını söylerler. SS yürür gider)*

Gözün alabildiğine Bataklık çepeçevre.
Kuşlar şakıyıp öter mi Çıplaktır bodur meşe.
Bataklık askeriyiz biz Saplanır küreğimiz Batağa.

DİNBÎLİMCİ: Ne diye tartışıp duruyorsunuz siz?
DİEVENBACH: Hiç uğraşma, din bilimci, anlayacağın şeyler değil. *(Brüh'lü işaretle)* Onun partisi[107] dün Hitler'in dış politikasına evet oyu verdi. *(Lohmann'ı göstererek)* Bu da diyor ki, Hitler'in dış politikası savaş demektir.
BRÜHL: Ama biz varken olmadı bu.
LOHMANN: Siz varken de bir savaş olmuştu.
BRÜHL: Almanya'nın savaşa girecek askeri gücü yok bir kere.
LOHMANN: Aman efendim, Hitler'e bir zırhlı kruvazör hediye etmiştiniz[108] ya.
DİNBİLİMCİ *(Dievenbach'a):* Sen neydin? Sosyal demokrat mı, komünist mi?
DİEVENBACH: Ben ikisinin de dışında kaldım.
LOHMANN: Şimdi bir güzel içindesin işte, toplama kampının içinde yani.
DİNBİLİMCİ: Dikkat!
Görevli SS yine görünür, bunlara bakar; Brühl hafiften "Bataklık Askerleri" şarkısının üçüncü kıtasını söylemeye başlar; SS gider.

Nöbetçiler gelir gider Asla gedik vermezler Dört kat sarmış dikenli tel Kaçan canıyla öder.
Bataklık askeriyiz biz Saplanır küreğimiz Batağa.

LOHMANN *(küreği fırlatır):* Birleşik cepheyi[109] imkânsız hale getirmeniz yüzünden burada olduğumu düşündükçe kafanı kırasım geliyor.
BRÜHL: Yok canım? Kardeşin olmazsam senin,[110] kafamı kır sen benim, değil mi? Birleşik Cephe'ymiş! Bu şarkıyı çok dinledik beyim: Bizim üyeleri avlamaktı hesabınız!
LOHMANN: Öyle mi? Şimdi Hitler avlıyor işte, sevinin! Halk Düşmanları!
BRÜHL *(hemen küreğini kapar ve Lohmann'ın üstüne yürür, Lohmann da küreğe davranmış durumda):* Gösteririm sana!

DİNBİLİMCİ: Dikkat! *(Hararetle "Bataklık Askerleri"nin son kıtasını söylemeye başlar; görevli SS görünür; ötekiler şarkıya katılırlar, beton karmaya da devam ederler)*

Ama bizde yok yakman,

Sonsuz değil kış, boran.

Biz dé seviniriz bir gün Bizimdir yine vatan!

O gün bataklık askeri Saplamaz küreğini Batağa!

SS: Halk düşmanları diye kim haykırdı burada?

(cevap yok)

Hiç uslanma yok sizde.

(Lohmann'a)

Söyle, kim?

(Lokmamı gözünü Brühl'e dikip susar; SS, Dievenbach'a)

Kim?

(Dievenbach susar; SS, Din bilimci'ye)

Kim ha?

(Dinbilimci susar; SS, Brühl'e)

Kim?

(Brühl susar)

Şimdi beş saniye veriyorum size, olmazsa hepinizi hücreye tıkarım, çürüyene kadar.

(beş saniye bekler; hepsi önlerine bakıp susuyorlardır)

Öyleyse, hücreye!